

**Ş. ZİLAN ÖZGÜR KADIN AKADEMESİ
JINEOLOJÎ DERS TARTIŞMALARI**

JINEOLOJÎ AKADEMİ YAYINLARI

Jineolojî Ders Tartışmaları

Basım yeri; AZADÎ Matbaa
Basım tarihi; 2012 HAZİRAN

kılacaktır. En azından nasıl yaşamamız, nasıl katılmamız ve ne yapmamız gerektiği noktalarında bizi daha fazla aydınlatacaktır. Aydınlanan kadın, aydınlanan erkek, aydınlanan toplum olacaktır. Bu Kadın aydınlandıkça, tüm karanlıklara karşı daha güçlü bir ışık saçıp mücadaleyi yükseltecektir.

Komisyon: Jineoloji'ye dönük tartışmaları süreklileştirip, derinleştiremedik. Geçen bir yıl birim şeklinde örgütlemiş olsak da koşullardan kaynaklı çalışmalarımızı süreklileştiremedik. Kesitler oluştu, bu da ister istemez yoğunlaşmaları ve örgütlülüğümüz etkiledi. Tabi sadece koşullar ile izah edilemez. Bu çalışmalarının örgütlendirilmesinde açığa çıkan bir takım yetersizliklerde vardır. Daha stratejik bir yaklaşım içinde olsaydık buna denk bir örgütlülüğü de yaratabilirdik. Bunları da tartışacağız. Şimdi Jineoloji Şehit Zilan Akademisinde seminer olarak verilmektedir. İlki geçen yıl verildi, ikincisini de şimdi görüyoruz. Aslında bir ders olarak ele alabilmeliyiz.

Burada yürüteceğimiz tartışmalar, çalışmamız açısından önemli. Hem Jineoloji nedir, neyi kapsıyor? Buna dönük bir bilgilenme olur hem de Tartışmanın bu biçimiyle yürütülmesi, ihtiyaçları da giderebilir. Çalışma ilk başlarken alanda birçok kurumdan arkadaşların katılımı ile bir tartışma gerçekleştirdik ve bunu bir genelgeye döküp alanlara ulaştırdık. YJA STAR ve PYD'nin dışında bize görüş gönderen olmadı. En fazla akademiler bünyesinde tartışılacak bir konu olması itibarıyla de böylesi bir gündem halen de

oluşmamış. Ulaşabildiğimiz alanlara sorduk, genelge ulaşmamış dediler. İlgili kurumların gündemine koyduk henüz elimize ulaşan bir şey yok. Sadece koşullar gerekçe gösterilemez, kaldı ki genelge gönderildiğinde bu koşullar daha oluşmamıştı. Daha sorumlu bir yaklaşım olabilmeliydi. Bu çalışma ilk kez gündemleşirken hem kadın arkadaşların hem erkek arkadaşların büyük bir ilgisi oldu. Bu konuda görüş belirtenler, yazı gönderenlerde oldu. Bizim dışımızda bu çalışmayı duyan kesimlerin de önemli bir ilgisi oldu.

Geçtiğimiz günlerde Avrupa'dan gelenler vardı, gelip bizimle tartıştılar, görüşlerimizi dinledikten sonra kendi önerilerini yaptılar. Büyük bir heyecan duyduklarını belirttiler. Yine kısa bir süre önce Çek.'dan bir grup gelmişti, KJB' den arkadaşlar kendileri ile tartışırken böyle bir çalışmayı gündemimize aldık, diyorlar. Tabi çok merak ediyorlar, buraya gelmek istiyorlar, fakat koşullar el vermediği birim olarak görüşme imkânları olmadı. Genel olarak hem örgütsel yapımızda hem de ulaşabildiğimiz dış çevrelerden konuya ilişkin ilgi geliyor. Ancak hem bizim gündem oluşturmamız hem de ilgili kurum ve yapılarında daha sorumlu yaklaşım içinde olması önemlidir. Sorumlu yaklaşımlar çerçevesinde

ettiğim için tekrarlamayacağım, yeni bir bilim anlayışımız ve yöntemimiz nasıl olmalıdır, tüm bunları inceleme-araştırma ve tartışma ile belirleyebilmeliyiz. Rêber Apo'nun savunmaları bu anlamda büyük bir kaynaktır. Bakış açısı kazanmada, doğru yöntemi belirlemede, yine güçlü yorum gücüne kavuşma açısından böyledir. Derinlikli bir yoğunlaşma ve özümseme olmalıdır. Savunmalar üzerinde net ve derinlikli bir bakış açısı ile birçok kaynaktan yararlanabilmeliyiz. Hem kadın sorunu açısından hem de sosyal bilimlere açısından bizlere yol ve yöntem konusunda faydalı olabilecek önemli kaynaklarda vardır. Bunları gündemimize alarak, güçlü bir yorumlama ile varolan tartışmalarımızı derinleştirebilmeliyiz. Önemli olan, süreklileşen bir yoğunlaşma içinde olmaktadır. Sürekli bir tartışma, yorum, analiz yapmanın zeminlerini güçlendirmek, kadın hareketi olarak bizlerin gündemini çok değiştirecektir. Ve ben şunu inanıyorum ki her şeyden önce bizi asıl olana odaklayacaktır. Kendi önceliklerimizi daha güçlü belirlememize yol açacaktır. Düşünün, kadınlar her alanda harıl harıl bir üretim içindeler. İdeolojik, felsefik, sanatsal, ekonomik ve bilimsel üretim halindeler. Bunun bize kazandıracığı enerji ve güç tüm çalışma alanlarında bizi daha yetkin

süre de oluşacak bir şey değildir. Kaldı ki perspektifinde ortaklaşmak da gerekir. Kendi içimizde başlattığımız tartışmaları süreklileştirmek kadar, dışa dönük de tartışma zeminlerini, platformlarını geliştirebilmeliyiz. Bunu basın üzerinden, akademiler üzerinden gündeme taşırayabilmeliyiz. Bu konuda arkadaşların görüşleri, önerileri oldu, değerlendirilebilir.

Jineoloji yeni bir sosyal bilim çalışması olduğundan, bunu ideolojik bakış açısından kopuk ele alamayız. Her bilim dalı kendisini örgütlenirken bir ideolojiye dayandırmıştır. Kaldı ki biz, kendimizi toplum inşacısı olarak tanımlıyoruz. Yeni dönemin devrimci tanımı da nedir, ahlaki ve politik toplum açısından ne kadar değer üretip, inşa ediyorsa devrimci o dur, kadro o dur. Yeni bir toplumu inşa ederken elbette ideolojik anlamda da güçlü bir bakış açısına sahip olabilmeliyiz. Kürt kadını olarak en büyük dayanağımızı Kadın Kurtuluş İdeolojisi oluşturmaktadır. Jineoloji Kadın Kurtuluş İdeolojisini daha da kapsamlılaştırarak, yaygınlaştıracaktır. Bu anlamda bu süreç Kadın Kurtuluş İdeolojisinin yeni bir açılımı da olacaktır.

Bilim çalışması olarak Jineoloji, kendisini güçlü bilimsel verilere kavuşturabilmelidir. Tarih, toplum, ekonomi, ekoloji, etik-estetik vb. disiplinler jineolojinin ilişkili olduğu alanlardır. Bunları anlatımda ifade

tartışmalar da çalışmayı geliştirip derinleştirecektir. Tartışmalarımızı ne kadar geniş bir yelpazede tutarsak çalışmanın toplumsal örgütlenmesinde de önemli bir güç ortaya çıkaracaktır. Başta akademiler, okullar bünyesinde olmak üzere tüm alanlarımızda bu yönlü tartışmaların gelişmesi, yine dışta da değişik kesimlerle, bireylerle görüş alış-verişi içinde olunması Jineoloji açısından bizleri daha güçlü bir perspektife kavuşturacaktır. Biz Jineoloji'yi ele alırken, tartışırken şüphesiz yeni ve kapsamlı bir çalışma olmakla birlikte, hareket olarak sıfırdan başlamıyoruz. Çok güçlü bir mirasımız, deneyimlerimiz ve tecrübelerimiz var. Bu miras üzerinden yaklaştığımızda, Jineoloji çalışmalarını toplumun tümünü kapsama ve pratikleşme gücünü, örgütlülüğünü de geliştirebiliriz. Tabi öncelikli olarak biz, kadın hareketi olarak bu çalışmayı hangi ihtiyaç ve amaçlar üzerinde geliştiriyoruz sorusu önemlidir? Doğru, bu çalışmayı gündemimize Önderlik koydu, ancak biz Özgür Kadın Hareketi olarak böylesi bir çalışmaya ihtiyaç duyuyor muyuz, gerekliliğinin ne kadar farkındayız? Başlarken bu soruyu sormak ve cevap vermek önemlidir. Çünkü ele alışıımız, yaklaşımız önemlidir. Önderlik son savunmasında **“PKK durduğu yeri iyi çözümlemeli”** diyor. Bu bizim içinde geçerlidir.

Kadın hareketi olarak geldiğimiz aşamayı, durduğumuz noktayı iyi çözümleyebilmeliyiz. Bunu ne kadar doğru çözümlersek Jineoloji'ye de bir o kadar stratejik bir anlam ve yaklaşım içinde oluruz. Geldiğimiz aşamada hareket olarak bizimde bir açılıma ihtiyacımız var. İşte Jineoloji bu açılımı sağlayacak alan olacaktır. Zihniyetimizde, bakış açımızda, örgütlülüğümüzde yenilikleri geliştirerek özgürlük mücadelemize süreklilik kazandıracaktır. Bir anlam da Kadın kurtuluş ideolojisinin yeniden güncelleştirilmesi, evrenselleştirilmesi ve yaşamsallaştırılmasında önemli bir zemin olacaktır. Hem hareket olarak yaşadığımız sorun ve tikanmaların çözümlenmesinde bir çözüm adresi yani bir zihinsel açılım hem de yaşadığımız çağa da cevap olacaktır. Önderlik 21. Yüzyıl kadın yüzyılı olacak dedi. Kendisini gittikçe daha yakıcı bir biçimde açığa vuran cins çelişkisinin çözümü açısından bu çağ önemlidir. 21. Yüzyıl özgürleşen kadının ve özgürleşen toplumun yüzyılı olacaksın buna denk örgütlenme ve yapılanmalar içinde olmak önemlidir. Bizlerde bu çağa böylesine bir perspektifle yaklaşım göstermeye çalışıyoruz. Bunun ihtiyacı üzerinden mi Jineoloji'yi geliştirmek istiyoruz? Jineoloji, bu ihtiyaca ve gerekliliğe de cevap olma kapsamına sahip olduğu için

gerekiyor. Oluşan merkezden alanlara, alanlardan merkeze. Eğer bunu güçlü geliştirirsek Jineoloji nedir, nasıl ele alınmalı noktalarında önemli bir bakış açısı kazanırız. Yani şöyle olmayacak, işte bir grup oturmuş, onlar araştırarak, yazıya dökerek ve alanlara gönderecek, onlarada görüşler gelecek ve onlarda değerlendirecekler. Salt bununla sınırlı kalırsa bir araştırma, yoğunlaşma merkezi gibi olur.

Çalışma sadece bu birimle sınırlı kalırsa biz daha başında daraltmış oluruz. Jineoloji birim çalışması, kendisini burada daha güçlü bir merkeze kavuşturabilmelidir. Kendi içinde iş bölümleri olmalı, buna karşılayacak nitel-nicel bir birleşimi olmalıdır. Öncelikli olarak, akademiler üzerinde kendisini birimleştirmeye kavuşturması önemlidir. Topluma açılımda bu alan üzerinde gerçekleşecektir. Bunu yaparken de bizim dışımızda, farklı kadın hareketleri, örgütlenmeleri ve bireyleri ile ilişkili olmak önemlidir. Şimdiden bu tür tartışmaları başlatmamız gerekir. Aslında bunu kendi içimizde, yürüttüğümüz ilk tartışmada da belirtmiştik. Ancak kimi arkadaşlarda şu görüş baskın çıktı; kendi içimizde tartışıp, bir perspektife, netliğe ulaşalım ki ondan sonra bunu tartışmaya açalım. Bu çalışmanın perspektifi öyle kısa

olamaz. Belki öncelikle birimin görevidir. Ama hepimizin bu konuda gerekli sorumluluğu göstermesi gerekiyor. Nerede olursak olalım, hangi alan çalışmasında olursak olalım, bu çalışma hepimizi, tüm çalışmalarımızı, alanlarımızı kapsamaktadır. Bu açıdan hepimizin gerekli yoğunlaşmayı, derinleşmeyi sağlaması gerekiyor.

Çalışmalar başlarken kesitler oluştu. Bu da yoğunlaşmaları etkiledi. Arkadaşlarda belirtti, koşullarımız zorlayıcı olabilir, ama biz koşullara da mahkûm olmayabiliriz. Bu çalışmanın sürekliliği önemlidir. Örgütlenmenin başındayken, çalışmanın özü ve kapsamına denk ele alışımızda olmalıdır. Bu çalışma kadrolar üzerinden gelişiyor, bunun doğru ve yetkin örgütlenmesi önemlidir. Şimdi Kadın bilimi diyoruz, ismini bile söylerken insan büyük bir heyecan yaşıyor. Tüm ilkler büyük heyecan verir. Yeni bir bilim geliştirmeyi hedefliyoruz, yeni bir bilimle, sosyal bilimler alanını düzeltmeyi, yenilenmeyi amaçlıyoruz. Yeni bir toplum bilimi geliştireceğiz. Tabi bu çalışma yılları alacak bir çalışmadır. Aşamalı geliştirecektir. Önemli olan uzun ve kısa vadeli planlamalar belirlemek ve bunu aşamalı olarak geliştirebilmektir. Birim gündem oluşturabilmeli ama tüm alanlarla bu çalışmayı ortaklaştırabilmelidir. Sürekli bir akışın olması

mi geliştiriyoruz? Biz bu gereklilik ve bilinçle mi yaklaşıyoruz? Ya da şimdiye kadar, feminist hareketlere eleştirisel bir yaklaşımla birlikte kadın ortaklaşmasının yaratmak içinde bir takım çabaların sahibi olmak istedik. Ancak hem kadın hareketi olarak bizim dar-dogmatik yaklaşımlarımız, hem de var olan feminist kurum ve örgütlüklerin sistemin dışına, ataerkil sınırların dışına fazla çıkmayan yaklaşımlarının bir sonucu biz bu ortaklığı güçlü geliştiremedik.

Kadın Hareketi olarak bu gün dünya kadın hareketlerinin mirasını da sahipleniyoruz, diyoruz. Bu miras üzerinden feminizmin de yaşadığı tıkanmayı aşma yine bu temelde dünya kadın örgütleri, kurumları ile daha güçlü buluşma açısından Jineoloji'yi geliştirmeye çalışıyoruz. Yani bu ihtiyaç ve gereklilik temelinde mi yaklaşıyoruz? Bizlerde, bu perspektiften yola çıkarak Jineoloji'yi çağın gereklilikleri temelinde ele alan ve örgütleyen bir yaklaşım içinde olabilmeliyiz. Çünkü Jineoloji öz ve kapsamı itibariyle bu çağa cevap olacak kadın bilimi, toplum bilimidir. Jineoloji bir anlamda Özgür kadın hareketimizi, dünya kadın hareketleri ile daha güçlü buluşturmanın zemini olacaktır. Önderlik kapitalist Modernitenin araçlarını ele aldığında içinde yer alan cinsiyetçiliği de kapsamlı çözümledi. Jineoloji

bir anlamda toplumsal cinsiyetçiliğin kapsamlı çözümlenmesi ve aşılması mı olacak? Kadının özgürlük perspektifini yaşamsallaştıracığı bu temelde alternatif geliştireceği alan mı olacak? Böylesi bir ihtiyaç mı bizi belirliyor? Eğer bu ihtiyaçlar üzerinde yaklaşırsak hem perspektifini oluşturma da hem de daha güçlü örgütlendirilmesinde stratejik bir yaklaşım içinde oluruz. Kendi algılarımıza, yaklaşımlarımıza mahkûm etmeden, kendimiz açısından bir değişim-dönüşüm süreci olarak ele almak önemlidir. Önderlik hareketin ilk gelişiminden şimdiye kadar kadın konusunda kendi yoğunlaşmaları, sorgulamalarıyla bizleri önemli perspektiflere kavuşturdu. Şüphesiz öncesinde yani çocukluktan itibaren başlayan bir arayış ve sorgulama var. Bu hareketin gelişim ile birlikte daha derinleşerek süreklilik kazanıyor. Deyim yerindeyse toplumda düğüm haline gelmiş kadın sorununu kapsamlı çözümleyerek, bu konuda önemli bir aydınlanmayı yakalayarak, Özgür Kadın Hareketinin gelişimine yol açtı. Kadının toplumsal kimliğine her zaman öne çıkardı Önderlik, ***“Kadın özgürlüğü, toplumun özgürlüğüdür”*** prensibi temelinde her zaman hareket etmiştir. Bu prensibi temel mücadele gerekçesi olarak da ele almıştır. Önderliğin özgürlük felsefesi, diyalektiği bu

düşünüyorum. Kadın sistemi, kadın bakışı sistemleşebilir mi, sistemleşemez mi? Çünkü buna vereceğimiz cevap, Jineolojiyi aslında bir toplumsal mühendislik kurumu yapılanmasından çıkartacak bir şeydir. Dolayısıyla biz onu toplumdan, toplumun bütün sorunlarından kopuk, toplumsal sorunları ele alıp sadece belgeler, düşünceler halinde topluma ileten bir kurum olduğunda, toplumsal mühendislik konumunu aşmayacak bir yapılanmaya dönüşecek. Jineolojinin mevcut sosyolojilerden ve yaklaşımlardan farkı, topluma bir şeyi de sunması önemlidir. Bunu tabi ki dogmalar, kalıplar halinde değil, topluma dair, toplumun doğasına, kadının doğasına uygun nasıl yaşanılabilir? Bunu Jineolojinin ortaya koyabilmesi gerekiyor. Ben en temel farkının da bu olduğunu düşünüyorum.

Komisyon: Arkadaşlar, Jineoloji'nin hem amacına hem örgütlendirilmesine dönük önemli görüşlerde bulundular. Bu konuda bir değerlendirme düzeyi açığa çıktı. Tabi derinleştirilmesi gerekiyor. Başta da belirttik yeni bir çalışma, hem doğru anlaşılması hem doğru tanımlanması açısından kapsamlı tartışmaları gerektirmektedir. Bu sadece oluşan birimin görevi

akademiler üzerinden Jineoloji çalışmaları geliştirilebilir.

Jineoloji bir örgütlenme işi olabilir, ama bir parti değildir. Örgütlenme biçimi de daha çok akademiler, üniversiteler bu anlamıyla direk düşünce alanlarını ifade eden okullarla ancak olabilir. Bu yönüyle akademilere büyük rol düşüyor. Bütün akademiler, Jineoloji çalışması olarak örgütlenmelidir. Akademiler, Jineoloji çalışma alanı olarak ifade edilmelidir. Sisteminde bilim alanlarına baktığımızda, hiç biri bir yerde değil, muhakkak üniversiteler de dallar biçiminde örgütlenabiliyor.

Jineoloji kapsamında önemseydiğim diğer bir konuda, kültür çalışmalarıdır. Kültür de bir toplumsal örgütlenme biçimidir. Rêber Apo, demokratik moderniteyi oluştururken, demokratik modernitenin unsurlarından da bahsetti. Bu unsurları aile, kavim, ulus vb. olarak belirledi. Şimdi biz bunları da değerlendirmesek eğer ve yeniden ele almazsak toplumu oluşturmak açısından, zayıf kalınacağını düşünüyorum. Ortaklaştırma noktasında kaygılarım var. Birçok konuda hala bizi ortaklaştıran Rêber Apo'dur.

Alternatif hareketler sistemleşebilir mi, sistemleşemezler mi? Ben Jineolojinin en temel sorunlarından birisinin de bu olması gerektiğini

prensibe dayanmaktadır. Bu diyalektik Önderlik de her zaman süreklilik kazandı. Her dönemde bu yoğunlaşmalar sonucu elde edilen veriler ile Özgür Kadın hareketinin gelişimine ivmeler kazandırıldı. Ordulaşma, örgütlenme, partilileşme akabinde, paradigmasal değişimle geliştirmeye çalıştığımız konfederal sistem hep bu temelde bir gelişime sahiptir. Tüm bu tarihi adımlar gelişirken, Önderlik hiçbir zaman, buna ne kadar hazırdılar, acaba yapabilirler mi ya da ne kadar güçleri var demedi, kaldı ki bizlerde her bir aşamada o kadar güçlü bir hazırlık, donanım içinde değildik. Ama Önderlik bizleri de bu perspektif temelinde, yaşamın tüm alanlarında çok yönlü bir gelişime tabi tutarak, bunu temel bir yaşam ve mücadele ilkesi olarak süreklileştirdi. Bu anlamda kadın hareketinin önceliklerini ve gündemini de güçlü belirledi. Bizim her zaman Önderliğin özgürlük felsefesini anlama, algılama ve uygulama da ciddi sorunlarımız olmuştur ve halen de söz konusudur. Yani zihniyet ve vicdan devrimini gerçekleştirme de ciddi sorunlara sahibiz. Bu konu da arayış ve çabalarımız olsa da var olana cevap olma açısından oldukça yetersiz. Şunu da görmek önemli tabi, Kürt kadını devrimsel anlamda önemli gelişimleri kazandı.

İçimizde ya da dışımızda bu hakikati görmeyen, takdir etmeyen yoktur. Bunu da görmek, ancak var olan sorunları da doğru çözümlmek önemlidir. Tabi zihinsel anlamda, yaşadığımız sorunların kapsamlı ele alınıp tartışılmasına ihtiyaç vardı. Kaldı ki bunu yapıyoruz. İşte Jineolojiyi ele alırken tüm yaşadığımız bu sorunlara da cevap olacağı bilinci ve inancı ile de yaklaşım içinde olmak önemlidir. Jineoloji bizim sınırlarımızı zorlayacak, zorlamalıdır da. Zaten sınırlara takılıp kaldığımız sürece ciddi bir adım atamayız. Kadın bilimi diyoruz. Bu başlı başına bir cesaret ve irade işidir. Bu çalışmanın salt meşruluğunu sağlama bile başlı başına büyük bir mücadeledir. Bu açıdan işe başlarken, anlayışımız, yaklaşımımız önemli olmaktadır. Şuna bir daha düşmeyelim, aynı özeleştirileri yine vermeyelim; işte biz zamanında Önderliği anlayamadık. Bunu sıkça dillendiriyoruz, ama kilit noktamız da budur. Bir şeyi yeterince bilince çıkaramazsan, doğru algılayamazsan nasıl buna denk bir duruş ve örgütlülük içinde olabiliriz? Alternatif bir duruş ve örgütlülük gösteremeyiz Önderliği yeterince doğru okumuyoruz. Algılama ve içselleştirme de ciddi sorunlara sahibiz. Şimdi sorunun esasına odaklanmadan çözümü geliştirebilir miyiz?.

kadın bakış açısıyla yorumlama temel bir yöntem olarak belirlenebilir.

Diğer boyutta güçlü bir arşivdir. Bu arşiv sistemi çok merkezi olmak zorunda değil. Ama gerçekten göz önünde kadının tarihini, kadına hatırlatabilecek arşivlerimizin olması gerektiğini de düşünüyorum. Belki çok somut değil, ama burada da olabilir, alanlarda da olabilir. Jineolojinin, direk toplum içerisinde konumlanması gerektiğini düşünüyorum. Merkezleri olabilir o düşünceyi oluşturma, araştırma hani bu boyutuyla belki merkezlerin kent dışında olması mantıklı bir şey. Zaten şimdiye kadar da süregelen böyle olmuştur. Ama toplumu dönüştürmek açısından özellikle toplum mühendisliğini ortadan kaldırmanın ben mekânın da etkili olduğunu düşünüyorum. Ne kadar toplumun içerisindeyseniz, ne kadar kadınlaysanız, kadını o kadar etkileyebilirsiniz. Ya da kadın sizi o kadar etkileyebilir. Bu boyutuyla düşünce sahalarının, artık toplumsal sahaların dışında değil, aksine toplumun içerisinde, mahallelerde oluşturmaları gerektiğini düşünüyorum. Akademiler içinde bu konuyu çok tartıştık. Kentin içinde mi, dışında mı olsun? Kadınlarla yürüttüğümüz tartışmalar sonucunda, yaşamın içerisinde var olabilmenin daha etkili olduğu sonucuna ulaştık. Toplumu, kadın yaşamını ilgilendiren bütün alanlarda,

belirtiyorum. Bilim alanında kadın eksenli olmayan değerlendirme, araştırma geliştiğinde hızla buna cevap olabilecek ve bunu toplumda da oturtabilecek bir yapılanma olarak öz savunma olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Aslında Rêber Apo, toplum açısından da oluşturduğu bir tedbirdir bu çalışma. Kendi sistemini oturturken, özgürlük sosyolojisi olarak ifade ederken, kadının kendi özgün akademilerini, bilimini oluşturmasını da özgürlük sosyolojisinin bir tedbiri olduğunu düşünüyorum. Bilimin demokratikleşmesi ve demokratik kalması açısından bir tedbir olmaktadır.

Jineoloji yöntemini de net olarak ortaya koyabilmeli. Rêber Apo, tüm erkek egemen zihniyet düşünceli ele alış, değerlendirme tarzlarından boşanmak gerekiyor. Onları reddetmeden ama onların etkisinde de kalmadan bir tarz tutturmak dedi. Kendi yöntemini yorumculuk olarak değerlendirdi. Bizim de bunu esas almamız gerekiyor. Yine Jineoloji'yi geliştirirken, özellikle arkeoloji alanında bizlerinde, araştırmaya ihtiyacımız var. İleride Jineoloji alanında, arkeoloji birimlerimiz de olmalıdır. Direk bu birimlerde bizlerde yer alabiliriz. Ama şu ana kadar, bu konuda gerçekleşen birçok veride var elimizde. Gerek arkeolojik, gerek farklı boyutlarda bilimsel verilerde var. Bunların yorumculuk tarzıyla,

Öyle ise anlamak için ne gerekiyorsa onu yapalım. Okuyalım, harıl harıl tartışalım, bu tartışmaları ortaklaştıralım. İdeolojik alandayız, deyim yerindeyse kafa patlatalım ve süreklileşen üretim içinde olalım. İdeolojik alanda önceliklerimizi, gündemimizi ne kadar bu ihtiyaçlar üzerinden belirliyoruz, bu da tartışılır. En fazla ideolojik, felsefik, sanatsal çalışmaları geliştireceğimiz bir alandır. Özcesi bu alanda kendi önceliklerimiz güçlü belirlemek ve aşma mücadelesi içinde olmak önemlidir. Bunları niçin belirtiyorum, çünkü bunlar aşılmazsa Jineoloji çalışmalarımızı da güçlü bir örgütlülüğe kavuşturamayız. Bir isim, sembol olarak var olur, ancak hem kuramsal hem işlevsellik açısından güçlü geliştirilemez. Şimdi Jineoloji kavramsal, kuramsal ve işlevsellik açısından ele alacağız.

Yani Jineoloji nedir? Jineoloji'nin amacı ve kapsamı nedir? Kendisini nasıl örgütlendirmesi gerekir? Sorularına yanıtlamaya çalışacağız. Yine bu konuları tartışmaya çalışacağız. Jineoloji kelime olarak kadın bilimi demektir. Jin kelime olarak Kürtçe de ***kadın*** anlamına gelmektedir. Kürtçe de ***yaşam*** anlamına gelen jiyan'dan türemiştir. Başta Ortadoğu olmak üzere Hint Avrupa dillerinde bu kelime yaşam, canlılık yine Zin ya da Zen yani kadın anlamında kullanılmaktadır. Bildiğiniz gibi kadın cins olarak ilk kendi farkına varan olarak kabul edilir. Yaşama dair tüm ilkleri geliştiren

kadındır. Yani yaşam, ahlaki ve politik ilkeler temelinde kadın etrafında örülmüştür. Toplumsallık bu temelde gelişmiştir. Doğal toplumu ahlaki ve politik değerler ile inşa eden kadındır. Bu nedenle yaşam denilince kadın, kadın denilince yaşam ilk akla gelendir. Yaşam diğer bir anlamda da kadının bedeninde cereyan eder. Kadının hamileliği, aylık kanamaları onun yaşamla bağının ve yaşamın sürdürülmesindeki rolünü de ortaya koymaktadır. Kadın hem yaşamsal değerlerin geliştirilmesi hem de bedensel olarak da yaşamla özdeşleştirilmiştir. Bu nedenle kadın ve yaşam arasında kopmaz bağlar vardır. Bu açıdan yaşam gerçekliği karşısında kadın daha fazla kapsayıcıdır. Erkek cinsine göre daha fazla sorumludur da. Kadın, toplumsal doğanın hem fizik hem de anlam olarak en geniş bölümünü teşkil ettiği tartışma götürmez. Kadının yaşamla bu kadar özdeşleştirilmesi de bundan kaynaklıdır. Bu açıdan bir kadın bilimi olan Jineoloji aynı zamanda bir yaşam bilimidir de.

Jineoloji kuram olarak neyi kapsamaktadır?

Jineoloji kadın açısından tüm değerleri bilimsel veriye kavuşturacaktır. Bunu yapabilmesi için verili olanı güçlü eleştirerek, aşma yaklaşımı içinde olmalıdır. Başta tarih, toplum, felsefe, sanat, ekonomi, bilim, demografya olmak üzere her alanda doğru bir bilgeye, bilince ulaşmak açısından epistemolojiyi

kendisinin hak sahibi olması gerektiğini söylüyor. Bunu geliştirenin de toplumu geliştirmek olduğu bilinci, topluma yayılır, bilince ulaşır, cinsellik, buna göre bir düzenlenmeye ve buna göre bir anlayışa kavuşursa toplumumuz da demografya sorunu aşılacak. Demografya sorunuyla birlikte ekoloji, ekonomi vb. sorunların tümü aşılacak. Yine aslında ekonominin kadının olduğu bilgisi sadece bizlerce tartışılan bir şey. Ama bu bilince toplum kavuşursa bin yıllardır erkek egemen zihniyetin oluşturmuş olduğu zihniyet, yerle bir olacaktır.

Düşünce alanını çok fazla güçlendirmemiz gerekiyor. Bilime ve bilim tarihine baktığımızda kadının geliştirdiği bir şey. Salt kadın yapmış, erkek yapmamıştır anlamında belirtmiyorum. Baktığımızda kadın bütün bu alanlardan dışlanmış ve soyutlanmıştır. Bu anlamda Jineoloji, bilim ve toplumla ilgili bilinebilecek her şeyiyle kadınla tekrardan buluşturma anlamında da önemli bir rol oynayabilir.

Jineolojiyi bir öz savunma olarakta algıladım. Neye karşı bir öz savunma? Kadının kendisine ait oluşturabilecek sistem ve mekânlarının savunmasında kapsadığı düşüncesindeyim. Bunu belirtirken elbette fiziksel anlamda değil, bilimsel, düşünsel anlamda

görüşme notlarında özellikle akademilere vurgu yapmasının bir nedeni de budur. Kadın rengiyle, diğer disiplinlerden bağımsız, kendimize özgü alanlarda, kendimize dair yarattığımız alanlar da biz daha özgür düşüncelere ulaşabiliriz. Dolayısıyla ben burada kopuş teorisinin bütün taslaklarda, oluşturulacak belgelerde kurgulanması gerektiğini düşünüyorum.

Mevcut sosyal bilimcilikten de boşanma. Bunu önemsiyorum. Çünkü eğer siz onun içerisinde, onun düşüncesiyle, onun araçlarıyla ve onun yöntemleriyle bir sosyoloji geliştirmeye çalışırsanız onun adı Jineoloji olmayacak. Sosyolojinin bir eki, bir türevi ya da devam ettiricisi olmaktan kurtulamayacağız ve ya çıkamayacağız. O yüzden Rêber Apo, akademiler diyor. Niye akademiler? Çünkü erkek egemen sistemin oluşturduğu tüm tarihsel yapılanmaları, yaklaşımları, kavramları, kurum ve kuramları ele alabilecek, tekrardan değerlendirebilecek, kendisi açısından olumlu bulduğunu, tekrardan anlamlandırarak ve kabul etmediğine de alternatif düşünce oluşturarak, topluma yansıtacaktır.

Şu bilgi çok önemlidir. Mesela erkek, çocuğun kendisinden olduğuna dair bilgiyi edindiği anda, bu bir bilim oluyor. Ve sistemini oluşturmanın temeli haline getirebiliyor. Rêber Apo, kadın cinselliği üzerinde

geliştirmek önemlidir. Jineoloji'nin içeriğini ele alırken ilk başta bilim tarihinin ve bilgi yapılarının tarihini ele almak, tartışmak önemlidir. Bu iki konu üzerinde kapsamlı bir araştırma yapıp, yaşanan yanlış ve hataları ortaya çıkardığı oranda Jineoloji'nin içeriği oluşacaktır. Çünkü Jineoloji var olanları aşmak üzerinden gelişecektir. Bunlar yapılmadan Jineoloji konusunda esas bir çerçeve de oluşturulamaz. Bu anlamda öncelikle Epistemoloji alanında ciddi bir araştırmaya, yorumlamaya bu temelde bilinçlenmeye ihtiyaç vardır. Epistemoloji bilgi kuramıdır. İnsan bilgisinin yapısını ve geçerliliğini inceleyen felsefe dalı olarak, çeşitli bilimlerin ilkelerini, varsayımlarını ve sonuçlarını eleştirerek inceler, onların mantıksal kökenini, nesnel değerini belirlemeye çalışır. Bildiğimiz şeyi nasıl bildiğimizi ve bilginizin doğruluğunu nasıl geçerli kılabileceğimizi tartışan felsefi düşünce disiplini. Kısacası doğru ve yanlış bilginin ayıklanmasıdır.

Önderlik, ***“Kapitalist dünya sisteminin bilgi yapısı, en az iktidar ve üretim-birikim aygıtları kadar kriz yaşamaktadır. Bilgi yapılarının doğası gereği özgür tartışmaya daha yatkın olmaları, bilimsel krizin boyutları üzerinde geniş yorumlama imkânı sunmaktadır. Bilginin toplum ve iktidar yapılarındaki***

rolü hiçbir dönemle kıyaslanmayacak boyutlarda anlam bulabilmektedir” diyor.

Toplumsal yaşamın bilgi-bilim aygıtları devrimsel gelişmeleri yaşamaktadır. Önderlik yeni sosyal bilimi geliştirirken öncelikle epistemoloji alanında köklü bir yenilenmeyi gerçekleştirmektedir. Önderlik, tarih ve toplum yorumunda dört düşünce yönteminden yararlanmaktadır. Mitoloji, din, felsefe ve bilim. Bu dört düşünce alanını ele alırken ortaya çıkardığı bilgilerin hangisi doğru hangisi yanlıştır bunun ayrıştırmasını da yapmaktadır. Her dört yöntemi iç içe kullanarak, esas aldıklarını ve reddettiklerini ortaya koymaktadır. Doğru bir tarih ve toplum –ki buna tarihsel toplum diyoruz- yorumunu geliştirmek, bilimi de hakikatli kılmak açısından esas aldığı yöntem ve diyalektiği bizim de geliştirmemiz gerekiyor. Jineoloji yeni bir zihniyet kuramı geliştirmesi açısından öncelikli olarak sosyal bilimler alanında bir çözümleme gücüne sahip olması gerekir. Çalışmalara başlarken şunu tartıştık, Jineolojiyi sosyal bilimlerin neresinde konumlandıracağız. Önderliğin geliştirdiği sosyal bilimler içinde bir dal olarak ele alanlar oldu, onun özünü teşkil ediyor, onunla paralel geliştirilmeli diyenlerde oldu. Halen de tartıştığımız bir konudur da. Şimdiden tam bir tanım

belirleyebilsin, oturtabilsin. Ve bu, o toplumda da kabul görebilsin. Bunun için Jineolojinin basit bir tanımı ve ikincisi de Jineolojinin gerekçelerini oluşturmak önemli. Jineolojinin oluşma gerekçeleri nelerdir? Geliştirdiği eleştiriler neler olmalıdır? Neleri eleştiriyor, neleri kabul ediyor? Kendisini bu anlamda bir kurum olarak bir yerlere oturtmaktan ziyade ya da bir yerlerde direk tanımlanmaktan ziyade ideolojik ya da felsefik, bilimsel olarak kendisini nereye konumlandırıyor? Bunların netleşmesi bence başta bizim işimizde kolaylaştırır.

Sosyal bilimler denilince aklımıza bir sosyal bilimler binası, kurumu gelmiyor, niye? Çünkü sosyal bilimler gerçekten bazen baktığımız da bir dergi etrafında düşünce olarak gelişmiştir. Marksist düşünceye baktığımızda dergi etrafında gelişen bir sosyolojidir. Başlangıcı bizim algıladığımız anlamda, böyle kurum, kuruluşlarla ilgili bir şey değildir. Görüyoruz ki bütün sosyolojilerin gelişiminde ya da sosyal disiplinlerin gelişiminde muhakkak düşünce ağırlıklı alanlarda geliştirilmiştir. Bunlar nereler olmuştur? Dergiler, üniversiteler, okullar, akademiler, çeşitli platformlar olmuştur. Platformlarda çok önemli düşünceler gelişmiştir. Dolayısıyla bizim Jineoloji olarak belirttiklerimiz, disiplinimiz de buralar da geliştirilecektir. Rêber Apo’nun savunmalarda ve bütün

Apo'nun bir tanımı var, bir kadın bilimi olarak. Fakat bizde oturmayan tanımından ziyade, nerede, nasıl tanımlayacağımız konusu, bunu ayırtırmakta fayda var diye düşünüyorum. Belki kadın bilimi zihnimizde oturmadığından kaynaklı, bir tanım gibi gelebilir ama şuanda yaşadığımız sıkıntı nerede, nasıl tanımlamalıyız? İlla da bir şeyin içerisinde, karşısında, şurasında, burasında çok keskin bir yere oturtmak gibi bir şeye gitmek, Jineolojinin kapsamı üzerinde yoğunlaşmayı da etkileyebilir. Bir yerde olması gerektiği gibi bir ihtiyaçta var. Ancak şu aşamada bunu yapmanın erken olduğu kanaatindeyim. Ancak Rêber Apo'nun savunmaları temeliyle ele aldığımda şunu net belirtebilirim. Mevcut sosyoloji içerisinde yer almaması gerektiğini düşünüyorum. Ama mevcut sosyoloji diyorum. Rêber Apo'da, Jineolojiyi özgürlük sosyolojisi içerisinde tanımlıyor. Özgürlük sosyolojisinin bir dalıdır diyor. Rêber Apo'nun, sosyoloji için belirttiği hususların Jineoloji açısından da geçerli olduğunu düşünüyorum. Belki de çok indirgemeci bir yaklaşımda olabilir. Rêber Apo, en çok kendinizi neyin karşısında, niçin konumlandırıyorsunuz diye vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla Jineolojinin de bunu çok güçlü ortaya koyabilmesi gerekir ki kendi dallarını ve bölümlerini de buna göre daha sağlıklı ve kalıcı bir biçimde

koymak da ne kadar doğru o da tartışılır. Çünkü bir tartışma sürecidir ve biz daha yeni başlatıyoruz, tartışmaların sürekliliği ile kendi tanımını bulacaktır. Ancak Jineoloji öncelikle mevcut sosyal bilimlere bir alternatif olarak bu alanda bir yenilenmeyi sağlayacaktır. Bu açıdan Önderliğin sosyal bilimler alanında geliştirdiği değişimi doğru algılamak önemlidir. Sosyal bilimlere bütünlüklü yaklaşım içinde olan Önderlik, yöntemsel açıdan yakaladığı netlikle sosyal bilimlere yeniden, daha güçlü tanımlamıştır. Tüm bu eleştiri ve tanımlama üzerinden Jineolojinin doğru bir tanıma, yöneme kavuşması önemlidir. Modern sosyal bilimlerin merkezi olan Avrupa'da pozitif bilimciler fizik, kimya ve Biyolojiyi geliştirdiler. Doğayı tanımaya, tanımlamaya çalıştılar. Tanıma ve tanımlama istemi doğaya hâkim olma, onu denetime almaydı.

Buradan hareketle doğanın belirli yasalar etrafında kendini sürdürdüğü, bu yasaların ise her yerde geçerli olduğu çokça dillendirildi. Evrensel olan bu yasalar katı, sabit ve değişmezdi. Başta da belirttiğimiz gibi istemleri doğanın dışında, ona hükmeden zihniyeti ile olduğu için, doğa farklı olan yani öteki olandı. Fizik, kimya ve biyoloji ile formüle edilen bu veriler olgu olarak

tanımlandı. Bu tanımların dışına çıkabilecek düşünsel düzey ortaya çıkamadığı için kendi oluşturdukları sınırlar içerisinde kaldılar. Bu bilimsel veri olarak tanımladıkları formüllerle insan toplumsallığı da tanımlanmaya çalışıldı. Toplum da doğa gibi nesne olarak ele alındı. Toplum için evrensel, değişmez, katı yasalar oluşturuldu. Olgusal bir nesne olarak toplum tanımlamalarına gidildi. Her coğrafyada, her iklimde her tarihsel kesitte toplumun yaşadığı sorunlara aynı çözüm yöntemleri sunuldu. İktidarların ortaya koyacağı çözüm yöntemlerinin aynı sonuçları doğuracağı düşünüldü.

Bunun üzerinden toplumsal ilişkilere, çelişkilere ve sorunlara yaklaşıldı. Oysa, oldukça farklı, renkli bir doğaya sahip insan topluluğunu bu kadar nesnelleştirmeleri insanlık açısından aydınlanmanın değil de körlüğü doğurmuştur. İnsan ve toplum gerçekliğinden ancak bu kadar bi haber olunur. Tabi sosyal bilimler bunu yaparken kendi içinde ayrışmaya da gitti. Toplumun ilgi alanları, dokuları ayrıştırıldıkça, bu dokuları sosyal bilimlerin bir birinden farklı alanlarına dönüştürüldü. Örneğin politika sosyal yaşamın içinde her an var olan bir disiplindir. Fakat sosyal bilimler bu disiplini toplumdan ayırıştırıp

savunucuları konumuna gelebiliriz. Yöntemlerimiz ve araçlarımız da ona göre olmak durumunda. Bir de kaygı duyduğum bir nokta da Jineolojiyi erken tüketmektir. Tanrıçalaşmadan bahsettik, tanrıça yarattık, sonra baktık ki öyle değil. Deneme, sınama yoluyla bazı şeyleri öğreneceğiz. Kongre, konferans, sempozyumlar önemli ama önce kendi kadrolarımızı oluşturmamız lazım. Jineoloji kendi kadrolarını, alanlarını oluşturmak zorunda. Bu bir aydınlanma sürecini gerektiriyor. Kendi içimizde bir aydınlanma sürecini de yaşamak durumundayız. Bu süreç geliştikten ve gerçekleştikten sonra, tartışmalarla, sempozyumlarla kendimizi dünya kadınlarına tanıtmak durumundayız. Kendimizi, kendi kadınlarımıza tanıtmak zorundayız. Kendi kadınlarımızla bile bağlarımız çok zayıf. Bunu sağladıktan sonra, belki adım adım iç içe geliştirebiliriz. İç içe bir gelişim sağlayabiliriz. Bunun için ilk önce kendi kadrolarımızı ve kendi perspektifimizi oluşturmak zorundayız.

Ek. Lî. Ark: Şu an da ihtiyaç esasları ya da temellerini belirleme oluyor. Bu yüzden basitten karmaşığa doğru bir yol, yöntem daha sonuç alıcı olur diye düşünüyorum. Temel sorunumuz, şu anda Jineolojinin tanımı oluyor. Bu boyutuyla aslında Rêber

yemeği yemek zorunda değiliz. Biz uzun yıllar hem dogmatik bakış açısından, biraz da bilinç yetersizliğinden önümüze ne konduysa biz onu tekrarladık. Uzun yıllar Nietzsche böyle demiş, “kadını düşünürken kırbacı yanına al” aslında Nietzsche böyle bir şey dememiş. Biz okumadığımız için böyle söylendiği söylenmiş ya da biz duyduk. Ya da birisi böyle yorumlamış biz de bunu böyle algıladık. Nietzsche böyle bir şey söylemiyor ya da biz bunu böyle yorumlamıyoruz. Genelini okuyup anladığım zaman. Ya da Hz Muhammed kaç tane kadınla evlenmiş. Rêber Apo bunu böyle yorumlamadı, farklı yorumlayıp ele aldı ve bizim düşüncelerimizi biraz değiştirdi. Şunu demek istiyorum, bu ezbere bilgilerle başarılı olamayız. Oysa bizim iyi bir araştırma, inceleme düzeyini yakalamamız gerekiyor. Ama o kalıplardan da sıyrılmamız lazım.

Çok yakın bir süreçte dünya kadın konferansı gerçekleşti. Biz o konferansta çekilmek zorunda kaldık. Doğru, verili bir sistem var, bir erkek egemen sistem var, bunların içerisinde mücadele veriyoruz ama kendimizi anlatmak gibi bir sorunumuz var. Acaba başka yol ve yöntemler denenemez miydi? Biz doğrularımızı, düşüncelerimizi Jineoloji olarak iyi oturabilirsek, iyi temeller kazandırabilirsek daha güçlü

birilerinin eline teslim eder. Bunu yaparken politikayı sosyal bilimlerin diğer ilgili disiplinlerinden –felsefe, ekonomi, sosyopsikoloji v.b- ayırıştırır, bağımsız ve tek başınaymış gibi ele alır. Sosyal bilimlerin disiplinleri ayırıştırıldıkça bir birinden de koparıldı, bu koparış insan bedeninin parçalarının birbirinden ayırıştırılması gibi bir etkiye neden oldu. Sosyal bilimlerde yaşanan bu ayrışma toplumsal bünyeye de yayıldı. Bu durum en çok uygarlık sistemini beslemiş, güçlendirmiştir.

Sosyal bilimlerdeki aşırı parçalanma çoklu sonuçlara ve sorunlara neden olmuştur. Bunlardan bir diğeri de bilimsel krizdir. Tüm bu yaklaşımlar insan topluluğu açısından krize, kaosa neden olmuştur. Kendisini modern bilimin inşacıları, merkezi görenler halende bu kausun nedenlerini güçlü çözümlemiş değildir. Yani sosyal bilimler alanında yaşanan sorunları halende temel bir sorun olarak ele alınmamaktadır. Sosyal bilimlerin çalışma alanı toplumdur. Ancak toplumsal sorunları ne kadar doğru ele aldığı, çözümlendiği bugün tartıştığımız hususları oluşturmaktadır. Bu konuda kimi çevrelerin önemli bir çabası olsa da bütünlüklü ve çözümleyici bir yaklaşımı geliştirmekten uzaktırlar. Bunun kaynağında ise oluşturulan bilgi yapılarının iktidar kaynaklı olmasıdır.

Bilgi yapısı iktidar kaynaklı olduğu müddetçe de sosyal bilimler iktidar çemberinden kendilerini çıkaramamışlardır. Alternatif toplumsal yaşam sunduğunu iddia ederek yola çıkan Marksist sosyal bilimcilerden, muhalif sosyal bilimcilere kadar kurdukları toplum sistemleri iktidarı besleyen taze kana dönüşmüşlerdir. Jineoloji bu anlamda bu başarısızlığın kaynağına inerek onu aşmanın bilinci ve örgütlülüğü olduğu oranda bu alanda yenilemeyi geliştirecektir.

Toplumun en temel sorunlarından olan kadın sorununu sosyal bilimler alanında kapsamlı bir değerlendirmesinin bile yapılmamış olması, Jineoloji açısından önemle çözümlenmesi gereken sorunların başında gelmektedir. Mevcut sosyal bilimler kadın şahsında toplumu bir kaosun eşiğine getirdiler. Toplumsallığı başlatan üye olarak kadını tanımlamak yerine, toplumun en zayıf, en güçsüz üye olarak tanımlamıştır. Bu tanımlama çerçevesinde günümüz toplumlarında kadın sorun kaynağı olarak görülmüş, yoğunca tecrit altında tutulmuştur. Kadının günümüz toplumlarında yaşadığı sorunlarda sosyal bilimlerin çözüm gücü olarak rolünü oynayamaması temel sorunlardan biridir. Sosyal bilimlerin kadın sorununu bir toplumsal sorun olarak ele alıp buna aşabilmesi için

söz ediyor. Jineolojiyi eğer bir bilim olarak ele alacaksak, kanıtlanabilir bilgilere ihtiyacımız olacak. Şu tespit bence çok önemli, Rêber Apo, her tarihsel aşama kendi bilimsel düşüncesini yaratarak geliştiriyor, 21. yüzyılda kadın yüzyılı olacağı, tespitinde bulunmuştu. 21. yüzyılın bilimsel bilgisine hazırlık temelinde Jineoloji biliminin geliştirmemiz gerekiyor. Ancak bu nasıl gelişecek? Önemli olan budur. Bu bilim dalını nasıl geliştireceğiz? Bazı arkadaşlar burada olmaz, burası yeterli değil, bizim daha geniş alanlara gitmemiz gerekiyor. Ancak bilimsel gelişmelerin kökenini incelediğimiz zaman aslında çok şehir ile alakalı değil. Uygarlığı, verili alanlarıyla alakalı görmüyoruz. Üniversiteler, akademiler şehrin içerisinde kurulmazlar, genelde şehrin dışındadır. Şehrin gürültüsü, karmaşıklığı, kurulu düzeni, özgür düşüncenin önünde engeldir. Jineolojinin geliştirilebileceği alan olarak, buraları görüyorum. Özgür alanlarda, ancak özgür düşünceler gelişebilir. Dolayısıyla biz çıkış yaparken buradan, bu merkezi düşünmemiz gerekir diye algılıyorum. Ancak bunu yaparken, yoğunlaşma düzeyimizin çok iyi olması gerekiyor. Verili, ezbere, dogmatik düşüncelerden sakınmamız gerekiyor bir kere. Yeni paradigmasal bakış açısıyla bu bilime yaklaşmamız gerekiyor. Örneğin; önümüze konulan her

zeminlerinde tartışabilecekleri konuların başında gelmektedir.

Jineoloji belki de her şeyden önce kendi içerisinde sivil toplumcu anlayışı yorumlayabilir. Sivil toplumculuk diyoruz, ama hala dernekleri, vakıfları vb. hala yönlendiren siyaset oluyor. Sivil toplum diyoruz, hâkim olan siyasal gündem oluyor, hep siyasetin gölgesinde kalıyor. Dolayısıyla kadın hareketi olarak, hiçbir zaman kendimizi sosyal alan içerisinde sivil toplumculuk üzerinden geliştiremedik. Çünkü bir bakış açımız gerçekten de henüz yok. Merkezi bir bakış açımız var. Teorik düzeyde bazı şeyler söylüyoruz fakat yetmiyor. Sivil kimlik derken biz ne anlıyoruz, nasıl oluşturacağız? Kadının sivil toplumda ki değiştirmedönüştürme rolü ne olacak? Toplumsal değişimdönüşümde sivil toplumculuk ne kadar etkilidir? Bu sorular üzerinde çok tartışmıyoruz. Yine demokrasiyle bağları, doğrudan demokrasi anlamında da biz tüm bunları tartışabiliriz. Belki de Jineoloji içerisinde en başta tartışılması gereken konulardan birisi de budur. İlk kuram oluştururkende bu yaklaşımımızın netleşmesi gerekir diye düşünüyorum.

Den. Ur. Ark; Rêber Apo bilimsel düşünce için, düşüncenin bir biçimidir diyor ve kanıtlanabilirliğinden

Jineoloji'nin bu alanda kapsamlı analizlere, tespitlere ve tanımlamalara ihtiyacı vardır. Bağımsız bilgi yapısının, düşünce yapısının gelişmesi kadar alternatif yaşam sistemin geliştirilmesi de Jineoloji'nin kapsamındadır. ***Bu esas alınır başta tarih, bilim, felsefe, sanat, ekonomi, ahlak, politika, toplum tüm alanlarda yeni bir bakış açısı kadar buna denk yapılanmalar ile toplumsal sorunlara cevap olunacaktır.*** Bilgi yapımız, bakış açımız, bizi aydınlatan bir düşünce yapımız olmazsa biz bu toplumun sorunlarına da cevap olamayız, yeniden inşa edemeyiz. Yenilenen bilgi-bilinçle ve örgütlülük ile bunu gerçekleştireceğimiz kesindir.

Bu alanda yenilenme ve yetkinleşme, Jineoloji'nin içeriğini de oluşturacaktır. Bu temelde yaklaştığımız da Jineoloji neyi amaçlıyor sorusu da bizler açısından önem kazanmaktadır. Birinci amacı, kadının sömürgeleşme tarihinden ekonomik, sosyal, siyasal ve zihinsel sömürgeleştirilmesine kadar konumunun açıklığa kavuşturulmasını esas alır, kadının tarihselliği ile güncelliği arasındaki bağı oluşturur. Bu anlam da sorunu görünür kılar. Kadın günümüze kadar da tanımlanmadığı gibi, etrafında mitoloji, din, felsefe, sanat ve bilim alanlarında çok geniş bir bilgi yapısı ve

sistemli kurgular inşa edilmiştir. Varlığı hep karanlıkta bırakılmıştır. Kadının ne olduğuna dair sayısız imge, sembol ve yargı yaratılmıştır. Çok sistemli ve derinlikli ideolojikleştirme kadın etrafında geliştirilmiştir. Denilebilir ki, başka hiçbir varlık bu denli ideolojik olarak kurgulanmamıştır. Çok ileri düzeyde yüceltme kadar aynı ölçüde derin bir alçaltmanın da nesnesi konumundadır. Hem tapınılan, hem de lanetlenen, hem masumiyetin-ahlakın, hem de ayartıcı şeytansı özelliklerin ve kirliliğin cisimleştiği bir kimlik olarak kurgulanan kadın, mitolojilerin de dinlerin de felsefe ve sanatın da vazgeçilmez ögesidir. Jineoloji sorunu görünür kılarken yol ve yöntemini de belirlemelidir. Kadın sorunu toplum sorunudur diyoruz. Bu sorunu tarihsel-toplumsal boyutlarda ele aldığımızda her dönem kadın sorununun tanımlanmasında, derinleştirilmesinde ve çözümsüz kılınmasında düşünce yöntemleri nasıl bir role sahiptir? Bunun netleştirilmesine ihtiyaç vardır. Örneğin, mitoloji kadın sorunun gelişiminde nasıl bir rol oynamıştır, yine din, felsefe ve bilim bu konu da nasıl bir işleve sahiptirler, bunun açığa çıkartılması temel yapılması gerekenlerdir. Kadın sorunun da bu düşünce yöntemleri ne tür bir role ve işleve sahiptir netleştirilmesi kadar, çözümü açısından bu dört

İdeolojisinden, demokratik cinsiyet özgürlükçü paradigmadan bahsettiğimiz zaman çok ütöpik geliyor onlara. Olanaksız buluyorlar. Gelen heyetlerle konuştuğumuz da KKİ'nin ilkelerinden bahsettiğimiz zaman bize dünyanın dışında yaşayan varlıklar gibi bakıyorlar. Sanki her şeyden soyutlanmışız, diğer taraftan da hayranlık duyuyorlar, nasıl başaracaksınız diye? Aynı zaman da bir uzaklıkta var. Çok fazla risk almama, riske girmeme, şöyle bir yönde var. Şiddete, şiddetle karşılık veren bir grup, o bakış açısı da var. O yüzden tüm bunları kıracak bir yaklaşımın olması lazım. Tüm bunların dışında teorik alt yapımızı güçlendirmemiz önemli. Kendimizi ifade edebileceğimiz alanların genişletilmesini sağlayacak ama aynı zamanda da tüm kadınların ortaklaşabileceği alanlar oluşturmak önemli.

Belki de biz bir tarih yazıyoruz aslında 1700'leri, 1600'leri ilk bilim çıkışlarını tartışıyoruz bizimde şu anda yaptığımız aynı şeydir. Ama ne kadar bunun algısındaız, bu bazen insan da çelişki yaratıyor. Bu anlamıyla çok çok geniştir. Uzun bir süre bu konunun tartışılması lazım. Yoğunlaşmak için fırsat tanınması lazım. Bir araştırma, inceleme fırsatının da tanınması gerekiyor diye düşünüyorum. Bu koşullarda ancak bu kadar olur. Ancak ilerde tüm yapıların kendi

yürüttükleri tüm çalışmaları aylık olarak arşiv şeklinde kaydediyorlar, dosya tutuyorlar. Çok güzel bir çalışma. Şimdiye kadar başarmadığımız bir çalışma. Biz yıllardır kadın şiddetine karşı çalışma yürütmemize rağmen bu konuda hala bir arşivimiz yok. Yürüttüğümüz birçok çalışma dünya basınında yer alıyor, gündem oluyor, ama bizim şuana kadar istatistiki verilere döktüğümüz her hangi bir çalışmamız olmadı. Daha yeni yeni bir kadın kütüphanesi açmaya çalışıyoruz. Örgütlü bir mücadele olduğumuz halde bu verileri toparlayamadık. Ama bundan sonra belkide Jineoloji ile beraber belki de yapmamız gereken şeylerden birisi de bu verileri toplama, istatistiki veriler toplama ve bu verileri bir sisteme kavuşturma olmalıdır, ben bu çalışmaları önemli buluyorum.

Kısacası kadının gelişimi, bağımsızlığı kendi aracılığıyla olur. Dünya kadınlarına kendimizi bir disiplin olarak tanıtacaksak, bu ihtiyaçtan hareketle genel bir araştırma ve incelemeyle kendimizi sınıflandıracaksak, şu anda bunu erken buluyorum. Biraz daha olgunlaşmamız gerektiğini düşünüyorum. Olgunlaşmak içinde kendimize fırsat tanımamız lazım. İlk başta kendi içimizde tartışmalar, değişik çevrelerle tartışmalarda çok çok ciddi sonuçlar beklemiyorum. Feminist gruplarla çok tartıştık, Kadın Kurtuluş

yöntemin nasıl ele alınması hususlarında netleşmek önemlidir. Başta da belirttiğimiz gibi bilgi anlamında bir ayıklama şarttır. Jineoloji bu anlamda dört düşünce yöntemi üzerinde geliştireceği ayıklama ile kadın açısından doğru bir bakış açısını kazanma süreci olacaktır. ***Jineoloji, hakikate ulaşma da mitoloji, din, felsefe ve bilim yöntemlerinin içerik ve biçimsel farklılaşmasının sürecini geliştirecektir.*** Araçların farklılaşması, içeriğinde farklılaşmasına yol açtığı gibi yeni bir alternatifi geliştirmeye yol açacaktır. Jineoloji bu açıdan yeni bir süreç olarak da ele alabiliriz. Yeni bir zihniyet kuramı olacak olan Jineoloji bilime de yeni yollar aldirtacaktır. Doğal diyalektik temelinde, evrensel-tikel birlikteliği de yakalamış, canlı bir düşünce gücünün sürekliliği ile bunu gerçekleştirecektir.

Bu anlamda kadının yeni aydınlanma alanı olacaktır. Kadını sosyal bir gerçeklik olarak ele almak ve varlığını kendi gerçeğine denk tanımlanır hale getirerek kendisine ait olmayanı ortaya çıkarmak, kurtuluşun neye göre ve nasıl olması gerektiğini belirlemek gerekmektedir. Bu gerçekliği karşılayabilmek açısından kadın olma özgünlüğünün bilimsel ifadeye kavuşturulması cinsiyetçi bilim karşısında yeni bir

adım, sistemle mücadelenin doğrusal zemininin oluşturulması anlamına gelmektedir. Bu anlamda ***Jineoloji bir bilim disiplini olarak önümüze konulmuştur. Bilim, evrendeki olay ve olguları sistemli araştırma, deneysel verileri ele alırken sezgiler, varsayımları da dışalamayan, düşünsel etkinliktir.*** Özünde felsefenin kesinleşen bilgilere ulaşmış, küçük bir bölümüdür. Kendi içerisinde mantıklı bir ilişkiler ve fikirler bütünlüğünü oluşturan her oluşum veya konu bilimin konusudur. Bilim insanın çok canlı bir evren içerisindeki karşılıklı etki-tepki, bağıntılılık ve değişim gücünün, gelişkin düşünce yöntemi olmaktadır. Bilimin salt analitik akla dayanmadığı, çok uzun bir tarihsel ve toplumsal gelişim ve yaşanmışlığın ürünü olarak kendisini var ettiği bir gerçektir. Bu anlamda bilim toplumsal aklın kendisini değişim ve değiştirme gücüne ulaştırmasının bir ürünüdür. Bilginin iktidar aracına dönüştürülmesiyle, kendi köklerinden ve toplum-doğa bütünlüğünden koparıldığı bir gerçektir.

Bilginin iktidar aracına dönüşmesi ahlaktan kopuşu ile gerçekleşir. Bu kopuş bilgiye en büyük darbeyi vurmuş ve gerçek özüne yabancılaştırmıştır. Bunun en çok yoğunlaştığı, en çıplak halde kendisini ifadeye kavuşturduğu zemin bilim olmaktadır. Bilim bu

örgütleri destekliyoruz. Ve sosyal alan yapılanmamız içerisinde örgütlendirilmiş bir yapı. En çok önemseydiğimiz yerlerden birisidir. Tüm bu kavramlar çok önemli, bunların bizim açımızdan netleşmesi lazım. Sadece teorik olarak biz Jineolojiye ihtiyaç duyuyoruz, bir özeleştirme ve yeterlilik üzerinden başlatıyoruz değil, ilişkide olduğumuz tüm alanlarında iyi muhasebe edilmesi gerekiyor.

Veri toplama da bizim açımızdan önemli. Tarih kitaplarına baktığımızda Kürdistan tarihindeki kadınlar hep İngiliz tarihçiler, antropologlar, bilim adamları veya kadınları tarafından kaleme alınmıştır. 1700’lerde 1800’lerde gelmişler, işte Osmanlı imparatorluğu dönemlerinde gelmişler ve tüm veriler, tüm bulgular onların elinde. Dolayısıyla bizim kendi elimizde bir verimiz de yok. Şu anda Türkiye’de kadın eserleri kütüphanesi, danışmanlık merkezleri ve dernekler, diğerleri de dâhil bir grup kadın böylesi bir projeye adım attı ve tüm verileri kendileri topluyorlar. Genelde feminist kesimler bu çalışmalarını yürütüyorlar. Kadın eserleri kütüphanesi adı altında aslında bileşenlerini bende tam bilmiyorum. Sığınma evleri var, ama bu çalışmaların hepsini kadın aktivistleri yürütüyorlardı. Yeni açtığımız bir derneğe bile hemen ulaşıyorlar onun tanıtım broşürünü istiyorlar, ondan sonra tüm verileri,

içerisinde düşünürken, genelden özele doğru gidiyor bizim de öyle gitmemiz gerekir. Mantık çerçevemiz eğer güçlü olursa kuramlarımızda daha güçlü ve daha objektif oluşturma şansımız olur diye düşünüyorum. Sadece hareket, Kürt kadınları olarak sadece böyle bir bakış açısıyla hareket edersek de çok fazla objektif olmayacağını ve bununla diğer grupları kapsamayacağımızı düşünüyorum.

Diğer bir konu da biz ev işçiliğini nereye oturtuyoruz. Ev işçiliği, fabrika işçiliğini nereye oturtuyoruz? Biz tüm bunlara karşysak, bu konuda nasıl bir yaklaşım içinde olacağız. Hangi feminist gruptur tam hatırlayamıyorum ama yetmişli yıllarda ilk olarak onlar söylüyorlar. “ücretli işçilik köleliktir” diyorlar. Bu kavramı ilk ortaya atanlardan birisi de onlardır, yani feministlerdir. Bu anlamıyla da bunun altının doldurulması lazım. Çünkü biz şu anda sendikal mücadele yürütüyoruz. Yani işçi birliklerini halen oluşturuyoruz. Ve işçi birlikleri kendi mücadelelerini bu hak altında, bu kolektiviteler altında yürütüyorlar. Şimdi de dünyada en çok örgütlü olan güçlerde bu birliklerdir. Bunlara sarı sendikacılıkta diyebiliriz. Hani STK olarakda adlandırılıyor. Yer yer devlete bağımlı olan kuruluşlar. Bu anlamıyla da aslında ordan başlatmak gerekiyor. Ama şimdi biz örgütsel anlamda da sendikal

anlamda kadına karşı konumlanmış cinsiyetçiliğin en yoğunlaştığı bir alan haline getirilmiştir. Bilimin cinsiyetçi yapısı, sadece kadını dışlamak, ötekileştirmek ve yok saymaktan ibaret değildir. Başta toplumsal doğa olmak üzere, evrene, doğaya ve tarihe bakış açısında cinsiyetçiliğin farklı biçimler olarak yansıdığını görüyoruz. Bilim adına bu kadar konuşulan bir çağda kadının böyle yeni bir ele alışı yönelmesi ve mevcut sınırlarda kendi tanımı ve çözümünü bulamaması elbette anlaşılmayı gerektirmektedir. Bilgi-iktidar ilişkisi, bu anlamda bilgi üzerinde gelişen iktidarın tekeli, kadını erkek egemenlikli bakış çerçevesinde tanımlamaya yol açmıştır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyetçi bilim dünyasının, kadın karşısında ki taraflı duruşundan ayrı ele alınıp değerlendirilemez. Tersine cinsiyetçiliğin alt yapısı, meşruiyet araçlarından en önemlilerden birisi bilimciliktir. Rêber APO’nun da belirttiği gibi “bilim cinsiyetçidir”. Cinsiyetçiliğin hiyerarşik çıkıştan beri iktidar ideolojisi olarak içerik ve anlam bulduğu gerçeği çözümlenmiştir. Dolayısıyla cinsiyetçiliğe dayanak olan bilim; erkek adına iktidar, kadın adına kölelik, kimlikte tanımsızlık, başkalaşma, kendine yabancılaşma, yaşam adına, çarpıklık üretmenin aracı olmuştur. Bilim kendisini tam bir erkek tanrı gibi

yapılandırmıştır. Sosyal bilimler bu anlamda toplumu egemen erkeğe göre inşa etmenin, toplum mühendisliğini yapmaktadır. İçinden geçtiğimiz çağa aynı zamanda bilim çağı denilmektedir. Ancak böylesi bir bilim çağında bilim kadını kapsamamaktadır. Halende bilimcilik temelinde gelişen cinsiyetçi veriler ile kadının köleliği, erkeğin egemenliği meşrulaştırılmaktadır. Birkaç örnek ile bunları güçlendirirsem; Cinsiyetçi bilim dünyasına göre, erkekle-kadının genetik yapısı %99 aynı ama %1'i farklı. Cinsiyet farkını -ya da eşitsizliğini- bu yüzde bir fark yaratıyor. Bunun önemsiz olduğunu düşünmeyin diyorlar. Neden diye sorulduğunda ise; maymunla insanın genetik yapısı arasında da %1'lik fark var. Bu %1'lik fark yüzünden biri maymun diğeri de insan oluyormuş! Yine bu genetik farklılık yüzünden erkek “çoğul” kadınsa genelde “tekil”miş. Bu aynı zamanda şuna da yol açıyor. Yani erkek birçok kadınla yaşayabilirmiş, aldatabilirmiş, bu onun doğasında var olan bir şeymiş. Bu genetik fark aynı zamanda kadınla erkek arasında 45 tane fiziksel fark yaratıyor. Erkeğin kalbi kadının kalbinden daha büyük, beyni de kadının beyninden daha ağırmış. Yine erkekde şiddet hormonu baskın, kadın da ise duygusallık baskındır. Şiddet daha

Onun dışında az önce söyledim feministlerle ilişkilerimiz önemli. Biz feminizmi tamamıyla şimdiye kadar dışlamadık. Rêber Apo'da zaten miras olarak belirtiyor. Bu anlamda hangi değerlerini esas alacağız? Ya da anarşistlerden hangi değerleri alacağız? Mesela benimsediğim bir şey onlarda merkezileşmeyi benimsememeleri. Yine özgürlük, eşitlik vb. şeyleri belki de buluşacağımız noktalardan biriside bu. Kadının herhangi bir aracıya, herhangi bir şeye gerek duymadan, özgürlüğe ulaşmak için kendi araçlarını yaratabileceği bir sistem. Kendi tabanını yeniden yorumlayabileceği bir sistem. Bu anlamıyla da aslında zor bir konudur. İşin içinden çok fazla çıkamıyorsun, nereden başlayacağını da bilemiyorsun. Ama temelde bizim yeniden bir tarih ve toplum yorumuna gitmemiz de gerekiyor. Şimdiye kadar vakanivislerin, tarih yazarlarının tümü erkekler oldu. Bizim şimdiye kadar ki tüm bu tarih yazarlarının dışında kendi tarihimizi ortaya çıkartabilmemiz için de tüm bilim disiplinleriyle buluşmamız, ama öncelikle onların eleştirisiyle hareket etmemiz gerekiyor.

İlk başlayacağımız nokta, tarih ve toplum felsefesi oluyor. Eğer doğru bir tarih bakış açısına sahip olmazsan, Jineolojiyi de onunla bağlantılı bir şekilde örgütleyemezsin! En azından bu konuda bizim net olmamız gerekiyor. Rêber Apo, sosyal bilimler

teorisini yeniden ele alınması önemlidir. Marksizmi bu ve benzeri birçok konuda eleştiriyoruz. Çünkü temel felsefesini kamulaştırmaya dayandırıyor. Sendikalizmi ve kolektivismide şu anda tam benimsemiyoruz. Hani eşit işe, eşit ücret vb. veya üretim araçlarının tamamının üreticilere devredilmesi deniliyor. Küba gibi yerlerde bu örnekler denendi, ama başarısızlıkla sonuçlandı. Çünkü ham madde, pazar ve üretim ilişkisine geçtiği, özel sermayedarlar dolayısıyla da aslında uyguladığı şeyde kapitalist kar zihniyeti. Tamamıyla o zihniyete kaymak zorunda kalıyor. Çünkü tek başına bir üretim oluşturamıyor. Bu anlamıyla da eko ekonomizm, Jineoloji kavramıyla hareket edebilir mi? Bunu netleştirmemiz gerekiyor. Jineoloji ayrıca kadın bakış açısıyla eko ekonomizmin nasıl örgütlendirilmesi gerektiğininide çok somut olarak ortaya koymalı. Yani sadece Rêber Apo'nun dile getirdiği bir takım kavram ve kuramların dışında bizim de bunların tamamını, belki atölye çalışmalarıyla, panellerle, sempozyumlarla, değişik kadın gruplarıyla ve kendi içimizde ama netleştirerek sadece bir taslak üzerinden de değil. Tüm bunları tarihsel süreçler içerisinde nasıl gelişti ve bunların bundan sonra nasıl ilişkilendirileceği konusunda ele almamız lazım. Bu anlamda ekolojiyi ben önemli buluyorum.

baskın, üstündür dolayısıyla üstün olan erkektir vb. Bilimsellik adına ortaya konulan saçmalıklar, aynı zamanda bu alanda yaşanan cehaletin de bir göstergesi olmaktadır. Tüm bu veriler aynı zamanda bilimin bir erkek bilimi olarak geliştirdiğini de göstergesidir. Aynı zamanda bir din olduğunu da kanıtıdır da. Tüm bu verilerle en fazla beslenen, meşrulaştırılan ve süreklilik kazanan cinsiyetçilik olmaktadır. Freud, psikanaliz yöntemi ile bilimin cinsiyetçiliğini daha fazla güçlendirip, derinleştirmiştir. Özellikle birinci dalga feminist hareketlerin geliştiği bir süreçte psikanaliz alanında cinsiyetçi verileri geliştirerek, bununla kadın özgürlük mücadelesinin gerekçelerini ortadan kaldırmayı, çürütmeyi amaçlamaktadır.

Çünkü Freud, kadın köleliğinin biyolojik bir olgu olduğunu ve bunun değiştirilemeyeceğini savunur. ***Freud'a göre kadın "Sakat doğmuş bir erkektir", "kadın eksik bir yaratıktır, insan olarak tamamlanmamış bir hayvandır"*** diyen Platon'un felsefe adına yaptığını, Freud bilim adına yapmıştır. Freud'un amacı kadın yaşamını, cinsellikle sınırlandırmaktadır. Fallus-Vajina zihniyetine saplanan Freud; ***"Kadın ailenin ve cinsel alanın simgesidir. Uygarlığı geliştiren, büyüten erkektir, kadın bunu***

yapamaz çünkü zayıftır, güçsüzdür. Kadın erkekten aşağı bir varlıktır. Erkek tüm enerjisini uygarlık için harcar, kadın ise uygarlığı giderek kendine rakip olarak görür. Kadın doğal yapısı olarak uygar yaşama uygun değildir. Kadın bir yabancı, her tür toplumsa gelişime bir köstek olarak ele almıştır''der. O dönem feministleri, toplumsal yaşam açısından ilkleri yaratan kadın olduğu gerçeğine dönük önemli tartışmalarını yürütürken, kaleme de alıyorlardı. Bunlardan birisini de ateşi ilk bulanın kadın olduğu gerçeği idi. Freud bu verileri çürütme amaçlı ortaya koyduğu görüşleri ile bir kez daha yalancı, gaspçı ve kurnaz erkek kültürünün bir devamcısı olduğunu da ispatlamıştır. Neymiş; ateşi ilk bulan kadın değilmiş, çünkü kadının ateşi işeyerek söndürecek bir penisi yokmuş! Bilim adına böylesine bir saçmalığın, saplantının öne sürülmesi bile başlı başına şaha kalkmış erkeklik kültürün bir ürünüdür. Kadınların yapısının öncelikle cinsel işlevleri ile belirlendiğini ve bu etkinin çok kapsamlı olduğunu ısrarla öne sürer. Kadın olunca bunu çok önemli bir etki olarak ele alır ve kadın için insan altı bir varlık, işte anatomi yazgıdır der. Ataerkil bir kültür içinde yetişmiş, yirminci yüzyıl bilimcisi, erkek etkin ve kadın pasiftir diyerek tüm değerlendirme ve sözde verilerini erkek ve

toplumsal anlamda henüz buna hazır değiliz. Peki, bundan sonra bir bilim dalı olarak kendimizi örgütleyeceksek, onlara yaklaşımımız ne olacak.

Ekonomiyi biz tartıştık. Jineoloji ekonomiyi, ekoloji ile bağlandırarak gündemine alabilmelidir. Sadece ekoloji de bir gerekliliktir biçiminde değil, çünkü ekoloji de temel bilinçlerden birisidir. Kadında, kadın bakış açısı da, kadın ideolojisininide biz böyle değerlendiriyoruz. Bu durumda ikisini buluşturmak gerekiyor. Erken sınıflandırmamak gerekiyor dediğim nokta da burası. Jineolojinin ilişkiye geçeceği, tüm bilim dallarıyla bilimsel görüşlerle, kuramlarla ilişkilendirilip, ondan sonra sınıflandırılıp, nereye koyacağız, nereye oturtacağız ondan sonra ortaya çıkarılması gerekiyor. Ekoloji neresindedir, ekonomi neresindedir? Hangi konularda ilişkilidir ve şimdiye kadar ki gelişen ekonomik değerleri nasıl tanımlayacak? Mesela marksizmi biz değerlendirdik, günümüzdeki sendikalizmi kolektivizm olarak değerlendiriyor. Onlarla ilişkisi neler olacak, alıp vereceği şeyler neler olacak, bir de neyi değiştirip, neyi alması geliştirmesi gerekiyor? Tarzında bir sorgulamamızın olması gerekiyor.

Ekonomi bence en önemli noktalardan bir tanesidir. Tarih ve kültür de tabi ki öyle. Özellikle emek-değer

bakış açısıdır. Ben bir konuyu ele alırken, ideolojiden bağımsız nasıl ele alacağım? Ve bazen de biz merkezli bir yaklaşıma da girebiliyoruz. Burada Kürt-Kürdistan kadının kendi toplumsal yapı içerisinde ve farklı etnik yapılar içerisinde geçekliğini ve tarihini mi araştıracağız, yoksa genelleşecek miyiz? Bu da bu soruyla beraber ortaya çıkacak olan bir gerçeklik. Yine biz merkezli bir yaklaşım olacaksa eğer, Türkiye’de yaşadığımız tikanıklıklardan birisi de bu oldu. Çalışmalarda da çokça karşılaştık. Feminist bir takım hareket veya örgütlerle çakıştığımız, çok fazla benimsemediğimiz yanlar oldu ki, bizlerle çok fazla buluşamadılar. Bir takım eylem ve etkinlikler, organizasyonların dışında oturup beraber bir plan ve program da yapamadık. Jineoloji tüm bunları buluşturacak, aynı zamanda bir çatı oluşturacak bir maiyeti olabilecek mi? Biz bunları oluşturabilecek miyiz? Bunu da kendi içimizde netleştirmemiz gerekiyor. Çünkü bazı kavramları bile daha kendi içimizde daha netleştiremedik. Daha biz eşcinsellere yaklaşımımızı netleştiremedik. Onlarla karşılaşıyoruz. Arkadaşlar bilirler, yanımıza geliyorlar ve bize şunu söylüyorlar kadın hareketi içerisinde kendimizi tanımlamak istiyoruz diyorlar. Ama biz 8 Mart programında onlara yer vermedik. Neden? Çünkü

kadının biyolojik özelliklerine dayandırarak öne sürer. Freud ve ardılları tüm bu değerlendirmeler ile kadın köleliğini, erkek egemenliğini meşrulaştırarak bilim adına cinsiyetçiliğe önemli bir ivme kazandırmışlardır. Kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılığın, bir toplumsal farklılığa dönüştürülüp, eşitsizliğin ve erkek egemenliğinin meşrulaştırıcı gerekçesi yapılması neredeyse uygarlığın kendisi kadar eskidir. Her dönemde din, felsefe ve bilim alanında egemen erkek kültürü kadınların ‘eksik’ ve gelişmemiş varlıklar olduğuna hemfikir diler. Bunun nedeni de hepsi dönüp dolaşıp aynı noktada dile getiriyorlardı. Kadın doğası gereği sadece çocuk doğurmalı, diğer işlere karışmamalı. Düşüncelerini, zekâsını, aklını geliştirmemelidir. Bu işler erkek işleridir. Kadın bu alana girerse hem toplum hem de doğaya aykırı hareket etmiş olur! Kadının aşırı cinsellik yüklü ve salt nesne-beden olarak görülmesinin ardında yatan varsayımlardan biri buydu. Ve bilim bu varsayımı en fazla güçlendiren alan olmuştur. Bilim yapısı, kadının mevcut statüsünden önemli oranda kadını sorumlu tutmaktadır. Erkek biyolojisinde şiddet, kadın da ise duygu hormonunun yoğunlukta olmasına dayalı şiddeti etkin, duyguyu edilgen kabul eder.

Sosyal rolleri de bu tanımlamalar ışığında oluşturur. Cinsiyetçiliğin en güçlü bilimci dayanaklarını sosyal Darwincilik yapmaktadır. Güçlü olan, güçsüzü yönetir; ezer, yer, yok eder, bunu doğa kanunu olarak sunar ve kadın statüsünü bu sınırlarda tanımlar. Kaldı ki şiddetin güçlü, duygunun zayıf kabul edilmesinin ideolojik alt yapısı; saldırıyla tahakküm üretilip özgürlüğü güçsüz gösteren iktidarcı zihniyetin sözlük bilgisidir. Yine 17.yy da bilim adamları kadınları kadavra olarak kullanamıyorlardı, yasaktı. Bu nedenle ölen kadınları gizlice mezarlardan çıkarıp inceliyorlar. Kadın bedenine dönük araştırma yapıyorlar. En fazla rahim üzerinde duruyorlar, rahim ağzı üzerindeki kimilerinde katı kimilerinde esnek olan girişi kızluk zarı olarak tanımlıyorlar. Böylece bekaret toplumsal yapıda bir simgeye dönüştürülüyor. Toplumsal savaşlarda yaşanan fethetme, erkeğin kadını ilk fethedeni olma hakkını da belirlemiş oluyor. Bu simge günümüz toplumuna gelene kadar milyonlarca kadının yaşam ya da ölüm hakkında belirleyici bir konuma da sahip olmuş oluyor. Erkek bu simgenin kadında varlığı veya yokluğu üzerinden kendini güç konumuna getiriyor. Dolayısıyla şu tanımlamayı yapmak yanlış olmayacaktır. Kızluk zarı, bilimin erkeklere bir armağanıdır. Oysa şimdilerde

genelleşmemişiz, Türkiye kadınıyla dünya kadınıyla buluşmamız mı gerekiyordu, kendi içimizde yaşadığımız bir özeleştiriyi mi soruna yaklaşıyoruz? Tüm bunları kendi içimizde netleştirmemiz gerekir diye düşünüyorum. Çünkü bu birazda soruna bakış açımızı ve kuramı oluştururken, onun mantık çerçevesini oluşturmamızı sağlayacak. Bu anlamıyla belki de az önce arkadaşlarla da tartıştım sınıflandırmaya geçerken biz çok erken hareket ettiğimizi düşünüyorum. Çünkü bizim açımızdan çok yeni bir kavram. Her ne kadar ideolojik zeminini Kadın Kurtuluş İdeolojisi ile oluşturmuş olabiliriz. Ama bilim dalı olarak eğer düşünüyorsak ya da bir sosyolojinin, sosyal bilimlerin bir alt dalı olarak düşünüyorsak, verilerimizin de çok güçlü oluşması lazım.

Rêber Apo'nun belirttikleri dışında, bizlerin de araştırma, incelemeye girişmesi lazım. Bunun için de hem şimdiye kadar ki feminist kuramcılarının tamamından yararlanmak, belki anarşizm, çünkü anarşizm nihayetinde feminizmin temelini oluşturuyor. Feminizm ilk olarak yetmişli yıllarda ondan beslenerek ortaya çıkıyor. O feminist değerlerle, diğer değerlerle buluşturmak onları ortaya çıkarmak ve kadın tarihini biz merkezli de ele almamak gerekiyor. Çünkü böyle bir riskte var. İdeolojik yaklaşmayalım diyoruz, ama bir

geliştirdikçe farklı toplumsal sahalarda da örgütlendirilmesi ve kendisini birkaç dal ile sınırlandırmaması da önemli diye düşünüyorum. Geliştikçe bilgi akışı ve örgütlemesini de ona göre düzenlemek durumunda. Ancak bu biçimiyle bir güce dönüşebilir. Zamanla araçlarını da değiştirebilir. Değiştirebilecek esnekliği yakalayabilmelidir.

Gu. Fa. Ark: Rêber Apo'nun savunmalarıyla gündemimize giren, üzerine yoğunlaşmaya çalıştığımız bir konu. Bir birim oluşturuldu, iç tartışmaları yürütüldü. Ben iki konu da netleşmemiz gerektiğini düşünüyorum. Komisyonda bu konuda görüşler dile getirdi, katılıyorum ve bende bu konularda görüşlerimi belirtmek istiyorum.

Birincisi; biz Jineolojiyi geliştirirken, kadın hareketi olarak yeterlilik seviyesine geldik ve farklı bir aşamaya geçme ihtiyacıyla mı hareket ediyoruz? Daha fazla toplumsallaşma açısından, dünya kadın hareketleri ile buluşma veya toplumlarla, toplumların tarihiyle bunun içerisinde kadın tarihiyle buluşma, daha geniş bir alana açılma ihtiyacıyla mı hareket ediyoruz? Yani bir yeterlilik düzeyine mi ulaştık, bundan dolayı mı Jineolojiyi farklı bir bilim dalı olarak örgütlemeye çalışıyoruz? Yoksa biz esasında şimdiye kadar zaten

bekâret veya kızlık zarı olarak tanımlanan herhangi bir organın ya da perdenin olmadığı bilimsel olarak da kısık sesle de olsa dillendirilen bir konu. Buradan şu sonuca da gitmek yanlış olmayacaktır. Bekâret, kızlık zarı erkek aklının ürünüdür. Bilimin cinsiyetçi yapılanması aşılmadan bilim alanında ciddi bir düzeltme, yenilenme gerçekleştirilmeden kadının toplumsal konumu tanımlanamaz. Bilindiği gibi sosyal bilimlerde günümüze kadar özelde kadını bilim konusu yapan herhangi bir disiplin veya dal yoktur; jinekoloji dışında. Jinekoloji tıp dalları içerisinde en genç olanlarından birisidir. Doğal toplum ve günümüzde de yaşayan birçok köy toplumunda kadın bilgeliliğinin, binlerce yıllık tecrübe ve kültüre dayalı olarak merkezileştirilmemiş, doğal bir dayanışma alan olarak gelişmiştir.

Jinekoloji, kadının fizyolojisindeki hastalıklar ve sorunlarla ilgili olarak Tıp bilimi içerisinde bir dal biçiminde kurgulanmıştır. Kadının doğurganlığı çerçevesinde, bedenindeki işleyişler ve bunlarla bağlantılı sorunları kapsar. Çok doğal bir işlev olan doğurganlığın ve bununla bağlantılı kadının bedensel fonksiyonlarının bu denli tıplaştırılmasının sebepleri, kuşkusuz kadın bedeni üzerindeki kontrolün, aynı

zamanda toplumun demografik yapısının iktidarcı sistemin ihtiyaç ve politikaları çerçevesinde düzenlenmesiyle bağlantılıdır. Kadın sağlığı adı altında doğum kontrolünün, devletin ve tıbbın elinde tekelleşmesi, kısırlaştırma veya kadın bedenini adeta bir doğum makinesine dönüştürme, egemenlikli sistemin etnik temizlik ve soykırım politikalarının ya da milliyetçiliğin, ırkçı-şoven ulus-devlet politikalarının bir ürünüdür. Bu çerçevede doğum sorununun toplumsal özgürlük ve kadın özgürlüğü sorunu temelinde, özellikle kadının öz bilinci ve iradesi esasına dayalı ele alınması gerekmektedir. Günümüzde rahim kanserinden tutalım özellikle son yıllarda çokça ortaya çıkan meme kanseri ve egemenlik amaçlı müdahalelerden kaynağını almaktadır. Oysa kadın doğurganlığı salt bir fiziksel-biyolojik bir işleme indirgenemeyecek denli, toplumsal, ekonomik, kültürel, sosyopsikolojik, kadın için maddi-manevi bütünlüğü olan bir anlama sahiptir. Kadın doğurganlığının bir endüstri dalı gibi tıplaştırılması, toplumsal aklın ve kültürün parçalanmasıyla beraber kadın kimliğinin yok sayılmasına neden olmuştur. Kadın doğumu ve bununla bağlantılı olarak nüfus sorunu Jineoloji'nin kapsamına girmektedir. Konuyu Jineoloji, toplumsal özgürlük ve bunun için mücadele

tartışma ortamını yaratmak lazım. Hem bizim arkadaşların hem değişik çevrelerin, geniş bir çevreyi de katarak tartışmalarda sürekliliği yakalamak önemlidir. Değişik çevrelerin görüş ve önerilerini alma ve dinleme konusunda da gereken tahammülü göstermeliyiz. Bu konuları gördükçe, çok fazla biz endeksli bir bakışımızın hâkim olduğunu fark edebiliyoruz. Bize en fazla gelen eleştirilerden biride “siz çok fazla neolitiği dile getiriyorsunuz” diyorlar. Ama gerçekten bir soru sorduklarında, bir görüş belirttiklerinde orada tıkanıp kalabiliyoruz. Çok daha fazla ileriye götürecek, bir teorik birikimimiz ya da her hangi bir dalda daha güçlü verilerimiz olmadığı için, aslında Rêber Apo'nun yaptığı değerlendirme ve belirlemeleri ancak sloganvari anlıyoruz.

Jineoloji bir nevi sosyal bilim devrimciğini de gerektirmektedir. Toplumsal alanda akademilerinioluşturmalıdır. Dağ ile sınırlı kalması halinde toplumsal bir çalışmaya evrilmesi biraz zor olur. Bir yaşam bakış açısı olarak düşünülebilir. Söz ile pratiğin birbirine yaklaşması, birlikte yürümesi anlamında gelecek. Sosyal bilimler içerisinde kadın biliminin şekillenmesini, daha da gelişkin hatta sosyal bilimlerin yetmez yanlarını eleştirerek aşabilecek bir yaklaşım sergilemesinin önemsiyorum. Geliştikçe,

var. Bir bütün bakılmalı. Sadece bir kadın sorununun çözümü ile değil, toplumun sorunlarının çözümünü de içermelidir. Belki Jineoloji bütün akademileriyle, etkinlikleriyle özgün bir kadın çalışması olarak öne çıkabilir, ama aynı zamanda özgürlük sosyolojisi içerisinde yer alabilecek bölümleri de esas almalı. Bunları nasıl ele alacak, tüm bunlar tartışma konularıdır. Bunlar tartışılabilir, ama zihniyet kalıplarına da müdahale etmelidir. Öncelikle zihniyet kalıplarını kırmalıdır. Aslında bizim ideolojimiz kadın bakış açısıyla, yeni bir toplumsal yaklaşım olduğu için onu da düşünmek gerekiyor diye düşünüyorum. O açıdan bir PAJK zemini olmalı, oluşturulan grup, diğer çalışma alanlarında da bunun tartışmalarını yürütmeli, bu tartışmalarla hatta konferanslarla olmalıdır. Akademik çevrelerle farklı farklı kesimlerle tartışmalar olur. Bu bütün parçalarda olabilir. Tabi akademik tartışmalar, akademik kadrolarla olur. Farklı bilim dallarıyla ilgilenen, okumuş, bu işin erbabı insanlarla da bu tür tartışmalar olmalıdır. Bu konuda bazı çalışmalar Türkiye’de olabilir. Bu toplumsal bir ihtiyaç olarak ortaya çıkan bir çalışmadır.

Sosyal bilimlerin diğer dallarını da araştırabilecek, arkeoloji, sosyoloji, fenomenoloji vb. konular özelde araştırma kapsamında ele alınmalıdır. Başta, teorik bir

yöntemlerini ortaya çıkaracak, araştırma-incelemeyle ele alması kaçınılmazdır. Çocuk dünyaya getirmeyi erkek egemen yaklaşımlar sonucunda, etikten ve estetikten uzak, felsefik ve toplumsal temellerinden koparmak oldukça tehlikelidir ve kesinlikle devletçi-ataerkil sistemle bağları vardır. Şimdi bilim deyince hangi zaman ve gelişimlerle ele alınmaktadır; rasyonalizmin gelişimi, yani kapitalizmin gelişimi ile birlikte ele alınmaktadır. Öncelikle bilimin doğru tanımın yapılabilmesi için ilk gelişim koşullarının ele alınmasına ihtiyaç vardı. Şimdi biz Neolitiğin tüm icat ve keşiflerini nasıl tanımlayacağız? Rêber Apo, Neolitik ve öncesi toplumsallaşmanın yaptığı icatlar için 16.yüzyıla denk icatlardır diyor. Bu temelde de Neolitik ve öncesi toplumsallığın, tüm yaratımlarını yeniden güçlü bir ifadeye kavuşturmak Jineolojinin de en temel görevlerinden olmaktadır. Neolitik toplumda kadın etrafında gelişen muazzam bir toplumsallık ve kültür vardır. Bitkinin keşfi, ekilmesi, harmanlanması, toprağı işleme, biçme ve elde edilen ürünü saklayacak araçları geliştirme en büyük bilimsel gelişmelerdir. Yine hayvanların evcilleştirilmesi, yününden, sütünden yararlanılması, giysi başta olmak üzere kilim vb. şeylerle birlikte yiyeceklerin temin edilmesi de buna

dâhildir. Bir buğdayın bulunması, onun kullanılabilecek düzeyde kültürlenmesi, sonra un haline getirilmesi ve ekmek yapılması, yine ateşin bulunması ve kullanılması en büyük bilimsel icatlardır. Ve tüm bu icatlar kadının binyıllık emek, deneyim ve tecrübeleri sonucu sağlanılmıştır. Bu gün yediğimiz, içtiğimiz ve giydiğimiz tüm şeyler bu sürecin ürünleridir.

Yaşam alanında tüm ham maddelerin temin edilmesi ve kullanılması kadının süreklileşen bir emek zinciri ile gerçekleşmiştir. Tüm bu icatlar, keşifler Jineoloji kapsamında yeniden güçlü bir bilimsel ifadeye kavuşturulmasıyla bilimin kendi öz kaynağı da daha güçlü belirlenmiş, tanımlanmış olacaktır. Bu anlamda hem Neolitiğin hem de kadının özgürlük mücadelesi tarihini bilimsel verilere dayandırmak özgürleşme yolunda biz kadınlara daha güçlü yol aldirtacaktır. Bu temelde Jineoloji, bilimin toplumsal işlevi ve karakterini yeniden tanımlayarak bilimin özde ne olduğunu da ortaya koyabilmelidir. Bunu gerçekleştirirken bilimi diğer düşünce biçimleriyle birlikte ele alması gerekmektedir. Bir bütünlük ve diyalektik bir yaklaşım içinde olmalıdır. Jineoloji tüm bunlara yeniden tanım ve anlamlar geliştirmek kadar, kadının da varlık bilimini ve tarihini görünür kılacak çalışmalar yürütmesi gerekiyor.

bakalım, feminist hareketlerin hepsine bakalım ya da dünya da var olan ve en bağımsızım diyen örgütlemelere bakalım bunların bile bir ideolojik bakış açısı var. İdeolojik bakış açısı, doğrultusu olmasa, bunu hangi çerçevede oluşturacağız? Bizim zaten ideolojik yaklaşımımız toplum merkezlidir. Demokratik modernite güçlerini esas almaktadır. Toplumu dönüştürme, bu bir bakış açısıdır. Bunun daha önceki verilerini her iki savunmada da gördük. Kapitalist moderniteyi işlerken Bacon’a, Darwin’e kadar gidiyor. Onların tek bir cümlesinden yola çıkarak, kattıklarını bugün bizim üzerimizde ki etkilerini tartıştık. Bizim her şeyden önce bu zihniyet yapılanmasından kurtulmamız, toplum merkezli bir bakış açısına ulaşmamız gerekmektedir.

Eğer devletin ve modernitenin bize verdiği ahlak ve değer yargılarıyla yaklaşırsak -ki bunların kalıntıları bizde çok fazlasıyla var- çok daraltırız, boğarız da. Hatta iktidarcı yaklaşımların sahibi de oluruz. Bu tehlike var. İşte arkeolojiye, Jineoloji yaklaşımıyla yaklaşırsam belki bir şey bulamayabilirim. Çünkü yazılı bir tarihi yok. Ben kadın bakış açısıyla bakmalıyım, özgürlük sosyolojisi zihniyeti ile bakmalıyım doğru yolda ilerleyebilirim diyebilmelidir. Çünkü özgürlük sosyolojisinde baştan sonuna kadar, bir kadın bakış açısı

Jineolojinin yeni bir tanımı olmalı, ancak çok kısa vadede gerçekleşebilecek bir çalışma değil. Belki de bir bilim dalı olarak elli yılda kurabiliriz. Her seferinde yaşadığımız tecrübe ve geliştirdiğimiz çabayla belki elli yılda Jineoloji dünya literatüründe yeni bir bilim dalı olarak ortaya çıkar.

Jineoloji bir parti örgütlenmesi değildir. Eğer sadece PAJK ile sınırlandırırsak bilim aydınalanma komitesi gibi kalırsa ya da PAJK'ın basın-yayın komitesi gibi kalırsa çok dar ele almış oluruz. Dediğim gibi Kadın Kurtuluş İdeolojisi gibi kalıcı bir çalışma olduğu düşüncesindeyim. Hareket olarak, örgütlenme modeli olarak çok değişik modellerde kendimizi örgütledik, ancak Kadın Kurtuluş İdeolojisi hep kalıcılığını korudu. Ama Jineoloji çalışması ile birlikte Kadın Kurtuluş İdeolojisi başka bir sürece evriliyor. Aslında teorik boyutta yurtseverlik vardı, örgütlenme vb maddeler vardı. Bu maddelerin altının doldurulması anlamında ele alıyorum. Jineoloji ilan edildiğinde bugüne kadar yaşanan tecrübeler, kazanan deneyimler ve değerlerin aslında, bir üst aşaması olarak ele alıyorum.

Kendi dogmalarımız ve ideolojik dar, kalıpcı yaklaşımlarımızla yaklaşırsak, bazı arkadaşlarında belirttiği kaygılar geçerli olabilir. Ama biz Jineolojiyi de tümünden ideolojiden ayrı ele alamayız. Çünkü dünyaya

Bu çalışmaları geliştirirken kadın varlığının felsefe ile bağlarının kurulması, bu alanda şimdiye kadar açığa çıkan tüm çarpıtma ve karalamalara bir cevap olacaktır. Bilimin felsefeden ve sezgilerden bu kadar kopartılması bilimin tekelleşmesine yol açmıştır. Bilimin doğru ve toplumsal bir tanıma kavuşturulması açısından da etik ve estetikle bağlarının yeniden güçlü kurulmasına ihtiyaç vardır. Bu anlamda Jineoloji, bilimi erkek aklından arındırıp bilimi toplum eksenine oturtacaktır. Bilim ancak bu temelde kendi özüne, kendi kaynaklarına ve doğru tanımına kavuşacaktır.

Feminizmde Jineoloji kapsamında ele almak tarihsel ve toplumsal değer ve mirasları kapsamak açısından önemlidir. Zaten öncelikle feminizmin yarattığı mirasa dayandıracaktır. Savunmalar ile birlikte, bizimde bakış açımızda değişiklikler oldu, yeni değerlendirmeler ve yaklaşımlara yol açtı. Eski paradigmasal bakış açısının yol açtığı dogmatik-iktidarcı, benmerkezci yaklaşımlar sonucu hareket olarak bizlerde dünya kadın hareketini güçlü araştırma, sahiplenme ve kendimizi de bu direniş mirasına dayandırma yaklaşımlarımız yeterli olmadı. Şimdi bu konuları eleştiriyoruz. Bu alanda daha kapsamlı bir aydınlanmaya, eleştirel yaklaşımla birlikte

ortaklaşmaya ihtiyaç vardır. Kaldı ki kadın hareketi olarak böylesine bir misyona da sahibiz. ***Rêber Apo feminizm için “en eski sömürgecinin başkaldırısıdır” diyor.*** Feminizm yetersizliklerine, yarımnlılıklarına rağmen kadın sorunun görünür kılınmasında önemli bir role sahiptir. Kadın olgusunu sınırlı olsa aydınlatmıştır. Birinci, ikinci ve üçüncü dalga olarak nitelendirilen feminist hareketinin mücadeleleri bu anlamda önemli bir zemin yaratmıştır. Kadın sorununu ele alırken de önemli tespitlerde bulunmuşlardır; “ilk ezilen sınıf, millet ve cins kadındır.

Kadının sömürülmesi toplumun da sömürülmesine yol açmıştır” demişlerdir. Yine bu gün ***Rêber Apo savunmalarında ele aldığı kapitalist modernite de işçilik açısından “Ücretli işçi köledir”*** tespitinde bulunmuştur. Kendi dönemleri içinde ele alındığında, yaptığı tespitler oldukça önemli ve radikaldir. Yaşamın birçok alanına dönük önemli tespitlerde bulunmuşlardır. Ancak, kadına içerilmiş köleliği karşılayacak bir özgürlük tanımı kadar onun örgütlülüğünü güçlü geliştirmemişlerdir. Ataerkilliğin sınırlarını ve Batı merkezli demokrasilerin ufkunu aşamama, sonuçta sisteme eklenmelerine yol açmıştır. Ayrıca Feminist hareketlerin kendi içinde parçalı olması da en fazla

zihniyet yapılanmalarımızla bağlantılı olara gerçekleştirme gücümüz yetersiz olduğundan ulaşamıyoruz. Bu konuda eski, pozitivist zihniyet yapılanmalarımızın kırılması, zihniyet yapımızın demokratik, ekolojik, cinsiyet özgürlükçü paradigmaya evrilmesi gerekmektedir.

Bu anlamda şimdiye kadar bir Jineoloji gurubunun oluşması ve PAJK bünyesinde bu çalışmanın yürütülmesi, yapılabilecek en doğru şey. Yani çalışmanın kendi içinde bir birleşmeyi gerçekleştirmesi önemlidir. Şimdi biz önümüze birçok hedef koyabiliriz. Ancak kendimizi bu hedefler içinde boğabiliriz de. Boğulmamak için daha gerçekçi adımlar atmak gerekiyor. Bu temelde düşündüğüm noktalardan bir tanesi de Rêber Apo akademik kadrolar diyor. Örneğin, mevcut durumda sosyal sorunlar içerisinde barış ve demokrasi sorununuz var. Biz topluma barış sürecini getirmek için veya barış sorunu çözmek için örgütlenmişiz. Öyle bir örgütlülüğümüz var. Var olan tüm kadın kurumlarımız ve PAJK, YJA STAR, YJA ve KJB çalışmalarımızın tümünün bir araç olduğunu bilmek gerekiyor her şeyden önce. Jineoloji kalıcı bir şey. Kadın Kurtuluş ideolojisinin daha bir üst aşaması, aslında daha da toplumsallaşan, tüm alanlara yayılan ve kalıcı bir çalışmadır.

değil, tüm toplumun tarihini kapsaması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü Jineoloji, yeni bir soysal bilim olarak tüm toplumun sorunlarına cevap olabilmeli. Bu açıdan kapsamı oldukça geniştir. Tabi bu temelde anlama, tanımlama sorunlarımız vardır. Tam bir yoğunlaşmamızda yok. Ama ben şuna inanıyorum ki Jineoloji bizim tarihe, topluma ve kadına bakış açımızı değiştirecektir. Bizi daha güçlü ve yetkin kılacaktır. Ben kapsamının biraz daha tartışılması gerektiğini düşünüyorum.

Rû. Pe. Ark: Jineoloji denildiğinde kendi kendime ile nasıl olabilir tartışmasını yürütüyorum. Öncelikle Rêber Apo, Özgürlük sosyolojisinde Jineolojiyi ele alıyor. Bir alternatif olarak açıyor. Verili sisteme karşı, bir alternatif olarak ortaya koyuyor. Sosyal bilimler içerisinde değerlendireceğiz ya da sosyal bilimler içerisinde ele alacağız. Ancak bu sosyal bilimleri Rêber Apo'nun belirttiği özgürlük sosyolojisi temelinde ele almak durumundayız. Toplumun yeniden kuruluşu için, toplumun yeni çözüm alternatifini yaratmak için. Demokratik modernite güçlerinin, bir çözüm modeli olarak ortaya çıkıyor. Bence önemli bir noktadır. Öncelikle özgürlük sosyolojisi içerisinde Jineolojiyi ele almak gerekiyor. Birçok şeyi Rêber Apo söylüyor,

uygarlık sistemine zemin sunmuştur. Kadın sorununa hem dar hukuki-siyasal eşitlik yaklaşımı ile tanımlama hem de kendi içinde bu kadar parçalı olma en fazla liberalizme katkı sunmuştur. Aslında liberalizm en fazla bu zemin üzerinde gelişmiştir. Yine feminizmin toplumsal cinsiyetçi çözümlemelerinde pozitivizmi aşamayan, egemen erkek ve devletli uygarlığı sistemsel bütünlüğü içerisinde çözümleyememiştir. Jineoloji'nin bunun nedenlerini, verili kadın tanımlamalarıyla bağlarını da kurarak güçlü bir şekilde çözümleyecektir.

Bu temelde Jineoloji, feminizmi egemenlikli sistemin etkilerinden ve sınırlarından arındırmanın, alternatif kadın özgürlük perspektifini ve sistematığını kurmanın da zemini olacaktır. Jineoloji feminizmi de kapsayarak kadının özgürlük, eşitlik ve demokrasi hareketinin gelişiminde toplumsal sorunların çözümünde de başat rol oynayacaktır. Jineoloji sadece kadın hareketlerine eleştiri ile yetinmeyecek, kadını yitip kılan uygarlık ve moderniteye de yüklenecektir. Eleştirirken, alternatif kadın ve toplum akımı, hareket ve sistem üretilmesine de yol açacaktır. Jineoloji bu temelde anlamlı çözüm yollarını da geliştirecektir. Kadın özgürlük sorununun, tarihsel-toplumsal perspektife kavuşturulmasında kadının toplumsal bir

yoğunluk olarak araştırılması ve bilimsel bir ifadeye kavuşması kadının özgürlük mücadelesinde önemli bir çıkış sağlayacaktır. Jineoloji bir yönüyle de sistem içinde marjinalleşen ve sistemiçileşen feminist akım ve hareketleri bu çerçevede ele alacaktır. Aynı zamanda kadın mücadelesi açısından önemli bir gelişim alanı olarak gelişen akademik kadın çalışmalar söz konusudur. Elit kalmış olsalar da yoğun bir tartışma ve araştırma içinde olan çok sayıda kurum, örgütlenme ve platformlar kapsamında gelişen önemli akademik çalışmalar vardır. Türkiye’de de değişik çevrelerden oluşan akademisyenlerden oluşan grup öncülüğünde geliştirilen kadın arşiv çalışmaları da geliştirilmektedir. Yine üniversiteler kapsamında kadın kütüphaneciliği de geliştirilmektedir. Bu çevrelerde önemli araştırma ve tartışmalar gelişebilmektedir. Fatmagül Berktaş bunlardan birisidir. Kitaplarını okuyoruz. Kadın sorunu ve tarihine dönük önemli araştırmaları, çözümlemeleri söz konusudur. Yine değişik birçok akademisyen kadın var. Tüm bu çalışmalar önemli çalışmalardır. Biz uygarlık sistemini, iktidarı tartışırken hep şu tespiti yapıyoruz. İktidar, kendini bir birikim üzerinde örgütlerken, kendisine süreklilik kazandırmıştır. Ancak kadın, kendi değerleri açısından bu birikimi güçlü

yapacak, tüm bunları birlikte mi yapacak? Bu sorular üzerine yürüttüğünüz tartışmalardan bahsettiğinizde aklıma, sanki PAJK’ın misyonunu üstlenir gibi geliyor. Kadının bilim-aydınlanma alanı mı, bilim-aydınlatma ideolojik alanı mı gibi? Bir tür Jineoloji güncelleşen boyutuyla tarihsel, felsefik tartışmaları yaparız, ama bir de pratik, örgütsel boyutuyla bir tür misyon karmaşası yaşama ihtimaline dönüşmüyor mu şu haliyle? Mevcut durumda örgütsel misyon bağlamı nedir? Ben onu da anlamak istiyorum. Aklım da oluşmadı. Misyon karmaşaları, örgütsel yapılarımızda her zaman problem olmuştur. Yeni işlevli bir şey, hep eski işlevli, farklı işlevli bir şeyin yerine dönüşmüştür. Ve o onun esas işlevinden boşaltan bir pozisyon almıştır. Böyle bir risk mevcut, Jineoloji çalışma birimi, bütün sahalarda ki çalışma birimlerimiz açısından misyon karmaşası yaratma riski var mı? Bunun güncel, örgütsel misyon alanı diğer alanlarda nasıl netleştirildi bunun da aslında bir yerde paylaşmakta, tartışmakta fayda olduğu düşüncesindeyim. Sonuçta radikal yorumlara gidilecek. Mutlaka bu konuda ki tartışmalarla karşılaşacağız.

Xe. El. Ark: Rêber Apo kadın tarihini ele alırken, Jineolojinin salt kadın tarihinden ibaret olmadığını, onu aşan bir çalışma olduğunu belirtti. Sadece kadın tarihini

bilgisine, kültürüne rastlayamadık. Bu konunun biraz açılmanması gerekmektedir. Bu bilimlere alternatifi, hangi esaslar üzerinde gelişecektir? Biz neyi reddedip, neyi kabul edeceğiz? Bunun ilkeleri nasıl olacak tartışılırsa olumlu olur.

Diğer bir konuda arkadaşlar var olan sosyal bilimlerin içerisinde bir dal olmadığını belirtirler. Tüm bilim dallarının anası olarak tanımlandı. Diğer yandan da direkt isimlendirmeden kaçınılması gerektiği ortaya konuldu. Direkt isimlendirme daraltmaya götürür. Bana göre bir ideolojidir. Ben biraz böyle bakıyorum. Çünkü tüm bilimlerin bir merkezinin olduğunu görüyoruz. Gerek sistem eğitimlerinde, gerekse daha önce kendi içimizde işlediğimiz bilimsel akımların her birinin bir merkezi oluşuna tanık oluyoruz. Tüm sosyal bilimlerin bir merkezi olarak adlandırıyorum. Yeni toplumun oluşturulmasında özellikle de Rêber Apo'nun yaratmak istediği yeni toplum modelinin geliştirilmesinde yani demokratik modernite bağlamında ele alınıp açılmanması olumlu olacaktır.

Ji. Sa. Ark; Arkadaşın bu tanımdan aklımda bir çelişki de oluştu. Son anlatımda Jineolojinin işleyiş biçimiyle ilgili bir birim oluştu. Akademiler sürecinden bahsederken işte perspektif mi verecek, araştırma mı

geliştirememiştir. Günümüz açısından da en fazla zorlandığımız konuların başında gelmektedir. Hem tarihsel hem de güncel açıdan Jineoloji açığa çıkan tüm bu çalışma, araştırma ve emeklere anlam vererek toplumsallaşmasında rol oynayacaktır. Sadece Türkiye açısından değil, Ortadoğu başta olmak üzere dünya da bu tür çevre, kurum ve bireylerle güçlü ilişkileri, ortaklıkları geliştirmek Jineoloji'nin görevleri arasında olmaktadır. Şimdi tüm bu çalışmaları, tecrübeleri, değerleri biz kendi değerlerimize nasıl katacağız ya da tüm bu değerleri nasıl buluşturacağız.

Bu temelde nasıl, ne biçimde bir örgütlülük yaratacağız tüm bu soruları cevaplama da Jineoloji'nin kapsamındadır. Geçmişte kadın hareketi olarak bazı adımların sahibi olduk. Örnek, Türkiye'de Amargi ve Gökkuşuğu deneyimleri yaşadık. Değişik feminist çevreler ile ortak geliştirmek istediğimiz bir çalışma alanıydı. Bizim açılım yapmamız gerekirken onlar bizim içimize açılım yaptılar. Tüm bunlar değişik platformlarımızda kapsamlı eleştirisel yaklaşımlarla çözümlendi. Yetersizlikler, hatalar oldu ancak deneyim olarak bir ilkti. Yetersizlikleri aşarak, daha güçlü bir mücadele anlayışı ve örgütlülüğü ile bu çalışmaları daha güçlü geliştirebilmeliydik. Bu konuda gerekli adımları

atamadık. Jineoloji tüm bunları kendi gündemine alarak, eleştirerek, değerlendirerek kadın açısından, yeniden ortak platformları, çalışmaları geliştirmenin alanı olacaktır. Farklılıklar kadar ortaklıkları da ele alan Jineoloji ortaklıkları daha güçlendirmenin, derinleştirerek süreklileştirmenin zemini de olacaktır. Özellikle Jineoloji çalışması öncelikli olarak akademik çalışma olduğunda tüm bu çalışmaları daha güçlü sahiplenerek, kadın bilim çalışmasının ortaklaşmasını sağlayacaktır. Jineoloji bu tür çalışmalara büyük değer ve önem vermekle birlikte, farklı çevrelerle ortak tartışma ve ortaklaşma zeminlerini ve platformlarını oluşturmayı hedeflemektedir. Jineoloji akademik çevreler, bireylerle ilişkileri, ortaklaşmaları geliştirmek kadar, kendi çalışmalarını örgütlemek açısından alternatif kadın akademilerini geliştirmesi gerekmektedir.

Alternatif kadın akademi çalışmalarını ne kadar güçlü geliştirip, örgütlendirebilirse Jineoloji çalışmaları öz ve kapsam itibariyle, toplumsal örgütlendirmesini gerçekleştirip geliştirecektir. Bu açıdan çalışmalar ele alınırken güçlü bir örgütlenme içinde olmak önemlidir. Hem Jineoloji hem de Özgür Kadın Hareketi açısından akademik kadro oluşturmak da gereklidir.

değiştirebilecekken bizlerin klasik, meşrulaştırdığımız, meşru bulduğumuz, kurtuluş ideolojisinde, kadın kurtuluş ideolojisini de değiştirmeye aday mı, nasıl olacak, bu noktaya nasıl bakacak? Tarihin geri planına gitme tartışmaları, Jineolojinin bir tartışma konusu mu, bu nasıl olacak? Eğer ilk ezilen ilişkisinde aslında tanımlandığının aksine kadın değil de erkekse hata ve hata belki de çocuktur. Bunlar bilinmiyor, bunlar bir yorum olarak geliyor ama çok iddialı yorumlar olarak geliyor. Dolayısıyla Jineoloji bu tarihsel köklerle doğru da tartışma açıklığı içerisinde biraz paylaşmak gibi de geliyor bana. Bence bu alanda tartışılabilir.

Jl. Zag. Ark: Rêber Apo üçüncü kitapta jineoloji çalışmasının sıfırdan başlamadığını ortaya koymaktadır. Burada öne çıkan düşüncedeki dört yöntem olmaktadır. Din, mitoloji, bilim ve felsefedir. Savunma eğitimlerini görürken bu yöntemleride çokça tartıştık. Bu dersleri işlerken kadına dair en ufak olumlu bir yaklaşımlarını göremedik. Bana biraz çelişki gibi gelen bunun alternatifini nasıl ortaya koyabileceğimiz konusu olmaktadır? Çünkü sıfırdan başlamıyor, ama kölelik sisteminden günümüze kadar işlediğimiz tüm derslerde özellikle de tüm dünyayı hâkimiyeti altına alan sosyal bilimlere baktığımızda hiç birinde kadın bilimine,

İşte bir neolitik ile ilgili tartışma. Neolitik sanıldığı kadar ham ve saf bir kadın iktidarı ya da ana soylu bir dönem tartışması giderek tarihi bulgularla birlikte farklılaşıyor. O tarihi bulgular içerisinde erkek bakış açısı, saptırma yöntemleri vb.de var. Ama alternatif, somutlaştırıcı şeylerimiz yok. Bizim yok en azından. Neolitik bir tartışma konusu artık. En azından ezber bozma ile ilgili. Ön kabuller yetmiyor. Mücadele biçimlerinizi daha da meşrulaşma temellerini güçlendirmekle ilgili. Bir de başka bir tartışma var, oldukça yaygın olan. Hiyerarşik ilişkilerin toplumsallaşma sürecinde hiyerarşik ilişkinin kurulmasın da aslında sanıldığı gibi ilk ezilen ilişkisi kadın ve erkek arasında değil de, erkek ile erkek arasında bununla ilgili avcılık kültüründen erkeğin erkeği kullanma biçiminde örneklendirilir. Hatta jerontokrasi bilinen ilk hiyerarşi kurumsallaşma. Uzun bir süre kadın ve erkek yaşlısı, bir tür bir iktidar sürmüşler. Dolayısıyla kadın o jerontokrasi ile birlikte, aslında bir iktidarın içerisinde bir parçası. Burada yeni bir durumu yorumlamak zorunda olduğumuz, yorumlama ihtimalimiz olan bir tarihi kök hücre kavramını kullanıyorum. Çok sevmiyorum ama, yine de bir kök hücre durumu çıkıyor. Başka bir durum çıkıyor. Jineoloji bu bağlam da bütün yorumları

Rêber Apo “Demokratik modernite akademik kadrosuz gelişmez” diyor. Bu Jineoloji açısından da geçerlidir. Akademik kadro beyindir, özgür irade ve örgütlenmedir. Yani entelektüel, ahlaki ve politik görevlerin bilincinde olan ve bunları yaşamsallaştırandır. Jineoloji bu anlamda öncelikli olarak akademik kadroyu geliştirmenin alanı olacaktır. Böylece özgür kadın militanlığının da hızlı gelişimini sağlayacaktır. Jineoloji, köle kadın gerçekliği karşısında radikal bir tutum takındığı kadar, iktidara koşan, iktidarcı zihniyete sahip olan kadın gerçekliği karşısında da radikal bir mücadelenin zemini olacaktır. Güçsüz, iradesiz, zayıf kadın gerçekliği karşısında, radikal mücadele kadar, bireyci, iktidarcı kadın gerçekliği karşısında da radikal mücadele verecektir. Kadro duruşu, mücadelesi açısından bir kez daha kabul ve red ölçülerinin ayrışmasının ve radikalleşmesinin alanı olacaktır. Yani kadrolaşma, militanlaşma anlamında tüm bu çalışmalara, mücadeleye Jineoloji ağırlık verecektir. Bunu temel mücadele gerekçesi olarak da ele alacaktır.

Jineoloji’nin örgütlenme alanlarını Kongre’de tartıştık ve bu temelde bir karar ve planlamaya ulaştık.

Bu temelde *Jineoloji başta kadın bilim merkezleri olmak üzere kendisini, kadın siyaset merkezleri, kadın estetik enstitüleri, kadın dil ve edebiyat fakülteleri, kadın kültür-sanat akademileri, kadın sosyal bilimler akademileri, kadın tarih akademileri, özgür kadın akademileri, kadın çocuk ve sağlık merkezleri, doğal şifa araştırma merkezleri üzerinden kendisini örgütlendirecektir.* Böylesi bir yapısalığa kavuştuğu oranda güçlü bir işlevselliği geliştireceği de kesindir.

Jineoloji'nin bir amacı da kadın sorunu görünür kılmaktır dedik. Yine soruna nasıl bir yöntem ile yaklaşım gösterilmesi gerektiğini belirttik. Kadın kimliğini tanımlarken öncelikli olarak toplumsal kimliği temelinde tanımlamak önemlidir. Kadının var oluş kazanması, kendini tanımlaması erkeğe göre olmaz. Kadının var oluş kaynağı toplumsal doğadan ve doğal toplumsallığa dayanmaktadır. Kadın, tarihin en kapsamlı toplumsal kimliğine sahiptir. Dolayısıyla kadın karşıtlığı erkeğe değil, toplumu toplum olmaktan çıkaran, onu kendisinden çalan, türlü zihniyet, yaşam ve yapısallık kazanmış devletli-uygarlıklı sistem, zihniyettir. Bu kadar kapsamlı ve köklü olan karşıtlığı bir çelişkiye indirgemek, sadece onda merkezleştirmek

besleyecek konulardan- komisyonunda bu konuları dile getirdi. Kadın ideolojimizin uzun yıllardır dayandığı çok temel bir nokta var. İdeolojik mücadelemizin, kadın kurtuluş ideolojimizinde oldukça meşru olduğunun felsefik, ideolojik, tarihsel meşruiyetini kazanan bir nokta vardı. Neydi bu nokta? Bir sürü nokta var tabi, bu noktalardan bir tanesi neydi, reel sosyalizme dönük eleştirilerimiz. Reel sosyalizmin, insanların ezilme ilişkisini, toplumların ezilme ilişkisini sınıflara indirgemesini doğru bulmuyoruz. Toplumların ezme ve ezilme tarihini okurken reel sosyalizm yorumlarına baktığımızda sınıflar arasında ki bir çatışmalar tarihini okur buluyoruz kendimizi. Oysa sınıflar değil, ilk etapta ezme-ezilme ilişkisi cinsler arasında oldu. Kadın ve erkek arasında oldu. Ve ilk ezilen biziz dedik. İlk halka biziz, zayıf halka biz tanımlanmışız.

Toplum kurtuluşçuluğu ve özgürlükçülüğü biz olan, ilk halkanın kurtuluşçuluğu ve özgürlüğü ile ilgili olan dedik. Buradan çok güçlü ideolojik bir tartışma yürüttük, ideolojik tanımlama başlattık. Ama bu günlerde son on yılda özellikle aslında Rêber Apo'nun savunmalarda içerdiği ama çok altını çizmediği, fakat savunmalarda epey içerilmiş bir biçimde başka sosyal bilimcilerin farklı biçimde açıkça belki de kimilerinin daha uç ve radikal boyutlarda ifade ettiği bir şey yani.

bu dört yöntem üzerinden geliştireceğimiz alternatifler, Jineoloji sürecinin kendisini oluşturacak mı? Yani mitolojiyi, dini, bilimi ve felsefeyi ele alırken, kendi alternatif bakış açımızla ele alacağız. Şimdi biz bilimi reddedmiyoruz, bilime olan yaklaşımları reddediyoruz. Bilimciliğe karşıyız. Biz bilimin kendisini yeni bir zihniyeti kurgusuyla, bakışıyla ele almak, dönüştürmek ve o aracı bunun içerisinde kullanmak diyoruz. Yine dini klasik algılar dışında, kadın bakışıyla yoğurup, bu araçları kadın bakış açısı araçları haline getirmekle ilgili bir süreç. Jineoloji bu alanda hakikat arayışıyla ilgili bu dört aracın etrafında kendini tanımlama, bu dört aracın alternatifi olma alanı mıdır? Böyle olmalı mıdır, bu Jineoloji bilimine yol aldırır mı? Aldırır gibi görünüyor. Ama tartışmalarda net olmak gerekir. Madem bir alternatif modernite algısı içerisinde, demokratik modernite algısı içerisinde çok güçlü bir zihniyet tartışması yapıyoruz bu oldukça önemli. Araçların farklılaşması ve araçların içeriğinin farklılaşmasına yol açar. Aksi halde siz, ya da biz bu çok fark etmiyor, aynı araçları kullandığımız da -Rêber Apo dediği gibi, aynı yoldan giden aynı köye varır, o zaman alternatif olmuyoruz, olamıyoruz.

Bir üçüncüsü; Jineolojinin tartışma konuları içerisinde -belki de onun dinamizmini en çok

sorunu küçültmek, darlaştırmak demektir. Kadın tarihinde yaşanan bu sorunu güncel olarak bizlerde yaşadık ve yaşıyoruz. Halen de cins mücadelesini bir toplumsal mücadele olarak ele almada, buna göre güçlü bir bakış açısı, duruşu ve mücadelesi kazanmada ciddi anlamda zorlanmaktayız. Hatta başarılı mücadele anlayışı ve tarzından alıkoymaktadır. Toplumu toplum yapan, onu kültürleştiren, bedenleştiren, ona sürekli bir akış kazandıran kadındır. Bu temelde Jineoloji bir kez daha kadın kimliğini doğru tanımlamak kadar, cins mücadelesinin de doğru bir tanımlanması ve radikalleştirilmesinin alanı da olacaktır. Kadın özgürlüğünün çok kapsamlı, derin teorik-felsefik ve toplumsal-tarihsel kökleriyle çözümleyecek olan Jineoloji, kadın tarihinin, direnişinin ve var oluşunun da yeniden tanımlanması olacaktır. ***Jineoloji tüm bu tanımlar, bilimsel veriler temelinde kendisini etik-estetik, ekonomi, demografya, tarih, ekoloji, politika, epistemoloji, antropoloji, fizyoloji, olmak üzere tüm alanlarda kendisini örgütlemeye çalışacaktır.*** Bunları bir bütünlük içinde ele alarak sosyal bilimlerin alanındaki yenilenmeyi de bu temelde yaşamsallaştıracaktır. Tabi tüm bu konular oldukça kapsamlı konulardır. Bu alanlarda örgütlenme büyük bir emek, mücadele kadar

uzun bir süreyi de kapsayacaktır. Bunları biz de tartışıyoruz. VIII. PAJK Kongresinde tartışarak, bu temelde kısa ve uzun vadede bir takım planlamalara gittik. Öncelikli olarak birkaç alanda başlatılacak olan çalışmalar zamanla genişletilip, süreklileştirilecektir. Jineoloji kendisini bu dallar üzerinde örgütlendirirken nasıl ve ne biçimde bir bakış açısıyla bunu gerçekleştirecek, tabi öncelikli olarak bu önemlidir. Başta bunu belirteyim bir bütün olarak Jineoloji'ye dönük tartışmaları yeni başlatıyoruz. Yani bir tartışma sürecini geliştiriyoruz. Bu tartışmaların sürekliliği ile çalışma perspektifi de güçlü olacaktır.

Bu temelde tek tek kapsadığı alanları ele aldığımızda; **Etik** ve **estetik** öncelikli olarak **Jineoloji**'nin kapsamındadır. Neden dersek, çünkü **Jineoloji**'yi tanımlarken bir kadın bilimi aynı zamanda bir yaşam bilimi olarak da tanımladık. Kadın yaşam karşısında her zaman daha sorumlu bir yaklaşım içinde olmuştur. Yaşamı kapsayan özelliklere sahiptir. Bu nedenle yaşamı güzelleştirilmesinden, özgürleştirilmesinden kadın sorumludur. Dolayısıyla etik-estetik alanında en fazla kuram ve işleve sahip olması gereken, Jineoloji olmaktadır. Etik her şeyden önce, doğru bir yaşamı aramaktadır.

ideolojik bir yönelimdir. Bilim dediğinizde ideolojikleştirilmesi bir sorun yaratabilir. Çünkü sosyal bilimciler kendisini ayrıştırır. Ama bilimcilikte bir tür ideoloji, bilimde zamanla kimi ideolojiler etrafında şekilleniyor. Özellikle sosyal bilimler bu konuda çok şanslı olmayan bir alan. Dolayısıyla bizim, Jineoloji meselesinde sosyal bilimlerin içerisinde olmakla birlikte, dışa açılım alanında beslenip, onu tüm sahalarında zihniyetine müdahale eden bir yapılanma mı olacak, böyle bir şey mi? Ya da ilerleyebilmek için tartışmak gerekiyor.

Bir ikincisi, hatırlarsak biz hakikat dersinde çok tartıştık. Hakikate ulaşma açısından Rêber Apo, dört önemli yöntemden bahsetmişti. Mitoloji, din, felsefe, bilim, dört araç. Bu araçların kullanımından bahsedildi. Oradaki tartışmalarda da kısmen içeriği dolmamıştı. Bunları diğerleride kullanıyor, birbirleri üzerinde besleniyor, bu konuda alternatiflik nerede kurulacak. Dinlerken aklımda bazı şeyler oluşmaya başladı. Jineoloji aynı zamanda hakikate ulaşmak ile ilgili kullanılacak araçların içerik ve biçiminin farklılaşması ile ilgili bir süreç mi? Çünkü tanımlama içerisinde mitoloji, din, felsefe ve bilimi Jineoloji kapsamında yeniden ele almamız, tanımlamamız ve yorumlamamız gerekecektir. Dolayısıyla hakikat arayışını geliştirirken,

tekrar okurken bu mevcut sosyal bilim olamaz, bu çok nettir. Sosyal bilimlerin karmaşasına, parçacılığına aslında bir alternatiftir. Yine Rêber Apo'nun ortaya koyduğu sosyal bilimler açısından, ilk başta insan bir dal olarak düşünüyor ama sonra bir bakıyorsun ki bir dalda değil, çünkü çok güçlü bir tür zihniyet müdahalesi. Ben dinlediğimde bir bilimden daha çok bir ideolojik yapılanma süreci gibi dinlediğimi düşündüm açıkçası. Ağırlıklı bir tür yorum geliyor, fakat ilk döneminde yorum ağırlıklı gelişmesi çok normal. Yorum ağırlıklı olan, bir tür ideoloji ve sosyal bilimler alanına, bir tür ideolojik müdahale gibi algılıyorum. Dolayısıyla dışarıdan değil, içeriden ama o sosyal bilimler sahasına ideolojik bir müdahale, yorum farkı ve zihniyet müdahalesi, olarak yorumlamak mümkün mü? Bu bağları tanımlamak, tartışmak ve netleştirmek gerekiyor. Çünkü Jineoloji yerine kendisini tanımlamak önemli, bir de yerini nerede tanımlıyoruz. Çünkü Jineolojiyi ona göre tarif etmek zorundayız. Programını, pratiğini, tartışmasını, yönünü, yolunu bulabilmek açısından, bunlar önemli şeyler. Bu konuda henüz netleşmemiş, bir sürede netleşmeyecek şeylerdir. Bir tartışma süreci var önümüzde. Anlatım, o kadar komple ki sosyal bilimlerin tüm sahasına içerilmiş bir zihniyet farklılaşmasından bahsedildi. Bu aynı zamanda

Doğru bir yaşam nasıl yaratılır, hangi değerler üzerinden geliştirilir? **Etik**, bu sorulara cevap geliştirerek doğru yaşam bilincine, iradesine, gücüne kavuşturur. İnsanın, toplumun özgür bir yaşama sahip olması açısından hangi değerlere sahip çıkılmalı, nasıl bir seçim yapılması gerekir konularında bir aydınlatma kadar doğru bir karara ulaştırır. **Etik**, özgürleşme yolunda var olan arayışlara, sorgulamalara süreklilik kazandırarak insanın özgürlüğünü kısıtlayan, insanı yok sayan, köleliği dayatan tüm zihniyet ve yapılanmalar karşısında tutum almaya yol açar. Yani insana doğru bir yaşam bilinci kadar, mücadele bilinci, azmi ve kararlılığı da aşılar. **Estetikte**, güzeli aramaktır. Bu temelde **etik-estetik** arasında nasıl bir ilişki ya da bağ vardır? Doğru olan aynı zamanda güzel olandır, güzel olan da doğru olandır. Doğru düşünen, doğru konuşan, doğru hareket eden aynı zaman da güzel düşünen, güzel konuşan ve güzel hareket edendir. **Etik-estetik** ilişkisinin güçlülüğü toplumsal alan açısından **güzelleştirici, özgürleştirici** değerler ortaya çıkarmıştır.

Ancak bu ilişkinin kopukluğu, yoksunluğu uygarlık sistemi ile birlikte gelişince toplumsal alanda yaşanan; yozlaşma, çirkinleşme ve çölleşmedir. Kadın açısından

olduğu kadar, toplum açısından özün, biçim ile bütünleşmesi ve kendisini güzel düşünce, güzel söz ve güzel davranış halinde ortaya koyması en büyük hakikat arayışı ve mücadelesi olmaktadır. Öyle ise biz güzelliği de ele alırken etikten kopuk ele alamayız. ***Çünkü güzel düşünmenin kaynağı, felsefedir. Felsefe, duygusal zekâ ile analitik zekânın uyumlu ve dengeli birlikteliğini sağlayacak bütünlüğü ve esnekliği ifade etmektedir.*** Bu anlamda felsefe kadın açısından sadece bilgi sevgisi değil, aynı zamanda güzelliğin kaynağıdır. Bu gün kapitalist modernitenin kadın açısından en sinsi ve kirli tuzağı güzellik adı altında geliştirilen kozmetiktir.

Kapitalist modernitenin kozmetik ve moda endüstrisindeki yatırımcılar kadın bedenini kadavralara bölerek her parçasına bir değer biçmektedir. Bu gün filmlerde ve televizyonda kadın bir meta aracı olarak kullanılmaktadır. Tüm bu çirkin politikalar en fazla besleyen ve teşvik eden önemli bir alanda cinsiyetçi medyadır. İşte her gün izlediğimiz, tanık olduğumuz gerçekliklerdir. Bir araba, sakız, halı, telefon, şampuan artık neyin reklamı yapılıyorsa karşımıza hep bir kadın çıkarılıyor. İşte güzellik ölçülerini koyuyor, bilmem kaç boyunda, kaç kilo da olması gerekir diyor. Tüm bu

açık olması önemlidir. Bilimciliği reddediyoruz ve bunun karşısında, yeni bir bilimi geliştirmek istiyoruz. Bu nedenle de tartışmaların ucu açık olmalıdır. Jineoloji yeni bir tanım, yeni bir alan, içeriği itibariyle daha tam doldurulamamış. Ancak yeni başlıyoruz, ben inanıyorum ki tartışmalarımız süreklileşmesi ile içeriğini daha iyi doldurabiliriz. Benim üç alan, üç konu üzerinde görüşlerim olacak. Aslında daha çok soru biçiminde olacak. Bu sorular ile tartışmanın aslında derinleşmesini de istiyorum. Birincisi, az önce yaptığım değerlendirme etrafında Rêber Apo, Jineolojiyi sosyal bilimlerle ilgili, toplum içerisinde bir bilim olarak ifade ediyor. Feminizmi aşmakla bağlantılı ele alıyor. Feminizmi aşarken, ilk başta feminizmi daraltan unsurları da Rêber Apo güçlü çözümlüyor ve alternatifide bu temelde geliştiriyor. Buradan baktığımızda Jineolojiyi ilk etapta sosyal bilimler içerisinde bir dal ya da alt dal gibi düşünüyoruz. Arkadaşlar biliyorlar sosyal bilimler kendi içinde birçok dallara ayrılmış. Sosyal bilimler, kendisini böyle dizaynetmiş, kategorize etmiş ya da sadece fen bilimleri gibi ifadelendirmiş bir bilim değil. Son iki yüz yıla en çok damgasını vuran, son yüz yıl en çok yükselen yıldızı deniliyor. Ama oldukça dağınık, oldukça parçalı bir durumdadır. Şimdi insan dinlerken, Rêber Apo'yu

Bê. Le. Ark: Jineoloji tanımı ve çalışması önemlidir. Önce tanıtımı olmalıdır. Oluşturulan birim her şeyden önce bu konu üzerinde durabilir. Arkadaşlar tanımını yaptılar. Var olan sosyal bilimlere alternatif bir bilim dalı olarak tanımlandı. Kendisi de bir bilim olarak tanımlanıyor. Nereye yerleştirilebilir? Bu konu da direk Rêber Apo'nun bir belirlemesi aklıma geldi, "ben özgürlük sosyolojisini geliştirmek istiyorum" diyor. Bu kapsamda ya da bunun yanında yer alabilir. Rêber Apo, özgürlük sosyolojisini var olan sosyal bilimlere karşı bir alternatif olarak ortaya koymaktadır. Jineoloji bunun yanında da yer alabilir.

Her bilim kendince hakikate ulaşma ideasındadır. Jineoloji ve hakikatin birbiri ile bağlantıları ele alınabilir. O zaman biz Jineoloji bilimi ile hangi hakikate ulaşmayı hedefliyoruz? Diğeri de Rêber Apo diyor kavram, kuram ve işlevsellik bu ekseninde de değerlendirebiliriz. Eğer bu biçimiyle olacaksa nasıl yorumlayabiliriz? Diğer konular ekonomi, estetik, ahlak tüm bunlar tartışma kapsamında ele alınabilir.

Jî. Sa. Ark: Komisyonu dinlerken, Jineoloji nasıl bir bilim diye düşünerek dinledim. Nereye oturtulabilir.

Anlaşılan o ki bu tartışma aramızda epey sürmesi gereken bir tartışma. Tartışırken, tartışmaların ucunun

cinsiyetçi politikalarla kadının ruh ve beden sağlığı bozulmaya tabi tutuluyor. Bu tür cinsiyetçi politikalar ile kadın bedensel olarak da zayıf kılınarak birçok hastalığa yakalanmaktadır. Manken hastalığı bunlardan birisidir. Yine günümüzde gündeme giren silikonlardan kaynaklı meme kanseri hep dıştan kadın bedenine yönelik müdahalenin, başkalaştırmanın bir sonucudur. Bu başkalaştırma kadını sağlıklı kıldığı gibi doğallığını aşındırmıştır. Egemen zihniyete dayalı mülkiyetçi anlayış ve yaklaşımla kadın etik-estetik değerlerden uzaklaştırılmış, doğallığı da bu temelde aşındırılmıştır. Doğallığın yerini, cinsiyetçi ölçüler almıştır. Bu nedenle kölelik ve egemenlik kokan hiçbir davranış doğal olamaz. Doğallık, özgürlük bilinci temelinde biçim almış davranıştır. Bu da etik-estetik birlikteliği, yaşamsallığı ile gerçekleştirilecektir. Kadının bunu gerçekleştirebilmesi yani etik-estetik bilinci ve davranışı kazanması açısından tüm mülkleştirici anlayış ve yaklaşımlardan kendisini kurtarması gerekmektedir. Kadın kendisini bağımlılığa, güçsüzlüğe, iradesizliğe özcesi köleliğe yol açan tüm anlayış ve yaklaşımlardan kendisini arındırabilmelidir. Kozmetik-moda sektörü kadının bedenini, duygu ve düşüncelerini en fazla

sömüren alanların başında gelmektedir. Kadın bedeni en büyük ticaret tekeli alanına dönüştürülmüştür. Tüm bu politikalarla kadın, en fazla da bedenine yabancılaştırılmıştır. Bu cinsiyetçi, çirkin politikalar sonucu kadın kendi bedeni ile uyumu yakalamada zorlanmaktadır. Örneğin; feminist hareketlerin geliştiği süreçte, cinsiyetçi medya feminist kadınları aşırı erkeksi yansıtan programlar, reklamlar geliştirdiler. Kadının gelişen özgürlük değerlerini karalama, küçültme ve etkisizleştirme amaçlı geliştirilen çirkin politikalar ile toplumda bir yargı yaratılmak istendi. Türkiye’de bizi konu alan bir dizi var. Bu dizide bizleri de aynı mantıkla ele aldıklarını izleyen arkadaşlar söylediler. Estetik ve etik değerden oldukça yoksun, oldukça kaba, erkeksi bir tiplene çizmişler. Tüm bunlar bilinçli geliyor. Çünkü iktidarın, ataerkilliğin sınırlarını, ölçülerini zorluyoruz. Bugün karşısında Kürt kadının geliştirdiği örgütlü mücadele onu yaşamın her alanında olduğu gibi kozmetik-moda sektörü alanında da tehdit ediyor. Bu nedenle çirkince saldırıyorlar.

Toplumsal cinsiyetçiliğin diğer temel bir amacı; her alanda kadını hep erkeğe göre ele almak, biçimlendirmektir. Bunu kozmetik-moda endüstri alanında da esas almaya çalışmaktadır.

önemlidir ki biz bunu yapıyoruz. Ancak çok genel kalıyor. Yeterince derinleştirip, bilimsel ifadeye de kavuşturamıyoruz. Ya da bizde bir olay mı yaşanıyor, bakıyorsun başka bir yerde başka bireyde bu tekrar edebilir. Niye tekrar ediyor, çünkü yaşadığımız sorunları köklü çözümleyemiyoruz. Sorun doğru çözümlenmezse çözümü de güçlü yaratılamaz. Örneğin, platformlarımız, en fazla tekrarları da burada yaşıyoruz. Yine yaşanan duygusal ilişki sorunları, bir yaptırım oluyor ancak güçlü çözümleyemiyoruz. Jineoloji tüm bu sorunları da gündemine alabilmelidir. Yaşadığımız sorunların güçlü tahlili ve çözümü açısından Jineoloji, önemli bir alan olacaktır. Hem bizim kadın değerlerimizin güçlü bilimsel ifadeye kavuşturulması hem de yaşadığımız sorunların tahlili ve çözümü açısından Jineoloji, bizleri daha yetkin ve güçlü kılacaktır. Son olarak arkadaşlarda belirttiler katılıyorum, dışarıda geniş bir çalışma örgütlendirilirse iyi olur. Bu çalışmanın zamana yaymadan örgütlendirilmesi ve sonuç alınması açısından olumlu olur.

üzerinde bir yoğunlaşması yoksa bu ciddi bir yetersizliktir. Özellikle akademi görevlendirmelerinde yetersizlik yaşanmaktadır. Belki biz bunu basında fark ediyorduk, ama burada insan daha iyi fark edebiliyor. Mesela bu devrenin önüne somut görevler konulabilmeliydi. Yine teknolojik anlamda bir donanım olabilmelidir. Bu araştırmaları, yoğunlaşmaları da etkiliyor. Aynı şey askeri güçler için de geçerlidir. Mesela ilk defa bu kadar kadın arkadaş savaşta yer alıyor, bunu bilimsel anlamda da araştıran ve değerlendiren bir başarı temelinde ele alan, bunu güçlü bir veriye dönüştüren yaklaşımlar geliştiremiyoruz. Kadın açısından birçok alanda en fazla veriye sahip olan biziz, ancak biz kendimiz de verilerimizi yeterince bilimsel ifadeye kavuşturamıyoruz. Örneğin, kadın ordulaşmasında biz çok derin ve yakıcı deneyimleri yaşadık, yöneticilik tarzında yaşadık, siyaset tarzında yaşadık, ekonomik olarak bunu yaşadık, yine öz savunmada, vb.kimsenin bizim kadar bir deneyimi yok, fakat bunu ifadelendirme çok zayıf. Bunları bilimsel anlamda daha güçlü bir ifadeye Jineoloji kavuşturabilir. Yine kadın açısından bizimde yaşadığımız ciddi sorunlarımız var. Kadının düşünsel, psikolojik ve davranışsal olarak çözümlenmesi, bizim açımızdan

Burada da temel amaç, kadını erkeğe beğendirtmektir. Egemen erkeğin, beğeni ölçüleri temelinde biçimlendirmektedir. Bu biçimlendirme ne kadar ustalıklı gelişirse bir o kadar ticaret tekeli güçlenmiş olacaktır. Kadının kaşına, gözüne, beline, saçına, ayağına, eline, burnuna yani kısacası bedeninin her bir parçasına bir değer biçilerek ele alınmaktadır. Kadın adeta bir süs eşyası konumuna indirgenmektedir. Kadının, erkeklik kültürü içinde bu yönlü biçimlendirmesi kadının sadece düşüncesi, duygusu değil bir bütün olarak davranışsal olarak erkeğe göre olmasına yol açmıştır. Yani bu alanda kadının kendisi için düşünceği, duyumsayacağı, hareket edeceği bir şey yoktur. Olabilmesi için bunun dışına çıkması gerekmektedir. ***Kadının, kimlik bilinci temelinde bu alanda da güçlü bir mücadeleye ihtiyacı vardır.*** Jineoloji bu temelde, etik-estetik alanında yaşanan tüm bu sorunları güçlü çözümleyerek kadını yeniden kendi doğasına kavuşturmanın mücadele alanı olacaktır. Kadını etik ve estetik alanında güçlü eğiterek, verili toplumun kadına kazandırdığı güzellik tanımından, sıfatlarından da arındıracaktır. Jineoloji özgür kadın hareketi olarak bizim de kadro duruşumuzda, katılımımızda, mücadele anlayışı ve tarzımızda bizleri

güçlü etik-estetik bilincine, ölçüsüne kavuşturacaktır. Rêber Apo, biz kadınları eğitirken düşüncemizden, saçımıza, üslubumuzdan, davranışımıza kadar müdahale ederek, çok yönlü bir eğitim çabası gösteriyordu. Güçlü bir felsefik bilinç ve estetik anlayışı kazandırarak bizlerde yeni bir özü ve biçimi geliştirmeyi sağlıyordu. ***Rêber Apo, “Güzel olan zekidir, zeki olan güzeldir”*** diyerek bu temelde kadına felsefik bilinç, estetik ölçü kazandırmanın büyük arayış ve çabası içinde oldu. Kadının ideolojik-felsefik bilinç kazanması için çok yönlü, muazzam bir eğitim çabası, örgütlülüğü geliştirdi. Halende bu çabaları derinleşerek, süreklileşiyor. ***Kadın açısından felsefesiz yaşamak, hakikatsiz yaşamak demektir. Kadının kendi hakikatini açığa çıkarması, ancak güçlü bir felsefik bilinçle mümkündür.*** Hakikati bilince çıkarmak, anlamak ve ona yol almak için etik alanında bilinçlenmeye ihtiyaç vardır. Felsefenin en temel çıkış noktası da verili olanı kabul etmemekle başlıyor. İster sezgisel, ister merak, ister arayış, ister sevgi, isterse bilinçli olsun felsefe, verili olanı ret etmekle başlıyor. Bu anlayıştan yol çıkararak felsefe, yaşamımızda ne kadar hâkimdir, ne kadar felsefik yaşıyoruz? Soruları biz kadınlar için oldukça önemlidir. Özgürlüğün

örgütlenme geliştirilebilir. Örneğin, sağlık çalışmasında yer alan kadın arkadaşların gündemine meme kanseri çalışması konulabilir. Neden? Çünkü bunların alternatifini ortaya koymak için araştırılması gerekiyor. Basındaki kadın arkadaşların önüne çalışmalar verilebilir. Medyayı en fazla basın komitemiz takip ediyor, güncel sorunlara ilişkin görüş ve öneri sunabilir. Örneğin, şiddet çok mu tartışılıyor, hemen bunu Jineoloji’nin gündemine koyabilir. Yine toplum içerisinde anket çalışması yapılabilir. Güney’den başlatarak bunu yaygınlaştırabiliriz. Kadın konusunda değişik gündemler üzerinde bu anket çalışmaları süreklileştirilebiliriz. Özellikle toplumsal alanda veri toplama olabilir. Bu konuda aslında en iyi laboratuvar, yeni savaşıtlardır. Çünkü toplumdan yeni gelen kadınlar var ve çok fazla sorun yaşamışlar. Bu eğitimde de veri toplanabilir. Kürt toplumunda önemli bir gelişim düzeyi açığa çıksa da yaşanan ciddi sorunlar var. Bu konuda kapsamlı araştırmalar geliştirilebilir. Ve Jineoloji bunları değerlendirir, çözüm perspektifleri oluşturur.

Her okulda, akademide Jineoloji bir ders olarak verilmesine katılıyorum. Her konuda eğitim veren kadın arkadaşların, Jineoloji üzerinde de bir yoğunlaşması olmalıdır. Eğitim veriyorsa, yoğunlaşıyorsa Jineoloji

kanserini arttırıyor. Neden bilim cinsiyetçidir? Jineoloji bunu güçlü aydınatabilmelidir. Bilim alanında yenilenmeyi sağlayabilmelidir. Yine Jineoloji'nin ekoloji ile ilişkisi önemlidir. Bugün dünyanın kirletilmemesi için doğal enerji kaynakları inşa ediliyor, ancak tekelci sermaye bunun geliştirilmesini engelliyor. İşte petrol yerine odun, pil, güneş enerjisi ile çalışan taşıtlar, bunlar hem ucuz hem de kullanışlı. Ancak mevcut sermaye tekelleri bunları engelliyor.

İkincisi; Jineoloji çalışmalarını biz nasıl örgütleyeceğiz, bu çalışma bizim için nasıl bir anlama sahip olacak? Arkadaşlar koşullarımızın dezavantajlarına değindi. Dağ koşullarında geliştirilmesi önemlidir, fakat çalışmanın kapsamı ele alındığında koşullarımız bunu karşılayamayabilir. Ben de katılıyorum, dağda her zaman bir merkezi olmalıdır. Bağımsız olması gerekiyor. Madem biz ideolojik bir örgütsek, Rêber Apo bunu bir görev olarak da önümüze koymuştur. Bunun için ben diyorum ki kadın arkadaşlar bu konuda görevlendirilmelidir. Bu da PAJK merkezinde Jineoloji zemininde kadın arkadaşlar bunu örgütleyebilirler. Birçok komitemiz var, kadın arkadaşların içinde yer aldığı ve aktif olduğu kurum ve komitelerimiz var. Bunlarla ilişki içinde olarak

yaşamsal bir eylem olarak varlık kazanması, öncelikle kadının düşüncesinde, duygusunda ve davranışında varlık kazanmasını gerektirir. Varlık kazanmayan hiçbir etik değer, özgürlüğü sağlamaz. Özgürlüğün bizlerde varlık kazanması açısından etik ve estetik oldukça önemlidir. Jineoloji bu alanı toplumsal yaşamın önemli bir parçası olarak ele alıp, kadının etik-estetik açısından güçlü bir bilince ve örgütlülüğü kavuşmasını sağlayacaktır. Toplumsallaşmanın kendisini geliştiren kadın, bu alanda da iktidarcı ideoloji olarak cinsiyetçiliğin yüklediği tüm anlamsızlıklardan arındıracaktır. Bu arındırma ile kadının bu alanda özgürlük değerlerini, ölçülerini daha da belirgin kılacaktır. Kadını kendi var oluşsal gerçeğine daha da yakınlaştıracaktır. Jineoloji etik ve estetik alanında yaşanan tüm sorunlara eğilerek kadın etik ve estetik kuram ve örgütlenmeleri temelinde çözüm gücünü de açığa çıkaracaktır. Toplumsal vicdan ve ortak akıl olarak etik, yaşamın güzelleştirilmesi, kendi doğallığına kavuşturulması açısından estetik Jineoloji'nin en fazla uğraş alanlarından birisi olacaktır. İyi, güzel ve doğru bir yaşamın nasıl olduğuna ve nasıl gelişeceğine dair köklü yoğunlaşma ve perspektiflerin ortaya çıkarılması gerekiyor. Etik ve estetik bilinci ve örgütlenmesi

açısından etik-estetik kadın biliminin dalları olarak geliştirilecektir.

Ekonomide Jineoloji'nin temel bir parçası olarak ele alınacaktır. Yunanca “ev yasası” olan ekonomi, toplumun temel demokratik eylemi olarak kadın öncülüğünde geliştirilmiştir. Bu açıdan ekonomi, kadının doğal, toplumsal mesleği ve eylemidir. Toplumsallaşmanın en temelde ana ve çocuk arasındaki ilişki üzerinden gelişmesinden kaynaklı, hem kadının çocuğu karşısında hem de toplumsal yaşam karşısında harcadığı emek, kadının statüsünü belirlemiştir. Kadın öncülüğünde gelişen beslenme olanakları ekonominin başlangıcını oluşturur. Önderlik bu anlamda, ***“ekonominin gerçek sahibi tüm işgal ve sömürgeleştirme çabalarına rağmen kadındır”*** diyor. Kadının beslenme ile ilgili olanakları geliştirmesi, ekonominin gerçek yaratıcı olmasına da yol açmıştır. Neolitik toplumda kadın öncülüğünde geliştirilen ekonomi, temel ihtiyaçlar üzerinden üretildiği için her hangi bir zararı ve tehlikeyi barındırmamaktadır. Ahlaki ve politik toplumun ihtiyaçları temelinde geliştirilen ekonomi demokratik komünal özelliklere sahiptir. Kurnaz ve güçlü adam ev ekonomisine bir hırsız gibi girerek, kadın öncülüğünde geliştirilen tüm ekonomik

ortaklaştırılması, neden Jineoloji sorusuna da güçlü cevapları oluşturur. Akademide de bu tartışılırken, kadın biyolojisi, fizyolojisi, tıp tarafından tekrardan ele alınmalıdır. Şimdiye kadar bu alanda açığa çıkan verilerde güçlü çözümlenmelidir. Yanlış ne kadar güçlü konulursa Jineoloji'nin gerekliliği bir o kadar güçlü anlaşılır. Öncelikli olarak neden Jineoloji, bu iyice kavratılmalıdır. Bunun tanıtımı doğru yapılmalıdır. Nasıl ki din diyor ki kadın, Âdemin kemiğinden yaratılmış bu nedenle eksiktir. Bunu sadece din söylemiyor, bilim de söylüyor. Darwin'de, Freud'da bunu söylüyor. Bu bilim boyutu ile cinsiyetçi yaklaşımdır. Başta bu XY kromozomu için denilmişti, bu açığa çıkıyor ki ters yüz edilmiştir. Sperm ve yumurtada deniliyor ki ters çıktı.

Yine meme ve rahim kanseri çok gündemdedir, bir kadın vardı memenin tarihi diye bir kitap yazmıştı. Bu konuda kapsamlı bir araştırmada geliştirmiş. Bu kitapda meme kanserine karşı halende bilim ciddi bir çözüm üretmedi. Aslında göğüs kesme yöntemini bilinçli geliştiriyorlar diyor. Bilim cinsiyetçi yapısı güçlüdür. İşte silikon yapımında kullanılan maddenin kendisi kansere yol açıyormuş. Yine koltuk altları için kullanılan parfümlerde öyle. Tüm bunlar meme

olursa olsun kapsayabilmelidir. Yoksa ayakları havada kalır. Jineolojinin hem anlaşılması hem de tanıtılması için akademiler ele alınmalıdır. Bu hemen başlatılması gereken bir çalışma olabilmelidir. Birde başta belirttim, Jineoloji artık bir ders olarak tüm devrelerde görülmelidir.

Zo. Ark: Ben öneri olarak bazı konuları dile getirmek istiyorum. Arkadaşların belirttiklerine katılıyorum. Örgütlenmesine ilişkin, iki yönlü çalışma gerekmektedir. Bir, arkadaşlar belirttiler, internet yoluyla bunun topluma yansıtılması, akademilerle ortak yürütülmesi açısından önemli, bir diğeri de broşür çalışması olmalıdır. Neden Jineoloji? Jineoloji ne yapacak? Herkes Jineoloji için ne yapabilir? Bu broşür bir tartışma çerçevesi oluşturursa bu kendisiyle önemli bir tartışma gündemi yaratır. İnternet üzerinden bir adres olur, bu alanda bir tartışma, görüş alış-verişi sağlanılır. Site ya da isim direk PAJK demezsin farklı bir kurum ya da kendi kurum tarafından bunu yapabilir.

Bu broşür hazırlandığında Kürtçe, Türkçe, Arapça, Farsça dillerine çevrilmesi, yine Avrupada İngilizce, İspanyolca dillerle dünya kadınlarınada ulaştırılması önemlidir. Jineoloji çalışmalarının bu yönlü

değerleri talan etti. Tüm bu değerler üzerinden kendi tekellerini oluşturarak ilk sermaye birikimlerinin tohumlarını bu alanda attı. Artık ekonomi toplumun ihtiyaçlarına cevap olmaktan ziyade kurnaz erkek şahsında devletin en büyük tekeli haline getirildi. Artı ürün ve artı değer gaspı için sürekli, acımasız yöntemler geliştirildi. Kurnaz ve güçlü adam sadece talanla yetinmedi, ekonominin gerçek sahibi olan kadını da ekonomiden uzaklaştırdı. Uygarlık tarihi bir anlamda kadına ait tüm değerlerin çalındığı, gasp edildiği tarihtir. Tabi kadının ekonomiden uzaklaştırılması toplumsal anlamda ciddi sorunlara yol açmıştır. Ataerkil zihniyet kadını hem ekonomiden uzaklaştırdı hem de yaşamın her alanında büyük emeğe sahip olan kadının tüm bu emekleride yok saydı. Uygarlık sistemi içinde kadın gücü çoğunlukta işsiz bırakılarak, eve hapsedilmiş, sürekli ev işleri ile sınırlandırılmıştır. Diğer taraftan ise ev işleri işten bile sayılmamıştır. Dokuz ay çocuğu karnında taşımak, doğurmak, beslemek, büyütme yaşamın en zor işlerinden olmasına rağmen iktidarcı-devletçi zihniyet bunu iş bile saymamıştır. Ev işleri için değeri olmayan, beş para etmeyen işler olarak ele alınmıştır. Kadın emeği, uygarlık sistemiyle birlikte

inkâr edilecek ve erkeğin hegemonyası altında kâr ve baskı aracına dönüştürülecektir. Bu politikalar, tarihin hiçbir dönemiyle kıyaslanmayacak yoğunlukta ve şiddette kapitalizm döneminde geliştirilmiştir. Asla ekonomi olmayan, en fazla ekonominin canına okuyan kapitalizm kadın ve ekonomi düşmanlığını her yerde ve her zamanda geliştirmiştir. Ekonomik sorun, oldukça derinlikli tarihsel-toplumsal yönleri içermektedir. Emegın gerçek sahibi olan kadından, Marksistlerde dâhil, hiçbir öğretisi bu emekten ve haktan bahsetmezler. Başta Roza Lüksemburg olmak üzere kimi sosyalist feministler, kadın emeği ve ekonomi üzerine önemli tespitlerde bulunsalar da bunlar güçlü bir politik yaklaşıma dönüşmemiş, yaygınlaşıp, süreklileşmemiştir. Halen de bu alanda gerekli çözümleme ve politik tutum geliştirilmemektedir. Genel olduğu kadar kadın hareketimiz açısından bu soruna köklü yaklaşım içinde olmak önemlidir. Kadın özgürlüğünü geliştirirken, kadını her alanda olduğu kadar ekonomi alanında da bir bilince, iradeye kavuşturmak hayatidir. Hareket olarak bu alanda halende ciddi anlamda yetersizliklere sahibiz.

Ekonomik alana daha fazla ilgili, çabacı ve mücadeleci katılım göstermede yetersiz kalabilmekteyiz. Toplumsal alanda kadını ekonomik

akademilerimiz var, arkadaşlar bir sürü öneride bulundular. Bunlar akademiler bünyesinde oluşturulacak komisyonlar aracılığıyla yapabilir. Örneğin tarih konusunda, bunun üzerinde akademiler durabilmelidir. Akademiler, herhangi bir araştırma-inceleme konusunda çalışma yürütebilir ve bunu diğer akademilerle paylaşabilir.

Hukukla ilişkin de araştırmalar olmalıdır. Sadece Kürdistan değil, gerçek anlamda dünyada hukuk var mıdır? Bunu netleştirebilmeliyiz. Hukuk alanında kadın zaten yoktur, ikinci cinstir. Hukuk da en fazla erkek egemenliğinin, iktidarının meşrulaştığı bir alan olmaktadır. Daha çok erkeğin ve devletin çıkarlarını esas alıyor. Jineoloji bu alanda bir düzeltmeyi gündemine alabilmelidir. Bunu yaparken, ahlakla bağını kuran bir yaklaşım içinde olabilmelidir. Bunlar çok kapsamlı çalışmalardır. Bu açıdan Jineolojinin hem nicel hem de nitel olarak güçlendirilmesi gerekmektedir.

Jineoloji yeni bir çalışma olduğu için akademilerde, süreklileşen tartışmaları geliştirebilmelidir. Akademilerle sürekli bir alış-veriş içinde olabilmelidir. Bununla birlikte akademik çevreleri kapsamalıdır. Ancak bunu yaparken toplumdaki kadını, konumu ne

alanda yaşanan sorunlar tam bir kriz niteliğindedir. Toplumda ister bize yakın ister uzak çevreler de olsun bu konuda yaşanan sorunlar ortaktır. Kadın, en fazla cinsel alanda sömürülmektedir. Halen de çok çocuk doğurma, kadına dayatılmaktadır ve kadın bu konuda söz hakkına sahip değildir. Biz kendimizi o kadınların yerine koyalım, kesinlikle bir gün bile yaşamayız. Onlar nasıl yaşıyorlar? Çoğu zaten ölümler gibi. Kadını bu ölüm sessizliğinden kurtarmak da Jineolojinin temel görevi olmalıdır. Toplum açısından aciliyet arz eden bir görev olmaktadır. Jineoloji tüm bu sorunları kapsamlı çözümleyebilmelidir. Toplumsal sorunları ele alırken, bunun eğitim, ahlak ve hukuktan kaynaklı boyutlarını da tartışıyoruz. Ama Rêber Apo'nun belirttiği gibi, asıl sorun toplumun, toplum olmaktan çıkarılması sorunudur. Toplumu toplum olmaktan ne çıkarmışsa Jineoloji oraya yüklenmelidir. Bu konuda alternatif geliştirmelidir.

Jineoloji çalışmalarının özellikle akademi zeminlerinde geliştirilmesi önemlidir. Akademilerin de kendi içinde bir bağı olmalıdır, koordinasyon geliştirebilmelidir. Jineoloji'nin temel çalışması akademiler üzerinde gelişeceği için, kendisini bu zemin üzerinde, güçlü örgütlendirmelidir. Birçok

olarak kendine yetecek bir güce kavuşturamadığımız için kadın katliamlarının önüne geçmede yeterli olmuyoruz. Şiddete maruz kalan kadınları koruyacak, ekonomik anlam da işlevli kılacak alanları yaratmış değiliz. Bu tür alternatif çözümler olmayınca sonuçta egemen erkek kültürüne muhtaç kalıyor ve onun kurbanı durumuna düşüyor. Kadını en fazla bağımlılaştıran bu alanda politika sahibi olmamız özgür kadın hareketinin toplumsallaşmasını önemli bir düzeye taşıracaktır. Çünkü ***ekonomi erkek egemenliğinin, toplumsal cinsiyetçiliğin kendisini yaygınlaştırdığı ve süreklileştirdiği önemli bir alandır.*** Kadın cephesinden bu soruna, derinlikli yaklaşmak, yani sorunu tarihsel toplumsal boyutları ile ele alarak çözümlemek, bu temelde politikalar geliştirmek önemlidir. Jineoloji ilk başta kadının ***ANALIK EMEĞİ*** temelinde emek-değer teorisini geliştirerek, kadını bu alanda güçlü politikalara kavuşturabilmelidir. Bu temelde ataerkil zihniyetin, kadın emeği üzerinden toplumda yarattığı cinsiyetçiliğin ortadan kaldırılması, demokratik temelde yeniden gelişimi, paylaşımı ve örgütlenmeyi sağlaması temel mücadele gerekçelerinden olacaktır. Bu mücadele ile emek üzerinden, ötekileştiren farklılaştırmaların, yabancılaştırmaların, özünden kopuşun ortadan

kaldırılmasını sağlayacaktır. Ekonomiyi kadın eksenli yeniden ve doğru tanımlayacak, gerçek işlevine kavuşturacak; tefeci, tüccar, para, sermayedar ve devlet tekelinden alıp tekrardan kadın öncülüğünde, topluma ait kılmanın değerlendirilmesi ve bilimsel kılınması Jineoloji'nin en temel görevlerinden olmaktadır. Kendi kendine yeterli olabilecek bir ekonomik örgütlülükle ekonomik yeterliliği sürekli olarak devlet ve iktidar güçlerinden beklenmesini kırarak ve yeni toplumsal yapılanmaları bu temelde güçlü bir ekonomik bilinç ediniminde önemli bir yeri olacaktır. Bu anlamda Jineoloji, ekonomi alanında yaşanan iktidar kaynaklı sorunları doğru bir çözümleme gücünü ortaya koymak kadar, bu sorunların aşılması ve alternatiflerinde yaratılmasını da kapsamak durumundadır.

Jineoloji'nin kendisini örgütlendireceği diğer bir alanda **demografya (nüfus)** alanı olacaktır. Yaşadığımız çağın en temel sorunlarından, biriside bu alanda yaşanmaktadır. Demografya sorunu bugün dünyamızı en fazla tehdit eden bir sorun haline gelmiştir. Biz, şüphesiz demografya sorununu tartışırken, bunun cinsiyetçi toplum ve kapitalist modernite ile bağlarını kuracağız. Çünkü nüfusun çoğalmasını sağlayanlar onlardır. Uygarlık sistemi gelişiminden günümüze kadar

ihtiyaçta olmaktadır. Ama bizimde bu konuda dogmatik yaklaşımlarımız var. Bu tür yaklaşımlarımızla onlarında sisteme akmasına yol açabiliyoruz. Kadını parçalayan, örgütsüz kılan sistemin kendisidir. Tüm tepkileri buna yöneltmemiz gerekiyor. Ama biz daha çok içe yöneltiyoruz. Feminist hareketlerde kendi içinde çok parçalıdırlar. Eko feminist, Anarko feminist adı altında birden fazla parçaya bölünmüşler. Sistemi en fazla besleyen, güçlendiren bu parçalanmadır. Sistem ne diyor, işte sen farklısın. Bunu göstermeye çalışarak bu parçalanmayı daha fazla tahrik ediyor, derinleştiriyor. Farklı kimliklere sahip olduğumuz için farklılıklarımız vardı. Biz de Kürt kadınları olarak farklıyız. Ancak bu farklılık aynı zamanda birer zenginliktir. Yani ortaklaşma önünde engel değildir. Bize sınırlar çizen ataerkil zihniyetin kendisidir. Bu sınırları ortadan kaldırabilmeliyiz. Jineoloji bu anlamda tüm kadınların bilimi olacaktır. Her kadın kendisini burada görecektir. Ortak değerlerimizi buluşturacaktır. Bu temelde Jineoloji kendisini dışarı da daha iyi tanıtabilmelidir.

Anlatımda arkadaşlar demografya sorununu dile getirdiler. Toplumsal alanda yaşanan bu soruna çözüm geliştirmek önemlidir. Özellikle cinsellik alanında kadını eğitmek, öz iradeye kavuşturmak gerekiyor. Bu

bir görüş ortaya konulmuş. Jineoloji ilk başta ideolojikleştirilmemelidir. Ben ise tersini savunuyorum Jineoloji en fazla ideolojik olarak öne çıkarmak gerekir. İdeolojik yönünü öne çıkaralım ki, bu esaslar temelinde kendini pratize etsin. Neden, çünkü o kadar alternatif akım gelişmiş, arkadaşlar isimlerini söylediler, farklılık ve çeşitliliğe ilişkin. Toplum özgürlüğünü ve savunmasını geliştirmek için, başta bunun ideolojik yönünü geliştirmek lazım. Kendi içimizde de ideolojik yönünü öne çıkardığımız oranda daha güçlü bir pratikleşme olacaktır. Jineoloji bu amaç ve ihtiyaçlar üzerinden de kendisini daha güçlü örgütlendirebilmelidir.

Arkadaşlar broşür çalışmalarına da başlayacaklar, ele alırken sadece Kürt kadınlarını değil, dünya kadınına da ele alabilmelidirler. Bu ister Türkmen, ister Arap, kadınları olsun, kendilerini içerisinde görebilmelidir. Bu alanda bir takım yetersizliklerimiz var. Arkadaşlar da belirttiler bende katılıyorum. Şimdi feminist çevreleri eleştiriyoruz. Eleştirmek de gerekiyor. Niye sistem içileştirler bunu eleştirerek çözümlemek gerekir. Farklılıklarımız var, ancak ortak noktalarımız da var. Bu ortak noktaları öne çıkarmak, bunun üzerinde bir birlikteliği yakalamak gerekiyor. Bu aynı zamanda bir

nüfus sorununa özel bir yaklaşım içinde olmuş, kârı-çıkarları temelinde politikalar üretmiştir. Ulus-devlette hanedanlık ve aile kültürü, yine bilinçli kışkırtılan ve şaha kaldırılan cinsellikle nüfus alanında çığ gibi büyüyen sorunlara yol açmıştır. Bu sorun bugün sadece toplumu değil, aynı zamanda doğayı da tehdit etmektedir. Toplumun ve çevrenin sürdürülebilirliği açısından en büyük tehlike durumunu arz etmektedir. Bu tehlike, tehdit kendi başına bile, kapitalist modernitenin iflasını ele vermektedir. ***Reber Apo'nun deyimiyle "modernitenin maskesini düşüren kurum yine ailenin iflas durumudur."*** Bu iflas aynı zamanda kapitalist modernitenin toplumla olan çelişkisinin, kriz ve kaotik durumun derinliğini de göstermektedir. Kadın köleliği, toplumsal köleliktir diyoruz. Neden? Çünkü kadın, hem toplumsallığın oluşumunda ve gelişiminde önemli bir role sahip hem de toplumun bir parçasıdır. Dolayısıyla kadının köleliği toplumun köleliği oluyor. Öyleyse kadın ve erkek ilişkilerinde çağımızda yaşanan kaotik durumda kapitalist modernitenin çelişkisi ve kaotik durumunu göstermektedir.

Uygarlık tarihi boyunca aile devletin çekirdeği olarak inşa edilmiştir. Bu bağlamda erkeğin küçük devleti olarak ile alınmıştır. Aile kurumu uygarlık

tarihi boyunca bu kadar yetkinleştirilmesinin kaynağında, iktidar ve devlete büyük zemin sunması, beslenmesi, süreklileştirmesi yatmaktadır. Bu zemin üzerinden aile de erkek, toplumda devlet hâkimiyeti kurumlaştırılmıştır.

Aile kurumu içinde, erkek etrafında iktidar geliştirilirken kadında sınırsız bir sömürüye tabi tutulmuştur. Kadın, evin ücretsiz bir işçisi gibidir. Kadının tek ve temel işi çocuk doğurmak, bununla evde erkeğin, toplumda devletin iktidarını büyütme. Bu açıdan aile, iktidar ideolojisinin en fazla işlevsellik kazandığı bir kurumdur, tabi kendisi kurumlaşmış bir ideolojidir. Bu ideoloji üzerinde kendisini en fazla kurumlaştıran hanedanlık kültürü olmuştur. Erkek ailenin reisi, lideri olarak kendi hanedanlığını kurumlaştırır. Kadını ve çocukları özel mülkiyet anlayışı ve yaklaşımı temelinde ele alarak, kendi hanlığını bunun üzerinde inşa eder. Aile de ne kadar çok çocuk varsa erkek kendi hanlığı ile o kadar gururlanır, böbürlenir. Birden fazla kadına yine çok sayıda çocuğa sahip olmak erkekliğin aynı zamanda bir güvencesi olarak ele alınmaktadır. Aslan erkek bununla onur duyar, kendisini güvende hisseder! Erkeklik artık şahlanmıştır! Kendisini bu dünyanın imparatoru görür.

açısından da sorunun asıl kaynağını biliyoruz. Bu konu da kendimizi kandırmamıza gerek yok. Önemli olan bu sorunlara yaklaşım sorunumuzdur. Çünkü sorunları doğru tanımladığımız oranda çözümüne dönük de politikaların sahibi olabiliriz. Sorunu kendi sorunumuz olarak görürsek çözümünden de kendimizi sorumlu görürüz. Yani önceliklerimiz daha iyi belirleriz. Ama toplumsal alanda yaklaşımlarımızda daha fazla ağırlık kazanan; ne kadar çalışmalara katılıyor, iş yapıyorsa ona göre yaklaşıyoruz. Geliştirmek, düzeltmek, değiştirmek üzerinden yeterince yaklaşmıyoruz. Ya da devrim oluncaya kadar benim önceliklerim farklıdır diyoruz. Erkek kadını dövse de önemli olan eyleme geliyor mu, çalışma yürütüyor mu yaklaşımı daha fazla öncelik taşımaktadır. Kürdistan'ın dört parçasında da halkımız eylem geliştiriyor. Biz milyonları sokaklara döküyoruz. Ama bir aileyi ne kadar değiştirip-dönüştürüyoruz, bu tartışılır. Jineoloji sosyal bilim alanında bir yenilenme yaratacaksa öncelikle toplum sorunlarını gündemine alabilmelidir.

Yaşanan toplumsal sorunlardan biri de kadın intiharlarıdır. Buna ne kadar çözüm olabiliriz? Bunlar bizim en temel sorunlarımız. Komisyon anlatımda bir şeyi dile getirdi, işte bazı yerlerde tartışma olmuş, şöyle

temel sorunun bundan kaynaklı olduğunu düşünüyorum. Bir örnek vermek istiyorum, erkek arkadaşları eleştiriyoruz diyoruz ki; kadın sorununu, toplum sorunu dolayısıyla kendi sorunları olarak görmüyorlar. Daha çok, kadın üzerinde düşünsün, mücadele etsin diyorlar. Bu anlayış topluma nasıl yansıyor? Toplumda aile içinde yaşanan bir sorun oluyor, adam eşini dövüyor, şimdi bu ciddi bir sorundur. Bu aynı zamanda bizim de sorunumuz. Bu soruna erkek arkadaşlar nasıl yaklaşıyorlar? Eğer o döven erkek çalışmalar içinde yer alıyorsa, bizim bir komitemizse sorunu daha çok görmemezlikten geliyorlar. Ya da işte uzlaştırarak barıştırıyorlar. Ancak kadın arkadaşlar bu konuda daha duyarlılar. Sorunu asıl kaynağına inerek ele alıyorlar ve mücadele ediyorlar. Şimdi iki farklı bakış açısı, iki farklı yöntem. Şimdi gelde toplumsal sorunları çöz, çözülmüyor. Çünkü bu bakış açısındaki farklılık ortak mücadele zeminini de çürütüyor. Sorunlara bakış açımız önemlidir. Biz evli değiliz, ama diyebilirmiyiz ki toplumsal alanda yaşanan kadın sorununu bilmiyoruz, anlamıyoruz, öyle değil. İşte kadın-erkek sorununu başkası çözsün diyebilirmiyiz? Hayır. Sorunların kaynağı başkadır. Yani düşüncemizde, ele alışımızda yetersizlik, sakatlık var. Kadın açısından da erkek

Ancak evdeki aslan dışarı açıldığında devlet karşısında da kedi kesilir. Tabi bu tartışılması gereken diğer önemli bir konudur. Ancak biz şimdi kaldığımız yerden devam edelim. ***Rêber Apo; “kadın ve aileyi mevcut haliyle uygarlık sisteminin, iktidar ve devletin altından çekin, geriye düzen adına çok az şey kalır”*** diyor. Çünkü uygarlık sisteminin temeli buna dayanmaktadır. Bu nedenle devlet toplum üzerinde, erkek de kadın üzerinde sürekli tekeller oluşturarak uygarlık sistemine süreklilik kazandırmıştır. Kadın bu anlamda, en eski ve güçlü tekeli de ifade etmektedir. Bu anlamda ***Rêber Apo “kadın en eski sömürge halk”*** demektedir. Bu tekel sonucu kadının payına düşen; sınırsız sömürü, sınırsız acı ve sürekli kriz ve savaş halidir. Toplumsal cinsiyetçilik de kadını nesnelleştirerek, sürekli iktidar konusu yapmıştır. Bu nedenle uygarlık tarihi boyunca kadın sürekli tahrik ettirilme ve iktidarı çoğaltma konumunda tutulur. Kadının iktidar ile ilişkisini bu temelde çözümlemek oldukça önemlidir. Her erkek, iktidar hırsını kadında gerçekleştirme zihniyetine fazlasıyla sahiptir. Aynı zihniyet, kadın cinsinin birbirleri ve çocuklar üzerindeki iktidar hırsı olarak daha da çoğalır ve uygulanır.

İktidarcı-cinsiyetçi zihniyet ve sistem içinde bununda derinlikli çözümlenmesine ihtiyaç vardır. Kadının iktidarla ilişkisini bu kapsam üzerinde çözümlmek, hakikatini açığa çıkartmak açısından önemlidir. Çocuk doğurma, salt biyolojik bir olgu değildir. Oldukça kapsamlı kültürel ve sistemsel bir olgudur. Fakat iktidarcı-devletçi zihniyet, kadını hem biyolojik var oluş hem de iktidar ve devletsel var oluş için çocuk doğurma aracına dönüştürmüştür.

Kadının, kapitalist sömürü sistemindeki rolü çok daha açık ve elverişli durumdadır. Sistem için ücretsiz çocuk doğurma ve büyütmeyle her işe koşturulur. Uygarlık sistemi içinde kadının fiziksel ve ruhsal çöküşü iç içe gelişir. Bir kuluçka makinesine dönüştürülen kadın şahsında, bugün aile yapılanmasının karşı karşıya kaldığı sorunlar oldukça köklüdür. Başta belirttik günümüzde aile iflasın eşiğine gelmiştir. Basında da takip ediyoruz başta Batı olmak üzere birçok coğrafyada aile kurumunu yeniden öne sürme, teşvik etme politikaları güncellik kazanmaktadır. ABD’de, Almanya’da bu yönlü yeni yasalar geliştirildi. Aile kurmak, çocuk sahibi olmak için maddi olanaklar seferber ediliyor. Kapitalist modernitenin kendisini süreklileştirmesi için yeni nesillere ihtiyacı duyuyor.

şimdiye kadar aralıksız devam etmiştir. Bu çalışma her zaman olmuştur. Dolayısıyla bu görüş sadece var olan durumumuza yetmemektedir. Bizi yeterli bir ifadeye kavuşturmayabilir. İşte halktan kopuk olmak demekle yaşanan sorunları tam tanımlayamayız. Şunu söylersek daha doğru olur, bazı şeyleri toplumsal sorunların önüne koyduk. Yoksa bu hareketin toplumla kopuk olma diye bir sorunu yoktur. Ama ister toplum sorunu, ister kadın sorunu olsun toplumsal alanda önceliklerimiz bu olmuyor. Temel sorunumuz budur. Çünkü bizim bu öncelikleri güçlü belirleme ve bu temelde örgütlenme sorunlarımız vardır. Komisyonunda belirtti, işte bazı arkadaşlar da şu anlayış hâkim. Savaş bitsin sonra. Bu görüş hepimizde çok hâkim. Toplumsal sorunlara dönük güçlü pratik adımları atamamak, aile sorununu bile yeterince gündem yapmamak ancak bununla izah edilebilir. Bizim bu konuda öne çıkan yaklaşımımız daha çok pragmatik olmamaktadır. Yoksa sorun, toplumun sorunlarında değil, bizim yaklaşımlarımızdadır. Halk içerisinde yüzlerce, binlerce profesyonel kadromuz vardır. Kendim de halk çalışmasında yer alıyordum. O alandan en son gelen arkadaşlardan birisiyim. Toplumsal sorunlara yaklaşımımız ne biçimdedir bence bu önemlidir. Ve ben

Biz akademi de bilim, felsefe dersleri gördük. Jineoloji var olan bilimlere karşı alternatiftir. Var olan bilim, birçok konuda ele alındı ve eleştirildi. Sadece yetersiz de görülmedi, sistemin esas kurumu olduğunu da ortaya koyduk. Rêber Apo bütün sistemi ele aldığı anda, istenirse sisteme karşı alternatif duruş gerekliyse, bunu ters yüz etmek gerekir diyor. Birincisi bu, yani alt-üst etmektir. Bir diğeri ise, var olan bilimciliğe karşı alternatif geliştirmektir. Her şeyden önce var olan bilim, bilimcilik birincisi cinsiyetçidir, ikincisi anti toplumdur, üçüncüsü anti insandır, dördüncüsü kadercidir, mutlakıyetçidir, beşincisi pozitivisttir. Ekolojiye karşıdır, topluma karşıdır, vb. Jineoloji bilimciliğin karşı olduğu tüm alanlarda kendisini örgütleyebilmelidir.

Arkadaşlar bazı konuları belirttiler, etik, estetik, demografya konularını. Komisyonda bunları anlattı. Arkadaşlar biz toplumdan kopuğuz dediler. Aslında öyle değil. Şunu düşündüm, toplumla bire bir ilişkimiz yok. Aslında PKK, bu konularda da farklıdır. Neden farklıdır? Çünkü birebir toplum içerisinde. Kadronun düzenlemesi bellidir, sen bazen dağdasın bazen de toplum içerisinde. Örneğin toplumsal alan çalışmalarımız hareketin ilk başlangıç aşamasından

Bugün Almanya toplumun yarısından fazlası ihtiyardır, sistem kendini süreklileştirmek için genç nesillere ihtiyaç duyuyor. Dolayısıyla aile kurumunu ve çocuk doğumunu çıkarları temelinde tetikliyor. Toplumsal alandaki parçalanmanın sebebi aile yapılanmasının parçalanmasından kaynaklandığı öne sürülerek devletin pro tipi olan aileyi kurumunun mevcut haliyle varlığını korumasını belirtiyorlar. Erdoğan her gün ‘ üç çocuk’ istemini bas basa bağırılmaktadır. Tabi Kürtler hızla büyüyorlar. Bu kadar çetin bir savaşa, verilen kayıplara rağmen Kürtler kendi soylarını bu alanda süreklileştirmeye çalışıyorlar ki bu da sistem açısından en büyük tehlikeyi ifade etmektedir. Buna girmişken hareket olarak bizimde en fazla yetersiz kaldığımız bu alanda politikalar üretebilmeliyiz. Bugün Kürt halkı açısından nüfus sorunu temel sorunlardan birisini teşkil etmektedir. Bu hem Ortadoğu hem de Kürdistan açısından temel sorunlardan biridir. Ulus-devlet kendi çıkarları doğrultusunda, istediğinde kısırlaştırma istediğinde ise bir kuluçka makinesine dönüştürme politikasını geliştirmektedir. Nüfus planlaması adı altında, Kürt toplumunda dayatılan kısırlaştırma politikaları oldu, tabi tüm bunlar sonuçsuz kaldı. Savaşan bir örgütün nicel olarak da sürekli

beslenmesine ihtiyaç vardır. ***Önderlik soy kırma maruz kalmış halklar açısından soya dayalı kendini büyütme, devamlılığını sağlamayı da bir direniş ve savunma biçimi olarak ele almaktadır.*** Ancak bu anlamı ortaya koymakla birlikte sonsuzluğun ve güç fikrinin çocuk üzerinden değil, ahlaki ve politik toplumun gelişimine dayandırılmasını belirtmektedir. Çocuk doğurmayı ve yetiştirmeyi bu önceliklerle bütünlük içinde çözümlemek bizler açısından temel bir konudur. Hatta toplumumuz açısından hayatidir. Geçen gün arkadaşlarla birlikte televizyon izledik, işte Kürdistanlı bir erkeği gösterdiler dört karısı, kırk çocuğu var. Çocuklarının sadece onun ismini sayabildi, çünkü diğerlerinin ismini bilmiyor ya da unutmuş. Şimdi bu korkunç bir durumdur.

Kürdistan'da aileler genelde on çocuklu. Şimdi bu çocukların kültürel, ekonomik gelişimi de önemlidir. Sağlıklı gelişimleri için gerekli koşulların oluşturulması gerekir. İçinde yaşadığımız toplumsal gerçekliği ele aldığımızda bunun zemini yok. Kadın hareketi olarak çok çocuk ve çocukların bakımı konusunda kimi toplumsal politikalar oluşturmuş olsak da yeterli olmadı. Jineoloji bu alanda ne kadar radikal, alternatif projelerin sahibi olabilir bu da tartışılması gereken bir konudur.

değildir. Arkadaşlar seviniyorlar, alternatif bir bilim geliştiriyoruz diye ama herkes bunun ne olduğunu, ne içerdiğini bilmemektedir. Şimdi akademisyenler, toplumu bir tarafa bırakalım, öncelikli olarak Jineoloji üzerinden bir programın oluşturulması gerekiyor. Hangi konuda ciddi program diyorum; İlk başta merkezin bu konu üzerinde çok ciddi durması lazım. Bundan sonra bu biçimiyle ele alması önemli olacaktır.

Bu çalışma bir kurum çalışması değildir, insanlık tarihinde ilk defa böyle bir çalışma başlatıyoruz. Bu çok kapsamlı bir çalışmadır. İnsan dile getirirken bile büyük bir heyecan duyuyor. Başlarken ne olduğunu bilmek ve ona göre yaklaşım içinde olmak önemlidir. Ben inanıyorum ki bundan sonraki devrelerde de, sadece akademi devrelerinde değil, toplumsal alanda da en fazlada ilişkili olan alanlarda Jineoloji eğitim olarak görülmeli ve ders olarak verilmelidir. Çünkü bu çalışma alanları bunun propaganda çalışmasını yürütecek, bu çalışmanın içerisinde yer alacak ve bu esaslar temelinde yayacaktır. Çalışmayı geliştirip, yayacak olan temel güç kadrodur. Bu temelde eğitmek, örgütlendirmek gerekmektedir.

bu temel yöntem üzerinde ilerlemiştir. Kadın açısından da bu boyutta baktığımız da, insan teoloji de diyebilir, din bilimi diyoruz, mitoloji de direk içerisine giriyor mu tam netleştiremedim. Ama bu kapsamda da teoloji, felsefe, bilim temelinde ele alınabilir. Kadın, kendi düşünce yöntemini de bu dört yöntem üzerinden sağlayacağı bilgi ayıklanması ile gerçekleştirebilir. Arkadaşlara ek olarak ben de bunlara vurgu yapmak istedim.

Rjd. S. Ark: Arkadaşlar da belirtti. İlk başta eleştiri yapmak istiyorum. Bu çalışma kısa bir süre önce gündemimize girmedi. Rêber Apo önceden de bunu gündemimize almıştı. Fakat Jineoloji'ye halen de bir kurum olarak yaklaşıyoruz. Basından diğer kurumlarımızdan farklı değildir. Bu gerçekten hoş olmayan bir gerçekliktir. Neden bunu eleştiriyorum, belli ki biz Jineolojiyi neden geliştiriyoruz, alternatif bir bilim olması açısından. Bir kadın bilimi, aynı zamanda bir toplum bilimi olacak. Ancak görünen o ki böyle yaklaşmıyoruz. Çünkü akademide bir ders olarak görülmesi gerekirken seminer olarak veriyoruz. Bunu sadece akademide değil, toplumda da geliştirebilmeliydik. Belki burada seminer olarak veriliyor, örgüt içerisinde halen Jineoloji gündemimizde

Öncelikli olarak çocuk doğurma ve yetiştirilmesini ekonomik ve ekolojik toplumun ihtiyaçları ve özgürlük felsefesi temelinde çözümlemek ve çözmek gerekir. Bu da Jineoloji'nin en temel görevlerinden birini oluşturmaktadır.

Cinsellik uygarlık sistemi içinde en çok saptırılan konuların başında gelmektedir. Canlıların varlık sorunlarından biri olan üreme, uygarlık ve modernite tarihi boyunca içgüdüsellik olarak tanımlanmış, fakat bu tanımlama en ilkel bir soy sürdürme yöntemi olarak geliştirilmiştir. Bu yöntem üzerinden cinsellik toplumsal açıdan bir kanser gibi yayılmıştır. Toplumu körelten düzeyde ele alınan cinsellik, iktidarında aracı konumuna çekilmiştir. Dolayısıyla bu ilişkiyi toplumsal açıdan çözümlemek şart oluyor. Uygarlık tarihi boyunca kadın şahsında toplumun iğdiş edilmesi en fazla bu alanda yaşanan sömürü ile bağlantılıdır. Tüm kariyeri boyunca iktidar zihniyetini kapsamlı çözümlemelere tabi tutan Foucault'un son kitabı olan Cinselliğin Tarihi bu konuda öğretici gerçekliğe sahiptir. Foucault, cinsellik sorunuyla birlikte ortaya atılan, her şeyden önce bir iktidar sorunudur diyor. Cinsellik erkekliğin en fazla kendisin sınıadığı, şahlandırdığı bir alan olmaktadır. Geçenlerde internette bir haber okudum;

Amerika’da okuyan bir kadın ekonomik anlamda ciddi zorlanmaları yaşayınca internet aracılığı ile kendi bedenini pazarlığa sunuyor. Bakire olduğunu da vurguluyor. Binlerce erkek başvuruda bulunuyor. Kadını ilk ben elde edeceğim, onun sahibi ben olacağımı anlayışı kof erkekliğin bir sonucu olarak gelişmektedir. Demek ki söz konusu erkeklik olunca Ortadoğulu ya da Batılı olması fark etmiyor. Biçimsel farklılıklar olsa da aynı zihniyet ve yaygınlaştırılan kültür aynıdır. Jineoloji toplumun en derin, en çok çarpıtılan ve iktidarın en büyük alanı haline getirilen cinsellik sorununu gündemine alabilmelidir. Rêber Apo bu alanda önemli tespit ve değerlendirmelerde bulunmaktadır. Jineoloji tüm bu tespit ve değerlendirmelerden yola çıkarak cinselliğin yeniden güçlü çözümlenmesini, tanımlanmasını yapabilmelidir. Şimdi kadın hareketi olarak Rêber Apo’nun esaretinden önce birçok alana daha cesaretle giriyorduk. Yani o dönemin kendi mantığı, bilinci temelinde bir takım tartışmaları geliştiriyorduk. Cinsellikte tartıştığımız konulardan birini oluşturunuyordu. Ancak şimdi yenilenen ve güçlenen bilincimize rağmen bu alanda yeterince tartışma yürütemiyoruz. Oysa toplumsal alanda en yakıcı sorunlarımızdan birisidir. İçimizde temel yaşanan

biyologlar, erkek biyologlardan daha farklı bakıyordurlar. Mesela maddeye eskiden cansız diyorduk, şimdi canlıdır diyoruz. Bunun bilincinde olsak, bakış açımız daha farklı olur. Dolayısıyla da bunlara da bir yaklaşımımız olmalı. Arkadaşlar da belirtti, bizim dışımızda da farklı olan kadınlar var. Biz kendi bakış açımızla onları bir potaya çekebilmeliyiz. Mevcut bilimsel birikimleri değerlendirerek, ama kendi bakış açımızla değerlendirerek yeni bir insan çıkırı açabilir. Yapabildiğimiz oranda bu insana heyecan da verecektir. Ama bu nokta da farklı bakış açımızı da ortaya koyabilmek gerekiyor. Bunların da değerlendirilmesi gerektiğine inanıyorum.

Sadece sosyal bilimler alanı değil, kadın tarihi alanı açısından da farklı ele alış tarzına ihtiyacımız var. Bir de kadın tarihini ele alırken sadece Kürt tarihi değil, buna bence özen göstermek lazım, dünya kadın tarihi ve Ortadoğu tarihi ile birlikte ele almak önemlidir. Rêber Apo’nu tarihi ele alış biçimi var. Zamanlar, mekânlar, bunların giderek batı Avrupa ya doğru kayışı, böyle bir ele alış biçimimizde var, aynı yöntemi de kadın tarihi açısından da değerlendirebiliriz. Bir de teoloji var, aslında komisyon değerlendirmelerinde de ifade etmişti. Mitoloji, din, felsefe ve bilim. Mevcut zihniyet yapısı

hazırlıyor. 14. yüzyılda yaşıyordu, 16 yaşlarında çok zeki bir kadın var, büyüdükçe bilime ilgi duyuyor. Newton fiziğinde Einstein'ın bile fark edemediği bir boşluğu yakalıyor. Newton, dönemin bir ilahıdır. O dönemde onun koyduğu yasalar tartışılmıyordu. Kimse tartışmıyordu, o dediyse doğrudur. Doğruluğu asla kuşku götürmez, fakat o dönemde bu kadın, Newton'un bazı yasalarında yanlışlıklar olduğunu görüyor ve mücadele edilmesi gerektiğini söylüyor. Biz bunu bilmiyorduk. Yani şunu düşündüm, bir kadın bunu görüyor, ama bir erkek hem de kendi dalında ün salan bir erkek bunu görmüyor. Birbirini kollayan, bir erkek gerçekliği de var, ama bir kadın bakış açısıyla orada bir çatlak görüyor, yanlış fark ediyor. Biz erkekten biraz daha fazla ve farklı bakıyoruz, bilim alanında bu böyledir. Şimdi kuantum diyor ki iki kere iki dört etmez, iki eşittir dört, mutlak dört edecek biçimde değil, küsürleri var diyor. Küsürleri kimse dikkate almıyor, illa ki total bir rakam olacak, şimdi bu da bir bakış açısidir. Dolayısıyla fiziğe, matematiğe, kimyaya, biyolojiye yer vermeliyiz. Kadın daha canlı bir düşünceye sahiptir. Doğaya bakarken, daha fazla empatiye sahiptir. Canlılık biz de ölmemiş, bu bir gerçekliktir. Ben inanıyorum ki doğa ve canlılara kadın

sorunlarda biridir. İdeolojik, örgütsel ve savaş anlamında hangi soruna el atarsak kesinlikle bununla karşılaşırız. Ne görmezden gelebiliriz ne de yok sayabiliriz. Bugün toplum da kadının cinsellik alanında yaşadığı sorunlara çözüm gücü olmak açısından kendimizi derinlikli eğitime, yenilenme ve ölçüye kavuşturmamız gerekmektedir. Bu konuda önemli bir gelişim kazansak da yetersiz olduğumuz bir gerçek. Halen bu alanda var olan dogmalarımıza, tabularımıza güçlü yönelim içinde değiliz. Özgür kadın akademilerimizde bu tür tartışmaları güçlü geliştirebilmeliyiz. Bu tartışmaları kapsamlı geliştirdiğimiz oranda zihinsel anlamda daha fazla aydınlanmayı yaşayacağımız cinsellik alanında güçlü bir kuramın sahibi olacağımız kesindir. En fazla kaybolduğumuz ve kendimizi en fazla bulacağımız, kazanacağımız bir alandır. Bir örnek vererek bu konuyu da noktalamak istiyorum, ***feminist hareketler neden marjinalleştiler, niye sistem içileştiler?*** Son yıllarda, değişik kadın kesimleri bu sorular çerçevesinde tartışmalar yürütüyorlar. Geliştirdikleri tartışmaları yazıya da dökmüşler. Bu konuda önemli tespitlerde, eleştiri ve analizlerde bulunuyorlar. Bir tanesi de şudur;

bir yerden sonra feminist kadın hareketleri kendilerini tartışmalara, eleştirilere kapattılar. Hatta öyle bir düzeye gelindi ki toplumsal sorunları cesaretle gündemine alma, tartışma ve bu temelde politika belirlemede oldukça yetersiz kaldılar. Gittikçe içe büzülme yaşandı. Bu büzülme zamanla derinleşti ve artık önü alınamadı. Tabi zihinsel, politik birçok alanda yaşadıkları sorunlar ile bağını kurarak ele alıyorlardı. Tüm bu değerlendirme ve sonuçlardan öğreneceğimiz çok şey var. Yani toplumsal alanda kadın olarak yaşadığımız tüm sorunları, nedenleriyle birlikte kapsamlı ele almak, çözüm üretmek bizlerinde en temel görevlerini oluşturmaktadır. Jineoloji bu alanda yaşanan sorunları da gidermenin alanı olabilmelidir. Cinsellik sorunu uygarlık tarihi içinde çözümlemek kadar Neolitik toplum gerçekliğinde kadının bu alandaki eğitici yaklaşımlarını, ölçüsünü de yeniden bilimsel ifadeye kavuşturmak, Jineoloji'nin en temel görevlerinden olmaktadır. Jineoloji'nin bu alanda ortaya çıkaracağı gerçekler toplumun ahlaki ve politik düzeyini, toplumsal var oluşları daha gelişkin nitelikte sürdürme potansiyelini ortaya çıkaracaktır. Toplum ve doğa karşısında büyük sorumluluklara sahip olan kadının,

birbirinden kopuk olmamalıdır. Ortak buluşacak bir havuz oluşturmak gerekir. Hani ana nehir diyoruz, ayrı kollardan gelebilir ama birleştiği bir ana nehir olsun. Çünkü böyle bir sistem kurulması gerektiğine inanıyorum. Buna karşı da bilimciliğin içine girdiği hataya girmemek lazım. İşte ben tarihte, ekonomide uzmanlaşayım adı altında bu bütünselliği yaratamamızdan kaygılıyım. Uzmanlaşma mantığının kendisiyle getirdiği sakatlıklarda vardır. Buna karşı da bir tedbir almak gerekiyor.

Jineolojiye ilişkin dile getirmek istediğim diğer bir konu da daha uzun vadeli olmasıdır. Yaklaşım açısından ifade ediyorum, bilim sadece sosyal bilim alanı değil, fizik, kimya, matematik, filoloji, antropoloji, bunlar sosyal bilim içerisine giriyor. Örneğin kuantum yaşama yön veriyor. Kapitalizm de kuantum bakış açısı temelinde kendisine yön vermeye çalışıyor. Rêber Apo, kuantum bakış açısı ile değerlendirme yapıp sistemimize yön veriyor. Fiziğin ortaya koyduğu bakış açısı, bütün bir sosyal yaşama, evrensel bakış açımıza yansıyor. Demek ki basit bir şey değil. Bunlara bakış açımız ne olacak? Örneğin, kimyaya erkeğin bakış açısı farklı, kadının bakış açısı farklıdır. Einstein, belgeselini izledim. Einstein kuantuma doğru giderken, alt yapısını

kadının hakikati noktasında odaklaşabilir. Ya da hakikat erkekte nasıl odaklaşmalı, bunu da insan ifadelendirebilir. Temel alt yapı güçlendirilirse, diğerleri zihniyeti üzerine filizlenir. Alternatif filizlenme olabilmelidir. Yoksa bilgi yığını içerisinde boğulma tehlikesi de vardır. Ancak ayıklanma olmalıdır. Zihniyet yapımızı alternatif güç olarak koyarsak bu riskte ortadan kaldırılır. Başlangıç açısından bunu önemli görüyorum.

İkincisi de düşündüğüm bir konu, ama bende net bir şeye ulaşamadım. Çünkü bilimciliği en fazla yargıladığımız konu, çok fazla dallara ayrılıyor olmasıdır. Biz bu konuda nasıl bir alternatif geliştireceğiz. Örneğin, komisyon da belirtti, tarih, ekonomi, etik, demografya dedi. Bunlara katılıyorum. İnsan odaklanmalı ve öyle ele almalıdır. Kadın bilimi bunları güçlü geliştirebilmelidir. Ama tarih bir tarafta, ekoloji bir tarafta yine demografya bir tarafta, böyle olmamalıdır. Tedbirini almak üzerinden çok somutlaştıramadım, ama bu tehlikeyi bilerek arkadaşlar bir yoğunlaşma içerisine girmelidirler. Ayrı dallar olabilir ama birbirini besleyecek, ortak havuz da yaratmak gerekiyor. Diyelim, bir arkadaş, tarihe yoğunlaşıyor, bir arkadaş ekolojiye yoğunlaşıyor ya da bir grup da farklı bir konuya yoğunlaştı. Bunlar ayrı

toplumu ve doğayı tehdit eden demografik sorunu çözmesi de temel sorumluluklarındandır. Kendisine bunu amaç belirleyen Jineoloji, kadının verili yapılanmasını aşmada, yaşamın her alanında özgür düşünce ve irade ile katılmasını da gerçekleştirmeyi sağlayacaktır. Jineoloji bu alanda kadının söz ve irade sahibi olması açısından ahlaki ve politik bilincin gelişiminde önemli bir rol oynayacaktır.

Jineoloji'nin en fazla üzerinde duracağı, geliştireceği diğer bir alanda tarih bilimidir. Tarih deyince değişik yorumlar ve tanımlarda gelişmektedir. Ancak ortaklaşılan bir görüşte; tarih varoluşun, gerçekleşen sürecin yorumudur. Ne kadar farklı varoluşlar varsa, o kadar tarih de olacaktır. İnsanın olmakta olanın yani var olanın yerine olması gerekeni düşünebilmesi için mutlaka daha önce olanı, yaşanılanı bilmesi gerekir. Bu anlam üzerinde kimi filozoflar insanı tarihin bir çocuğu olarak adlandırmaktadır. İnsan biraz daha derinliğine düşündüğünde, ister farkında olalım ister olmayalım kesinlikle böyledir, hepimiz tarihin çocuklarıyız. Geçmişini bilmek, yani tarihi bilmek geleceğe her zaman yön vermiştir. Yaşanan tarihin bilinmesi, yorumlanması gelecek açısından insanı her zaman güçlü perspektiflere kavuşturur.

Dünün bilinci, sadece bugünün değil yarınında bilmesine, görünmesine yol açıyor. Bu gün yaşadığımız an, yüzyıllar boyunca sürmüş olan mücadelelerin, emeklerin bir sonucudur. Bu emekler sonucu tarih, geleceğe açılan bir penceredir. Tarih sadece var olanları, yaşanılanları bilince çıkarmak değildir, aynı zamanda nasıl yaşamamız gerektiği konusunda bizi aydınlatan en temel kitaptır, bir hayat kitabıdır. Tarih bilinci varlığımıza anlam katmamızı sağlayarak, bizi köksüzlükten kurtararak güçlü bir hafızaya sahip olmamıza yol açar. Tarih bilincimiz, felsefemiz ne kadar güçlü olursa hafızamızda o kadar güçlü ve diri olur. Tarihin önemine sıkça vurgu yapsak da önemli olan tarihe nasıl baktığımızdır. Uygarlık güçleri tarih ve toplumu hep devletlerin inşa, yıkılış ve bölünme sorunları etrafında incelemiştir. Böylesi iktidarcı bakış, tarihin bir uygarlık tarihi olarak ele alınmasına, meşrulaştırılmasına yol açmıştır.

Bu tarihsel bakış açısının körlüğe, sıgılığa yol açtığı gibi tarihsel gerçekliklerin perdelenmesine de yol açmıştır. Rêber Apo tarih alanında kapsamlı analizlerle çok önemli tespitlerde, değerlendirmelerde bulunmaktadır. Her zaman canlı bir tarih anlayışına sahip olan Rêber Apo, tarihe yaklaşım açısından şimdiye kadar var olan

Amaç-araç ilişkisi üzerinden çokça tartışıyoruz. Amaç-araç ilişkisinde alternatif bir bakış açısı olabilmelidir. Nasıl ki, Rêber Apo yöntem konusunda bu ilişkiyi ortaya koyuyor, bilimsel yöntemde bunu ortaya koyabilmeliyiz. Bilimciliğin temel konularından bir tanesi de budur. Nasıl ki ruh-beden birbirinden ayrıştırıldı, özne-nesne birbirinin karşısına düşürüldü, madde ve manevi değerler birbirinin karşısına düşürüldü, bunlar birbirini besleyen çelişkilerdi. İlişki içerisinde birbiriyle bağlı olan bütünsellikti. Şimdi bizde amaç-araç noktasında baktığımız da bir birini karşısına dikilen çok şey var. O yüzden amaç ve araç boyutuyla da birbirini bütünleyen, birbirini besleyen, bir yaklaşımı yöntem konusunda da geliştirmemiz gerekiyor. Diğerlerini Rêber Apo, yöntem ve hakikat rejiminde beş madde biçiminde koyuyor. Hakikati insanda odaklaştığı beş madde biçiminde koymuştu. İnsanın fiziksel gerçekliği, atomların dizilişi, fiziksel ve kimyasal gerçeklik, ikincisi, biyolojik gerçeklik, üçüncüsü toplumsal gerçeklik, dördüncüsü zihinsel gerçeklik, beşincisini de metafizik olgular olarak ortaya koyuyordu. Bizde yöntemimizi buna uyarlayabiliriz. Kadın bilimi yöntem noktasında kendisine bunu esas alabilir. Hem insanda odaklaşan hakikat, hem de

İkincisi; ahlak yani toplumsallıkla bağı konulmalı. Feminizmin içerisine girdiği en temel yetersizliklerden biride şudur; feminizm bir kadıncılık olarak ele alındı. Kadın bilimi kadıncılık bilimi olmamalı. Bir yere böyle sıkışmamalıyız. Bizim bilimimiz içerisinde, toplumsallığın temel değer yargısı, temel bir yaşam anlayışı, olabilmeli. Bu temelde ahlak daha iyi açıklanabilmelidir. Bu bizi bence, içine girilecek tehlikelerden, risklerden de korur. Ahlak-bilim ilişkisini güçlü geliştirmek, temelin sağlam atılmasına yol açar. Temel noktalar bunlardır. Bunlar açıklanabilir. Sadece vurgulayarak geçiyorum. Toplumsallık güçlü konulmalıdır. Yine bir doğayı ele alış, erkeği ele alış değerlendirilmelidir.

Fizik, kimya, biyoloji de ele alınmalıdır. Bunlara tekrardan vurgu yapacağım. Tüm bunlara yaklaşımı ortaya koyarken aynı zamanda ahlaki ilkelerimizi de belirlemiş olacağız. Jineoloji sosyal bilimlerin kendi içinde parçalanmayı gidermek kadar, tüm dallarını kapsamalıdır. Örneğin, matematiği ele alış tarzımız, verili bilimsel bakış açısı üzerinden. Tüm bu dalları da ahlaki bakış açımız temelinde değerlendirebilmeliyiz. Şimdi bu bir yöntem olmaktadır.

yöntemleri, bunun yol açtığı sonuçları kapsamlı çözümleyerek, alternatif yöntemler geliştirerek de bunu aşmıştır. Tarihe ne düz çizgisel bir yaklaşım içinde olmuş ne de kendi başına beklenen amaca doğru ilerlemek olarak ele almıştır. Yani aşırı göreceliğe de boğmamıştır. ***Rêber Apo, “tarih ne kendi başına kötülük kaynağı, ne de er geç iyilik sunucudur”*** diyerek toplumun kendisinin muazzam bir çözüm kaynağı olarak ele alır. Tarihsel-toplumsal açıdan doğru bir bakış açısına sahip olunursa insan toplumsallığı güzel yaşamayı, anlamlı yaşamayı mümkün kılabilir. Tarih aynı zaman da bir bütündür ve bu bütün içinde her bir parçanın yeri ve değeri vardır. Tüm küçük toplulukların, normal insanların hatta bireylerin de bu tarih içinde değerleri vardır.

Doğa bu anlamda bir değere sahiptir. Rêber Apo hep tarih toplumda, toplum da tarih de yansıdığı gibi toplum bireyde, birey de toplumda yansımaları bulmakta demektir. Tüm bu parçalar bir bütünü oluşturur. Bu nedenle her parçayı incelerken, bütünden ayrı ele almamak önemlidir. Kapitalist modernitenin en temel hastalıklarından olan Pozitivizm tarihi de parçalara bölerek bütünselliği zedelemiştir. Bu hakikati perdelemiş, gerçeği katletmiştir.

Oysa bütünlüğü içinde bakılmayan hiçbir olgu, olay ve süreç doğru tanımlanamaz. Bu nedenle tarihin diyalektik bağını iyi bilmek ve bunun üzerinden yorumlar geliştirmek önemlidir. Doğru tanıma kavuşmuş bir tarih yaklaşımıyla toplumsal varlığı ve doğayı da doğru tanımlamak hayati oluyor. Bu anlamda, tarihe bakarken determinist, pozitivist bakış açılarından arınmak kadar tarihi zaman ve mekânla birlikte ele almak, yorumlamak önemlidir. Tarihi tüm dönemleri bu bağlamda çözümlemekten uygarlık tarihini bütünlük olarak anlayamayız. Eğer yazılan tarihten çok yazılmayan tarihi bilmek, öğrenmek ve algılamak istiyorsak adı dile gelmeyen mekânları, zamanları bilmek, dile getirmek önemlidir. Uygarlık tarihi boyunca kadınlar hep tarih dışı bırakılarak, yok sayıldılar. Tarihi hep yazan, araştıran erkekler olduğundan onlar sadece egemen erkek tarihini yani ataerkilliğin tarihin yazdılar. Kadının tarihi karanlıkta bırakılarak toplum karanlığa mahkûm edilmiştir. Tabi tarih dışına itilenler sadece kadınlar değildi. Tüm ezilen kesimler, köleler, köylüler, proleterler de tarih dışında bırakıldılar. Dolayısıyla bu anlamda tarih sadece uygarlık güçlerine ait olan bir tarih olmuştur. Ancak tarihin gerçeği, hakikati bu değildir.

Dişinin veya evrenin eğilimi, farklılaşma ve çeşitliliğidir. Rêber Apo bunu özgürlük olarak ortaya koyuyor. Tercih ediyor, yumurta açısından, böyle bir rol var. Bir kadının doğası açısından ise daha organize olmuş, üst düzeyde gerçekliği ifade ediyoruz. O zaman böyle bir amaç var, bu amacın bizde kendini ifadelendirişi var, kadının ifadelenişi var, bu çok kutsal ve anlamlı bir şeydir. Metafizik olgularla da ele aldığımız zaman da böyledir. Jineolojinin bence böyle bir temel amacı olabilmelidir. Kadının hem evrende hem de toplumsal yaşam gerçekliği içerisinde, yerini, kimliğini, rolünü, gerçekten güçlü bir biçimde ortaya koyabilmeli diye düşünüyorum. Bence bize esas rengi yani bu birimize rengini verecek olan da budur.

Bilimciliğin içerisinde biz yokuz, sadece biz araç olarak varız. Biz sadece iktidarı-iktidarcılığı besleyen esas güç olarak varız. Bilimcilik de bu anlamda bizi kendine temel yapmış. Bilimciliğin altında kadını çekelim ortada bilimcilik diye bir şey kalmaz. Bunu altından çektiğimiz an bu bilimcilik yıkılacaktır. Eğer yıkamazsak, biz bu bilimciliği besleyeceğiz. O yüzden ben bu noktaları önemli görüyorum. Birinci amaç bence bu olmalıdır.

olmalı. Sadece sorunları tanımlama boyutunda değil, aynı zamanda ben bir kadın olarak neyim, bunu ortaya koyabilmelidir. Ben Ademin kaburga kemiğinden yaratılmamışım. Mitolojilerin, dinlerin, felsefenin aşağıladığı bir kadın gerçekliği var. Ama ben böyle bir kadın değilim, benim bu toplumsal yaşam içerisinde rolüm var, ben böyle bir kimliğim. Jineoloji tüm bunların netleştirileceği, bilimsel ifadeye kavuşturulacağı alan olmalıdır. Jineoloji evrensel açıdan kadın neyi ifade ediyor, öncelikle bunu ortaya koyabilmelidir. Sadece kadın açısından değil tüm dişiler açısından da bu ele alınmalıdır. Dikkat edelim, dişi doğurgandır, çeşitliliği ve farklılığı yaratan temel güçtür. Evren, bize böyle bir rol biçmiş. Bütün evrende farklılığı yaratan, dinamizmi geliştiren temel güç, dişidir. Yani her şey dişiden doğuyor. Bir örnek vermek istiyorum, bir kitapta okumuştum, dölleme yumurtayla spermi anlatıyordu. Milyonlarca sperm, tek bir yumurtayı döllemek için yarış içerisine giriyor, burada tercih yapan dişidir. Geçmişte bilim diyordu ki dişi en hızlı hareket eden spermi seçiyormuş, ama şimdiki araştırmalara göre öyle değil, en hızlı hareket edenini seçmiyor, milyonlar içerisinde en farklı olanı seçiyor.

Böyle olmadığını yenilenen tarih bilincimiz, felsefemizle daha iyi kavırıyoruz. ***Rêber Apo “kadın kölelik tarihi bilinmiyor, özgürlük tarihi de yazılmayı bekliyor”*** diyor. Bu anlamda Jineoloji kadının kölelik tarihini aydınlatmak kadar kadının özgürlük tarihinin yazılacağı bir alan olacaktır. Kadın açısından tarihi bilinci, felsefesi önemlidir. Niçin tarih dediğimiz de, kendimizi bilmemiz, tanımamız için. Çünkü tarihi bilmeden, tanımadan kendimizi bilip, tanıyamayız. Güncel tartışmalarımız da en fazla üzerinde durduğumuz konuların başında tarih gelmektedir. Çünkü kadının en fazla kimiksizleştirildiği, hafızasızlaştırıldığı bir alan olmaktadır. Kadın kimliğini yeniden kazanmak bu temelde güçlü bir hafızaya da kavuşmak açısından tarih bilimi alanında aydınlatmak önemlidir. Kadınlar olarak gerek tarihsel gerekse güncel olarak yaşadığımız tüm sorunları çözmek istiyorsak bize yine gerekli olan tarih bilincidir. ***Rêber Apo; “halen çözümlenmemiş sorunlarımız varsa bu bizim tarih bilincin yoksunluğumuzdan kaynaklanıyor”*** demektedir.

Rêber Apo her zaman tarih bilincinin önemine değinerek, küçük-büyük attığımız her adımı tarihle bağlantılı ele alıp çözümlemekteydi. Her tartışmanın,

her davranışın başına mutlaka bunu oturturdu. ***Tarihini bilmeyen her zaman köle kalmaya mahkûmdur*** diyerek, bizleri her zaman tarih konusunda eğitmeye, araştırmaya ve yorumlamaya teşvik ederdi. Rêber Apo geliştirdiği savunmaları ile tarihe doğal diyalektik bakış açısı ile yaklaşarak, bir bütünsellik içinde tarihi yorumlamıştır. Bu anlamda tarihte var olan değerler kadar yitik olan tüm değerler gün yüzüne çıkartılarak aydınlatılmış, hak ettiği değeri bulmuştur. Tarih tüm değerlerin ortak ifadesi olarak ortaya konulmuştur. Jineoloji Rêber Apo'nun bakış açısı, yorumu temelinde bizleri daha güçlü bir tarih bilincine, felsefesine kavuşturmanın alanı olabilmelidir. Tarihe bakış açısından bizlerinde en temelde yaşadığı ciddi sorunlar vardır. Bunları değişik platformlarda tartışıyoruz. Ancak konumuz açısından birkaç noktaya değinmek istiyorum. Halen tarihe bütünlüklü bir bakış açısı geliştirmekte zorlanıyoruz. Pozivitizm bu anlamda bizde güçlülüğünü korumaktadır. Oysaki en tehlikeli bakış açısı da; olgu, olay ve süreçlere tekil zihniyetle daha doğrusu parçalanmış zihniyetle bakmaktır. Genel olduğu kadar, kendi tarihimize bakış açımızda bu baskın gelebiliyor. Eğer halen birçok sorunumuzun tekrarında bahsediyorsak önemli bir nedenini de böylesi bir bakış

başta bu işin ayrıştırma işini iyi yapmazsak, bilimsel anlam da sapma tehlikemiz olabilir. Adına kadın bilimi de diyebiliriz, ama bilimin erkekçe gelişim tarzını kendi bilimimize de yansıtırız. Bu tehlike nasıl ki feminist hareketler adına yaşanmış ise ezilen hareketler için yaşanmış ise bu bizim açımızdan bir risktir, bu yüzden odaklanma derken, bunu kastediyorum. Özellikle bu temel noktalarda net olmalıyız. Amaçlarımız açısından şöyle düşünüyorum, birincisi inkâr edilen kadın gerçekliği var. Düşüncesi, emeği, fiziği ile inkâr edilen, bu anlamda büyük katliamlara maruz kalan bir kadın gerçekliği. Kırımla karşı karşı kalmış bir gerçeklik. Jineoloji bu sorunu kapsamlı gündemine alarak, aşma gücünü de ortaya koyabilmelidir. Kendisi en büyük sorun haline gelen bu gerçekliği Jineoloji aşma temelinde gündemine alabilmelidir.

Çarpıtılmış bir tarih anlayışı var, bu tarihi düzeltmek gerekir. Birçok şeyden kopartılmış bir kadın gerçekliği var, işte bunları düzeltmek lazım. Kadın hem evrensel gerçeklik açısından, hem de dünya, insan, toplumsal yaşam gerçekliği açısından, kadın nasıl bir dinamiktir. Jineoloji öncelikli olarak bunu açığa kavuşturabilmeli ve sorunları ele alırken alternatifini de koymalıdır. Bence kadın biliminin esas amacı da bu

olabilir ama biz o konuya yeterince odaklanamıyoruz. Komisyon bu anlatımda da dile getirdi. Bu süreçte de arkadaşlar belli bir yoğunlaşma içerisine girdiler ama ben çalışmaya başlarken iyi odaklanması gerektiğine inanıyorum. Yöntem olarak nasıl bir yöntem olabilir sorusunu şöyle bir yanıt iyi olacağını düşünüyorum. Jineolojinin amaçlarını başlangıçta iyi tanımlamak gerekiyor. Birincisi amacı kapsar, ikincisi ise yeni bir bilimsel yöntem olmalıdır. Kadın bakış açısıyla bilimin ele alınışı, yeniden değerlendirilmesi yapılmalıdır. Bu yapılırken de bilimin ahlakı nasıl olacak, bu soru temelinde bir cevaplandırma olabilmelidir. Mesela biz bilimciliği eleştirirken, ahlakın olmadığını değerlendiriyoruz. Ahlakın bilimden kopukluğunun, bilimciliği geliştirdiğini ve bunun toplum açısından, kadın açısından ciddi sorunlara yol açtığını belirtiyoruz. O halde bizim bilimimizin ahlakı ne olacak? İlkeleri ne olacak? Yöntemi ne olacak? Felsefe dersinde tartıştık, uygarlık dersinde tartıştık, sosyoloji de tartıştık, yöntem sorunu ne olacak, bunları çok yoğun tartıştık. Kadın bilimi açısından da yöntem nasıl olacak? Kadın bilimini hangi yöntem üzerinde geliştireceğiz? Bunlar bana göre net olmalı, çünkü bunlar temel olacak. Biz düşünce alanında egemen değer yargılarının ayrıştırmazsak,

açısı oluşturmaktadır. Kadın tarihini ele alırken halen bir takım olgu ve olayların etrafında dönüp duruyoruz.

Yine bireylere takılıyoruz. İşte her dönemde büyük emeklere sahip olan kadınlar var onları açığa çıkarabilmeliyiz. Bunlarda önemli değerlerdi. Tabi ataerkilliğin yok saydığı, tarih dışına attığı tüm kadın kimliklerini, değerlerini açığa çıkarmak, kendi değerlerimizle ortaklaştırmak önemlidir. Bunları açığa çıkarırken bir bütünsellik içinde ele almamız önemlidir. Özellikle diyalektik bir bağ içinde çözümlemek, varolanı eleştirmek ve açığa çıkanın da bu temelde anlamlandırmak gerekmektedir. Yani Hipatya' yı tanıyalım. Bir kadın filozofu olarak onunda tarihe kattığı ancak ataerkil perde ile örtülen değerleri vardır. Tüm bu perdeleri yırtalım. Ancak buna yol açan nedenleri çözümleyelim, yorumlayalım. Bunu yaparken Mısırda, Hindistan'da, Roma'da, Amerikan ormanlarında yüzlerce, milyonlarca katledilen, diri diri mezara gömülen kadınların hikâyelerini de bilelim, değerlendirelim. Kadının tarihte kayboluşunun derin acısını da hissedelim. Eğer canlı bir tarih bakış açısına sahip olursak tarihten sürekli öğrenme, anlama çabası içinde olarak günümüzü anlamlı kılabilir, geleceğimize

yön verebiliriz. Bunu yapmaya da çalışıyoruz. Ama yarımrlılıklarımız, yetersizliklerimiz çok. Öyle olmasaydı on yıl önce yaşanan, adı konulan birçok şeyi yaşarmıydık? Sanki yeni tespitlerde bulunuyormuşuz gibi çoğu kez böyle yaklaşanlarımız da oluyor. Öyle değil tabi. Kendi tarihimizi doğru bilince çıkarmazsak kendi kimliksel duruşumuzu da güçlendiremeyiz. Doğru bir tarih bilinci bize her zaman mücadele azmi, inancı kadar kararlılığı aşılar. Şimdi savunmaları okuyoruz, her bölüm üzerinde kapsamlı tartışmalar geliştiriyoruz.

Tüm bu tartışmalar her alanda olduğu kadar tarih alanında bizleri doğru bir bakış açısına kavuşturabilmelidir. Tarih bilimi, felsefesi konularında yetersizliklerimiz var. Bunu kongrede de tartıştık. Bu nedenle tarih bilimi üzerinden, yani bizim tarihe bakış açımızı konu alan bir konferans kararına ulaştık. Bu çalışmalarını süreklileştirerek derinleştirebilmeliyiz. Hem tarihe bakış açımızı güçlendirmemiz açısından hem de kendi tarihimizi daha güçlü bilimsel ifadeye kavuşturmamız açısından önemlidir. Kendimiz bu dağlarda muazzam bir tarihi yaşıyoruz, ancak halende bunu yeterli ifadeye kavuşturamıyoruz. Oysa bu tarihi yaşayanlar, kendi tarihlerini de yazabilmeliler. Uzun ve zorlu geçen bir süreç sonrası bir kitap denemesi yapıldı.

savunması anlamında ciddi sorunları var. Tüm bu sorunlar karşısında, kadını bilinçlendirmek ve örgütlendirmek önemlidir. Biz kendimiz savaş içinde şekillendik, bu bizde bir refleks oluşturdu. Ama toplumdaki kadında bunun refleksini, gücünü geliştirmek önemlidir. Kadının öz savunması hayatidir. Buna önem vermeliyiz. Toplumsal alanda bu yönlü örgütlenmelere gidebilmeliyiz. Bu konuda Jineolojiye önemli görevler düşüyor. Birimler aracılığı ile bu yönlü de araştırmalar geliştirebilmeliyiz. Her alan açısından önemli araştırma merkezleri oluşturabilmeliyiz. Örneğin, Neolitiği çok tartışıyoruz ancak Rêber Apo'nun dile getirdiği belirlemelerin dışına çıkamıyoruz. Daha çok verileri toplayarak, yorumlama yaklaşımlarımız gelişebilmelidir. Tüm bu çalışmalara gerekli önemi vererek, Jineoloji kapsamında güçlü bir örgütlülüğe kavuşturabilmeliyiz.

Çiğ. Ark.: Arkadaşlar görüşlerini ifade ettiler, bende yoğunlaşmalarım ile ulaştığım sonuçları paylaşmak istiyorum. Aslında çokta yeni bir çalışma değil. Bir-iki yıldır gündemimizde olan bir çalışma. Şöyle bir sorun var, odaklanmamış bir konu. Rêber Apo temel bir şeyi gündemimize aldı, bu bir kültür konusu olabilir ya da kadın hareketi açısından, PAJK açısından bir konu

yakalayabilirsek tüm sorunlara çözüm perspektifi ile yaklaşım içinde oluruz. Bir aile sorununu da demokratik modernitenin kriterleri ile çözümleyebiliriz. Daha bilimsel bir yaklaşım içinde olabiliriz. Şimdi aşkı, cinselliği birçok konuyu tartışıyoruz. Tüm bunları kadrolar olarak yeni paradigma ile birlikte daha çok yorumlayabilmeliyiz. Bir çözüm geliştiğinde kadro kendi yaşamını nasıl, hangi ölçüler temelinde örgütlendirecek tüm bunlar bizim sorunlarımız olmaktadır. Eğer şu an için kadro, özgürlük ölçüsü temelinde bir bilince ve duruşa kavuşmuşsa, yarın koşullarımız değişse bile yaşam perspektifi nettir. Tüm bu sorunları da gören ve buna da çözümler üreten bir yaklaşım içinde olabilmeliyiz. Hareket olarak bu konuda kendimizi ne kadar özgürleştirebilirsek toplumu da bu temelde özgürleştirebiliriz. Amaca bağlılık, kişinin kendisini adaması kadro açısından önemlidir. Bunun olabilmesi içinde yaşanan sorunların, sağlık çözümlenmesine ihtiyaç vardır. Jineoloji bu alanda bilimsel verilerle kadroyu ve toplumu eğitebilmelidir. Bence Jineoloji ilk başta yeni paradigmanın kadrolarını geliştirebilmelidir. Ahlaki ve politik toplum temelinde, bireyi inşa etmenin en büyük eğitim zemini haline gelebilmelidir. Diğer bir konuda toplumun kendini

O da birçok tartışmaya, eleştiriye konu oldu. Ki olması gerekir. Böylesi tartışmaları geliştirebileceğimiz materyallerimiz de olmalıdır. O bir denemedir. Gerçi üçüncüsü daha çıkmamış, çünkü kendi tarihe bakış açımızda da ortaklaşmadığımız yanlar var. Tarihi ele alırken tüm bu yaklaşımları kapsayan ancak olması gerekeni ortaya koyan bir yaklaşım olabilmelidir. Mutlak doğrular yoktur sadece doğruların yorumlanması vardı. Tartışmaların olması, yorumların güçlenmesi önemlidir. Ama biz virgül değil genelde nokta koyuyoruz, böyle olunca da tartışmalarımızı süreklileştirip derinleştirmiyoruz. Jineoloji tüm bu sorunları gündemine alabilmelidir, alması da gerekiyor. Bununla birlikte önemli olan bir yönde hem genel hem de Kürt kadını açısından güçlü tarihsel materyallere sahip değiliz. Bu da ciddi bir sorun olarak gündemimize girmektedir.

Kürdistan tarihine ilişkin ne araştırma yaparsak yapalım öncelikli olarak İngilizlerin materyalleri karşımıza çıkıyor. Bunu söylerken Kürt aydınlarında bu alandaki araştırmalarını yok saymıyorum. Ama gerçekten birkaç bireyi geçmeyecek düzeydir. Ancak Ortadoğu özellikle Kürtler üzerinden en fazla kitap yazan İngilizlerdir. Tabi bunun nedenleri bizler

açısından anlaşılabilir. İngilizlerin yazdığı tarihten, ne kadar doğru bilince ulaşabiliriz. Tabi ulaşamayız. Ancak bu alanda bizler ne kadar araştırma-inceleme çalışması yürütüyoruz, gerçekten tartışılmaya değer. İdeolojik, kültürel yani sosyolojik olarak belli yorumları, değerlendirmeleri geliştirme yaklaşımlarımız olsa da hem Kürt tarihini bununla birlikte Kürt kadın tarihine dönük ciddi araştırmalarımız yoktur. Şimdi kendi tarihimizi de yeterince tanımıyoruz. Bu alanda çok boşluk bırakıyoruz ve bu bizim toplumsal mücadele alanında yarım bırakmakta, yetersiz kılmaktadır. Bunu kadın tarihi açısından da belirtebilirim. Bir örnekle sonuçlandırmak istiyorum, Türkiye’de oluşan akademisyen çevreler Neolitiğe dönük bir takım incelemeler geliştirerek yeni yorumları geliştirmektedir. Bunlar şöyle bir görüş ortaya koyuyorlar; erkek egemenliği kadın da önce erkek üzerinde uygulanmıştır, diyorlar. Bunu avcılık alanında elde ettikleri yeni veriler ile açıklıyorlar. Yani yorumlarını böylesine bir veriye dayandırıyorlar. Devam ediyorlar egemenliğin çocuklar üzerinde de ilk denendiğini belirtiyorlar. Tabi tüm bunları tartışabiliriz. Bizlerde en fazla neolitiği tartışıyoruz ama ne kadar bilinenin dışına çıkabiliyoruz.

yeterince örgütlememe, üçüncüsü de pratikleşmemedir.

En temelde sistem dışına çıkamadıkları için alternatif bir duruş ve örgütleme geliştirememişlerdir, toplumsallaşamamışlardır. Bunun kaynağında ise ideolojik anlamda derinlik ve netliği yeterince güçlü yakalamamışlardır. Şimdi ideolojik anlamda derinlik ve netlik olmazsa buna denk bir duruş ve örgütlülükte yaratılamaz. Jineoloji çalışmalarını ele alırken bizimde ideolojik anlamda derinliğimiz ve netliğimiz olmalı. Böyle olmazsa güçlü örgütlemesini yaratamayız. Yine kadın olarak, toplum olarak yaşadığımız sorunlara daha stratejik bir yaklaşım içinde olabilmeliyiz. Dün komisyonda belirtti, örneğin bir aile konusunda, yaşanan sorunlara bizler ne kadar stratejik bir yaklaşım içindeyiz. Doğruları belirtiyoruz, ama pratikte buna denk bir örgütleme, mücadele içinde olamıyoruz. Kadın açısından temel bir sorununuzda, doğru bilgeliği geliştirememedir. Kürt kadınları olarak önemli bir bilinçlenmeyi yaşasak da ideolojik-felsefik açıdan halen ciddi yetersizliklerimiz var. Rêber Apo’nun savunmalarını okuduğumuzda bilinci, bilgiyi, bilge insan olmanın gerekliliğini insan daha iyi anlıyor. Çünkü bilge insanlar aynı zamanda özgürlüğe en yakın insanlardır. Bizim açımızdan bilgelik önemlidir. Bunu

Jiy. Tat. Ark.: Bende Jineolojiye dönük tartışmalara ilk kez katılıyorum. Aslında hep merak ettiğimiz ve ilgili olduğumuz bir çalışma. Ancak bulunduğum çalışma itibariyle de çok fazla gündemimize girmedi. Yazılan genelge de bize ulaşmadı. Kadın hareketi bu konuda gerekli gündemleri yaratamadı. Arkadaşlar Jineoloji'nin öncelikli üç alan üzerinde geliştirileceğini sonradan diğer alanlarını kapsayacağını belirttiler. Ben bu alanlar içinde öz savunmanın olması gerektiğini düşünüyorum. Jineolojinin öz savunma çalışmalarını kapsamaması gerekir. Öncelikle Jineoloji tartışmalarına başlarken, Rêber Apo'nun önümüze koyduğu perspektife stratejik yaklaşım içinde olabilmeliyiz. Erteleme lüksümüz olmamalı. Zamanında, en güçlü örgütlülüğü geliştirme çabamız olmalıdır. Kapsamına göre örgütlenme zaman alabilir. Ancak örgütlenebilecek çalışmaları da zamana yayma olmamalıdır. Pratikde güçlü bir örgütlenme çabası içinde olabilmeliyiz. Şu sorununuz var, Rêber Apo'yu zamanında yeterince anlamıyoruz. Bu da örgütlenme de ciddi zorluklara yol açıyor. Bunu da aşabilmenin çabası önemlidir. Rêber Apo, feminist hareketleri ele alırken üç temel eleştiri geliştiriyor, bir ideolojik anlamda güçlü bir perspektife sahip olmama, ikincisi kendilerini

Yeterli bir araştırma olmadığında güçlü yorumları da geliştiremiyoruz. Oysa bilimsel veriler anlamında en fazla güçleneceğimiz bir dönemi teşkil etmektedir. Jineoloji bu alanda bizi güçlü verilere kavuşturacak araştırmaları geliştirebilmelidir. Biliyorsunuz en son Göbeklitepe tartışılmaktadır. Tarihe yeni bir bakış açısı kazandıracaktır. Tüm ezberleri bozmuştur. Ancak üçte birisi açığa çıkarılmasına bir de MÖ.11.000 dönemi kapsamasına rağmen hemen ataerkil yorumlar gelişebilmektedir. Antropoloji alanında en fazla uğraş gösteren erkeklerdir. Buradan hareketle antropolojiyle hem eski toplumların doğru tanımlanması, hem de kültürel antropolojiyle toplumsal gelişimin temel öğelerinin anlaşılması açısından ilişki içinde olmak Jineoloji açısından da bir ihtiyaçtır. Bunu yaparken sosyal bilimlerin kendi dalları arasındaki kopukluğu gidermenin ve alanı bütünlüklü hale getirerek insan ve toplum gerçeğini bütün yönleriyle tanınır hale getirmenin temel çalışması olacaktır. Dolayısıyla bu anlayışa dayalı bir bilgi disiplininin gelişmesi sosyal bilimin mevcut çıkmazını aşmaya yol açacaktır. Dolayısıyla Jineoloji sadece kadınla ilgili değil, kadın eksenli bakışın bilimsel temele kavuşmasıyla tüm toplumun sorunlarını, esasta da yaşamın anlamını içeren

bir nitelikte olarak, tarihi ve güncelliği içerisinde kadının sistemli bir bilinç örgüsüne kavuşmasının alanı olacaktır.

Doğal varoluşun ve yaşamsal etkinliklerin düşünce hareketi ve üretimi olarak tüm felsefik akımların sentezi olan ***ekoloji de Jineolojinin*** temel alanlarından birini oluşturacaktır. İnsan toplumsallığında yaşanan bozulma ve bunun doğada yol açtığı yıkım, bugün kaldırılamayacak düzeye gelmiştir. Ekolojik alanda büyük bir kriz ile karşı karşıyayız. Bu ekolojik krizin nedenlerini ne sadece teknoloji de ne nüfus büyümesinde ne de doğaüstü bir gücün insanları cezalandırmasında aramamalıyız. Bu krizin nedenleri biraz araştırıldığında, altından doğaya hükmetme anlayışı çıkıyor. Bookchin'in de dediği gibi, ***“bugünkü ekolojik krizin köklerini bulmak için sadece tekniğe, demografiye, büyümeye ve sağlıklı refaha bakmak yetmez; bunların altında yatan ve insan toplumunda- sadece burjuva, feodal ve antik toplumda değil, genel olarak sınıflı toplumda değil, bizzat uygarlığın şafağında- hiyerarşi ve tahakkümü üretmiş olan kurumsal, ahlaki ve tinsel değişmelere çevirmeliyiz gözümüzü”*** demektedir. Günümüz açısından kabul edilen, ekolojik yıkıma neden olan iktidarcı-devletçi

dışımızda bu tür tartışmaların gelişmesi Jineolojinin anlaşılması ve örgütlendirilmesinde bizleri güçlü politikalara ulaştıracaktır. Jineoloji bunun zeminin yaratarak çalışmalarını geliştirebilmelidir. Erkeği de ele alırken, onda somutluk kazanan egemen kültürü çözümlmek ve aşılmasına dönük güçlü çözümleri geliştirmek de önemlidir. Bu alanda yaşanan çok ciddi sorunlar var. Hem sorunlara yaklaşım biçimimiz hem de üslubumuz sorunu kavratıcı olması açısından önemli bir role sahiptir. Bu alanda bizlerin de yaşadığı ciddi sorunlar var. Rêber Apo birçok sorunu kapsamlı gündemine alıyor ama öyle bir yöntemle yapıyor ki herkes kendini içinde görebiliyor. Biz de bu yaklaşımı esas alabilmeliyiz. Cins mücadelesinde tarzımızda somutluk kazanan derinleştirme, çözümsüz kılma ve uçlaştırmadır. Oysa asıl soruna odaklandırmak ve çözüme sevk etmek olmalıdır. Jineoloji cins mücadelesi alanında yaşadığımız sorunları gündemine alabilmelidir. Bu konu da bize yeni bir bakış açısı ve tarz kazandırabilmelidir. Arkadaşlar ifade ettiler, ben de katılıyorum. Jineoloji toplumsal alanda örgütlendirilmelidir. Şimdiden komisyonları, birimleri oluşturulabilinmelidir. Yine diğer kadın hareketleri ile ortaklaştırılmalıdır.

yaşayanlar yazabilmeliydi. Sadece okuma ya da yazma değil, tarihi yaşayanlar onu kaleme de alabilmelidir. Görüşler alındı, tekrardan yazıldı yani yetersiz de görüldü. Ama tarihi yazmak için daha farklı bir yaklaşım içinde olabilmeliyiz. Hem kendi hareketimiz hem dünya kadın hareketi açısından ciddi araştırmalarımız olmalıdır. İlk kez bir kadın bilimi çalışmasını biz geliştiriyoruz. Bu diğer kesimler ile ortaklaştırılmalıdır. Hangi alanlarda örgütlenme olmalı, bunlar netleşmelidir. Bu çalışmayı en fazla zindandaki arkadaşlar güçlendirebilirler. Bu konuda bir takım çalışmalar olmalıdır. Yine üslup açısından dikkat edebilmeliyiz. Kullandığımız üslup, kavramlarda kavratıcı olmalıdır. Herkesin bizi anlayabileceği bir dili kullanabilmeliyiz. Böylesi bir dille daha iyi ikna edebiliriz. Kendi köleliğinin farkında olmayan bir kadına, direk sen kölesin diyemeyiz. Bunu söylebilmemiz için ilk başta bir zemini hazırlamamız gerekiyor. Kadının üzerinden sistemin çok yönlü etkileri var, dinin etkisi aileni etkisi... Bunları bilince çıkartıp, sorgulama gücü yaratmadan, bu tür tartışmaları hemen geliştiremeyiz. Jineoloji çalışmasının geliştirirken öncelikle ne olduğu, neyi kapsadığına dönük kapsamlı tartışmalar gelişebilmelidir. Hem içimde hem de

zihniyet yapısının tarihte bir bozulma ve sapma olarak gelişmesi ve kapitalist sistemde de zirveye taşınmasıdır. İnsan özgürlükçü, eşitlikçi bakış açısını yitirdikçe, egemenlikçi, baskıcı, yalan ve talana dayalı bakış açısının gelişmesi sonucu yaşanan toplumsal sorunlar ortaya çıkmış bu aynı zamanda doğa karşısında da ciddi sorunlara yol açmıştır. İnsanın, insana tahakkümü ile insanın doğa üzerinde tahakkümü de başlamıştır. Bu konuda Eko feministlerde önemli bir tespitte bulunmuşlardır. ***Dünyayı kurtarmak için ekolojik devrim şarttır diyen bu feministler, kadın ve doğa sorununun nedeni, erkek egemenlikli zihniyet ve sistemdir demektedirler.*** Kadın üzerindeki tahakküm, doğa üzerinde tahakküme de yol açmıştır diyerek, ataerkil zihniyetin doğada ne varsa tükettiğini de belirtiyorlar. En çok kadın ve doğa benzerliği, yakınlığı üzerinde durmaktadırlar. Tüm bu tespitler ışığında, ekoloji sorununa yol açan, beşbin yıllık ataerkil zihniyet ve ona dayalı yapılanmalar olduğu somutluk kazanmaktadır.

Doğa, kadının yaşamdan ve özgürlüğünden uzaklaştırılmasıyla birlikte, insandan uzaklaştırılan, denetim altına alınan bir alandır. Doğanın bir parçası olarak insan, ondan kopmakla kendisinede

yabancılaşmıştır. Böyle bir insan zihniyeti ve ona dayalı yaşamı, evren-insan denklemden de çok uzaklaşmıştır. Böyle bir idrakten yoksunluk, varolan yabancılaşmayı derinleştirmiş, doğayı tahrip etmiştir.

İnsanın kendine yabancılaşması, topluma yabancılaşması aynı zamanda doğaya da yabancılaşmasına yol açtı. Bu yabancılaşma, bir sapmanın ürünüyse Jineoloji, kadın-doğa, insan-doğa bağını tanımlayabilmelidir. Neolitik toplumda insan ve doğa ilişkileri oldukça canlı ve bu temelde bir süreklilik taşımaktaydı. Toplumsallaşmanın her gelişim aşamasında, doğanın büyük bir etkisi söz konusudur. Bu nedenle toplumsallaşan insan, toplumsallaşan doğadır, denmektedir. Rêber Apo, “doğa kendisini insan da dile getirmektedir” demektir. Toplumsallaşarak kendi farkına varan insan, özünde kendi farkına varan, kendisini insanda anlaşılır kılan doğadır. Bu anlamda insan toplumsallaştıkça, doğayı da dönüştürür, onu da toplumsallaştırır. İnsan toplumsallığı, doğada yansımaları bulurken, aynı temelde doğa kendisini insan toplumsallığına yansıtır. Doğa; kendi renklerini, potansiyelini ve dinamizmini, insan ve topluma yansıtır. Kendi gücünü, toplumun gücüne katar.

Çünkü Ortadoğu tarihini kendi tarihleri olarak görmüyorlar. Ama biz bu gün bunu daha kapsamlı değerlendiriyoruz, köken olarak insan aynı köke sahiptir. Irk, coğrafya vb. ayrışmalar sonradan oluştu. Tüm bu sınırları, uygarlık yarattı. Kadın tarihide bu anlamda bir bütündür. Bölen, parçalayan yaklaşımlar var ve bunlar, en fazla ataerkil sistemi beslemektedir. Biz Mezopotamyadan başlayarak Ortadoğu ve dünya kadın tarihini yazabilmeliyiz. Buna biz öncülük edebiliriz. Nasıl PKK'nin genel anlamda böyle bir misyonu var, kadın hareketi olarak bizim de böylesi bir misyonumuz var. Bunun gerekliliklerini ele alan ve bunu giderecek bir takım örgütlenmeleri geliştirmek Jineoloji'nin görevlerinden olmalıdır.

Sak. Er. Ark.: Jineoloji'ye dönük tartışmalara ilk kez burada katılıyorum. Bulduğumuz alana arkadaşların hazırladığı genelge geldi, belli görüşlerde oluştu ancak bu, tüm alan ve güçlere gönderilmedi. Tüm alanlardan Jineoloji çalışmasına ilişkin görüşler alınmalıdır. Jineoloji çalışması bence tarih konusunda öncelikli bir araştırma çalışması geliştirebilmelidir. Arkadaşlarda bahsetti, kadın tarihine dönük bir kitap yazıldı, YJA STAR'a geldi, ancak tüm alanlara dağıtılmadı. Yazan arkadaşları da tanıyoruz. Bu tarihi

kadının tarihi araştırılmalıdır dediler, katılıyorum. Tarihini bilmeyenler günü de anlamlı yaşayamazlar. Bu açıdan önemlidir. Biz tarihi egemenlerden öğrendik, kendi tarihimiz kendimiz yazabilmeliyiz. Sadece Kürt kadının açısından değil, dünya kadını açısından. Örneğin Ş. Zilan Akademisinde şimdi ders görüyoruz. Savunmanın tüm bölümlerine ilişkin kadın açısından değerlendirmeleri yapmak istedik, yani felsefeyi tartışırken kadın filozofları da vermek istedik ancak elimizde bu yönlü ciddi bir materyal yoktu. Kaynaklarımız yok. Böyle bir gerekliliği eğitimde daha iyi hissettim. Biz tarihi araştırıyoruz, yazılanlardan öğreniyoruz, ama bir de bilmediklerimiz var. Bunları bilmek, tarihi doğru öğrenmek açısından böylesi bir çalışma önemlidir. Hem Kürt kadın tarihi hem de Ortadoğu kadın tarihi de araştırılmalıdır. Bir kitap vardı “Batı da ki Kadın tarihi” diye beş ciltlik bir kitap. Birçok kadın bir araya gelmiş, tartışarak yazmışlar. İlk girişte şöyle bir belirlemede bulunmuşlar; “biz kendi tarihimizi -batıdaki kadının tarihini -yazdık, Ortadoğu kadınları kendi tarihlerini yazabilmeliler” diye. İnsan ilk okuduğunda etkileniyor, güzel geliyor. Ama insan okudukça ya da yeniden değerlendirdiğinde parçalı yaklaşımı görebiliyor.

Bu temelde doğa ne kadar yetkin ve doğru kavranırsa insan da toplum da bir o kadar doğru ve yetkin kavranır. Kadın özgürlük hareketi olarak kendimizi, aynı zamanda demokratik-ekolojik topluma dayandırmaktayız. Dolayısıyla ekolojik sorunları en temelde gündemine alan ve çözümler geliştirmesi gereken güçlerden birisi olmaktayız. Doğa ve toplum arasındaki farklılıkları ve bağılıkları gözetken, ekolojik bilinç temelinde yeniden bir kuram geliştirmek de Jineolojinin temel görevi olacaktır.

Farklılıklar çağından geçerken doğadaki farklılığa, renkliliğe, ahenge ve düzene denk bir yapılanmayı geliştirmek önem taşımaktadır. Özgürlük de bir anlamda farklılık, çeşitlilik, renklilik ve çoğulculuk demektir. Doğa bu konuda, muazzam bir zenginliğe sahiptir. Bu zenginliği görmek, bilmek ve hissetmek önemlidir. Bu açıdan doğaya yaklaşımımızda, ağırlık kazanan hangi bakış açısı olmaktadır, bu önemlidir. Doğaya yaklaşımda, özgürlükçü bir bakış açısı esas alındığında doğa ile bir uyum-ahenk, sürekli birbirini besleyen bir ilişki içinde olunur. Biz bunu Neolitik toplumdan da biliyoruz. İnsan kendisini doğanın bir parçası olarak ele alıyordu. Bu nedenle

doğada var olan her şeye bir anlam yüklüyordu. Anlam yüklü Duygusal zekâ ile doğadan insana, insandan doğaya sürekli bir akış söz konusuydu. Jineoloji, bu akışın yeniden sağlanılacağı alan olacaktır. Bu esas üzerinde ilk başta ekolojik krize yol açan iktidarcı-devletçi zihniyeti ve ona dayalı yapılanmaları kapsamlı bir çözümlemeye tabi tutacaktır. Özellikle insan-doğa, kadın-doğa ilişkilerine yeniden bir tanım ve anlam yükleyecektir. Toplumsallaşmanın ilk aşamalarını tartışırken toplum açısından kadını hep ilk öğretmen olarak ele alırız. Bu doğru bir tespittir. Ancak kadının bir öğretmeni vardır, o öğretmen doğadır. Kadın birçok buluşu, anlamı, doğayı gözlemleyerek yaratmıştır. Jineoloji de ekoloji alanında araştırma yaparken, evreni, toplumu tanımlamaya çalışırken, muhakkak temel kaynak olarak kendine doğayı alacaktır. Bu kadına daha güçlü bir ekolojik bakış kazandıracaktır. Ekolojik bakışı geliştiren kadın, aynı zaman etik-estetik anlamında bir güce ulaşacaktır. Bu aynı zamanda kadına, sanat ve kültürel anlamda güçlü bir bakış ve duruş kazandıracaktır. Tüm bunların gelişimi için de Jineoloji ilk başta iktidarcı zihniyeti kendi cephesinde güçlü bir çözümlemeye tutması gerekiyor. Bu zihniyet aşılmadan

orada bırakıyoruz. Jineoloji çalışmaları, gelişimleri sürekli kılacaktır. Bunu yapamazsak bir tıkanma yaşanabilir. Her zaman ön açıcı çalışmalarla süreklilik kazandırmak önemlidir. Rêber Apo bu anlamda Jineoloji çalışmasının önemine değiniyor. Çağımızın ve kadının dayattığı bir çalışmadır. Bu anlamda herkesi ikna etme olmalıdır. Her bilim çıktığında kendi döneminde yeterince anlaşılmamış, örneğin felsefe. Bu açıdan Jineolojiyi anlama ve kavratma öncelikli olmalıdır. Bilimler ya da felsefe çıktığında her zaman iki yönlü olmuştur. Bir egemenlerin çıkardığı, inşa ettikleri yan, bununla toplumuda biçimlendirmek istiyorlar. Bir diğeri de toplumsal sorunlar karşısından bir duruş sahibi olanların oluşturdukları, geliştirdikleri var. Örneğin Sokrates, yaşadığı dönemde toplum tarafından yeterince anlaşılmamıştır hatta tepki de toplamıştır. Anlama, anlaşılma bir süreci kapsar, bir mücadele sürecidir. Bizde böyle yaklaşabilmeliyiz. Yine Jineoloji çalışmalarında teori-pratik birlikteliği önemlidir. Bu konuda yaşadığımız sorunlar var. Bunu aşmak açısından, anlayış ve pratikleşmeye önem verilmelidir. Tarihi ve toplumu ele alırken bakış açımızda tikel ve evrensel boyutu birlikte ele almak önemlidir. Evrensellik önemlidir. Bir de arkadaşlar Kürt

Ortadoğu kadınları içinde bu tür kesimler var, bunlara ulaşabilmeliyiz. Çalışmaları ortaklaştırabilmeliyiz.

Car. Ark.: 21. yüz yılın yani içinden geçtiğimiz çağı çözümlediğimizde ya da kadın olarak yaşadığımız sorunları ele aldığımızda Jineoloji çalışmalarının gerekliliğini insan daha iyi bilince çıkarabiliyor. Paradigmasal olarak oldukça geniş bir paradigmaya sahibiz. Ortadoğu’da böylesi bir paradigmaya sahip olmak önemli bir zenginliktir. Tarihsel-toplumsal anlamda yaşadığımız tüm sorunları Rêber Apo kapsamlı değerlendirerek, çözümlerini geliştirdi. Hareket olarak her zaman gündemimizi Rêber Apo belirledi. Biz ise gerek tarihsel süreç gerekse de güncel açısından, geniş kapsamlı gündemleri, çalışmaları geliştiremedik. Bu hem kurumsal hem de bireysel ciddi anlamda yaşadığımız bir sorundur. Bu sorunları nasıl aşabiliriz, kendimizi çağın gerekliliklerine denk nasıl örgütlendirebiliriz? Bu bağlamda Jineoloji hem yaşadığımız çağa, hem de kadınlar olarak yaşadığımız sorunlara cevap olması açısından önemlidir. Bunu güçlü geliştiremezsek güçlü bir açılımı da, alternatifi de geliştirmeyebiliriz. Her zaman gelişim açısından bir takım adımların sahibi olmuşuz ama bunu yeterince ilerletip, derinleştiremedik. Bir yere kadar getiriyoruz ve

doğru ve yetkin bir ekolojik bakış açısı da kazanılamaz. Kadın ekolojik bakış açısı kazandığı oranda, analitik ve duygusal zeka birlikteliğini de daha güçlü yaşamsallaştıracaktır. Zekâ anlamında daha esnek, anlam yüklü bir gelişimi yakalayacaktır. ***Hakikat insan toplumsallığı olduğu kadar, doğanın kendisi ise Jineoloji bu anlamda hakikati yeniden açığa çıkarmanın ve ona ulaşmanın en büyük mücadele alanı olacaktır.***

Jineoloji’nin önemle üzerinde duracağı bir alanda politika olacaktır. Kadının varlık gerekçesini oluşturan, ahlaki ve politik yapılanmasıdır. Ahlak kadının kendini özgürce var etme kuralı, politika ise onu uygulama gücüdür. Politikanın temel rolü de ahlaki kuralları sağlama ve temel zihniyet ihtiyaçlarını gidermede yol ve yöntemi sürekli tartışarak yaratma kararlılığıdır. Kendini tanımayan, kendisiyle buluşmayan yine kendi varlığı hakkında tartışmayan, kararlar almayan kadın, tabiki egemen sistemin en güçlü kullanım aracı ve zemini haline gelecektir. Uygarlık tarihi, bu yönlü oldukça güçlü malzemelere sahiptir. Beş bin yıllık ataerki tarih, kadının ahlaki ve politik gücünü kırmak, yerine kendi iktidarını geçirmekle var olmuştur. Uygarlık tarihinin başka bir izahı olamaz.

Her ne kadar çeşitli ideolojik-politik maskelerle bu gerçeklik gizlenmeye çalışılsa da gerçek olan; ataerkil tarih, kadının ahlaki ve politik değerleri üzerinde geliştirdiği gasp ve yalan kültürüdür. Bu tarih, egemen ve köle tebaalarıyla, ideolojik, kültürel, sanatsal ve ekonomik olarak egemen erkek kişiliğinin pekiştiği tarihtir. Bu tarih derinlikli incelendiğinde, yaşanan tüm mücadele süreçlerinin, özünde köle-egemen çelişkisinin köklü olduğu görülecektir. Bu nedenle kadın ve iktidar ilişkisinin derinlikli çözümlenmesi, güçlü bir ahlaki ve politik duruşu ve katılımı için şarttır. ***Rêber Apo “Gerçek anlamda politika ile demokrasi özdeş kavramlardır. Eğer özgürlük politikanın kendini ifade ettiği iklimsel alansa, demokrasi de bu alanda politikanın icra tarzıdır. Özgürlük, politika ve demokrasi üçlüsü, ahlaki temelden yoksun olamazlar”*** demektedir. Rêber Apo’nun bu belirlemesinden anlaşılacağı gibi ahlaki bir donanım ve gelişim olmadan politik bir duruş, yani güçlü bir demokrasi bilinci ve örgütlülüğü geliştirilemez. Kadın, güçlü politik bilinç ve duruş kazanmak için iktidara dayalı yapılanmaları güçlü bir bilinçle ele alıp, çözümlmek zorundadır. Hiçbir şekilde iktidar ve ona dayalı yapılanmalar, özgürleşmeyi amaç bellemiş kadın açısından bir tercih olamaz.

örgütlendirmeden önce görüş alınabilmeliydi. Zorluğu ne olursa olsun geliştirme yönünde bir cesaretimiz var. Herkes bunu geliştiremez. Ama biz hareket olarak böylesine bir ilki de geliştiriyoruz. Bunu tüm birimler, kurumlar ve alanlarla tartışabilmeliyiz. Bunun heyecanını, sevincini ortaklaştırabilmeliyiz. Herkes sahiplenebilmelidir. Jineoloji sadece bu birime ve PJAK’a ait bir bölüm değildir. Herkese aittir, tüm kadınlara ve erkeğe de aittir. Herkesi kapsayabilmelidir. Bir de Jineoloji tartışmaları ilk başta kendi içimizde olabilmelidir, ancak örgütlenmesi, tartışmaları diğer kesimlere de taşırılabilirdir. Toplumsal alanda örgütlenmelidir. Toplumsal alanda bulunan kadrolar çalışıyorlar, örgütsel çalışmaları geliştiriyorlar. Ama Jineoloji açısından ayrı birim örgütlenmeleri olabilmelidir. Toplumsal örgütlenmelerimiz açısından Jineoloji yeniden perspektifler oluşturabilmelidir. Her alanda birimler olmalıdır. Evde bulunan kadından tutalım kadın akademisyenlere kadar çalışmalar olmalıdır. Akademisyen çevreler var onlarla da ilişki geliştirilmelidir. Yine kadın yazarlar var, bunları kendi akademilerimizin üyesi yapabiliriz. Tüm bu kesimlere ulaşmak bizleri zengin kılar. Komisyon Çekoslovakya kadınları için söyledi,

Sadece olayları ele almakla olmuyor, yorum, değerlendirmelerde olmalıdır. Tek bir olay üzerinde birçok kitap yazılmış, tarih oluşturulmuş ama biz yeterince geliştiremiyoruz. İşte Jineoloji tarihimiz açısından güçlü bir araştırma ve yorumla tarihimiz yazabilmelidir. Tarih ve insanlık açısından güçlü bir belge de oluşturmalıdır. En önemli alan ve dal tarih alanı olmaktadır. Yine Kürt kadının tarihi açısından öne çıkanların yanında tarihte önemli rol oynayan, ama tarihe mal edilmeyen kişiler, değerler söz konusu, tüm bunlar tarihe mal edilmelidir. Bir tarihsel miras var, buna Jineoloji de güçlü sahiplik edebilmelidir. Yine tarih açısından felsefeyi, bilimi sadece erkek mi geliştirdi? Mümkün değil. Onun da düşünceleri, çabaları olmuştur, ancak kadının da vardır. Ama kadının ki yok sayılmıştır. Saklı olanları biz açığa çıkarabilmeliyiz. Bu bizim tarihsel belgemizde olmalıdır. Egemenlikli yaklaşımlar karşısından alternatif veri de olacaktır. Değerlendirmek istediğim diğer bir konuda Jineoloji oluşturulduğunda görüş alınabilmelidir. Biz tüm ilk çalışmaları geliştirdiğimizde her zaman görüş almışızdır. Ancak arkadaşlar Jineoloji birimini oluşturduktan sonra görüş aldılar. Bir kadın bilimi oluşturuyoruz, bu çok kapsamlı bir çalışmadır ve

Özgürleşmek isteyen kadın, kendi hedef ve ilkelerini, ancak kendi özgür iradesi ve gücü ile belirler. Güncel tartışma ve kararlar kadar, stratejik kararları kendi iradesi ve gücü ile belirlemesi gerekmektedir. Kadını, toplumu, yaşamı incelemek, doğru bilgiye dayalı açığa çıkarılmış gerçekliği, irade olarak görmek jineolojinin politika bilimine getireceği yeniliktir. Toplumsal gerçeği merkez alan jineoloji, politikayı iktidar alanı olmaktan çıkarmayı amaç edinmelidir. Bu anlamda jineoloji politika alanında, eleştirici ve düzeltici bir işlev ve role sahiptir. **Rêber Apo “Politikasız kadın, kaybetmeye mahkûmdur”** demektedir. Bu belirme ışığında kadın hareketi olarak, bizinde politika alanında yaşadığımız sorunlara, köklü eğilmemiz gerekmektedir. Temel ilkelerimizden biri de; kadın yaşamın tüm alanlarında, kendi hakkında karar sahibi olmalıdır. Kadının her alanda karar hakkının, irade gücünün gelişebilmesi için bilinç anlamında köklü bir yenilenmeye ihtiyacı vardır. Bunun gerçekleşebilmesi için kendi eğitim zeminlerini, tartışma platformlarını, güçlü geliştirmesi gerekmektedir. Kendisi ve yaşadığı sorunlar hakkında yeterince tartışmayan, kararlarını bu temelde ortaklaştırmayan kadın, yetkin bir politik irade de ortaya

koyamaz. Bu temelde kendi sorunlarımızı, süreci, politikayı, kültürü, sanatı, toplumu, erkeği ne kadar güçlü tartışabiliyoruz, bu önemlidir. Bunları güçlü tartışma, çözümleme, var olanı eleştirme ve olması gerekeni de belirleme, politika alanında sürekli bir üretime sevk edecektir. Ancak bu alanlarda çok ciddi boşluklarımız var ve bunu iktidarcı zihniyet doldurabilmektir. Politik alandaki boşluk, yetersizlik ya erkeğe ya da devlete kapı aralayabiliyor. Bunların aşılması da ancak, ahlaki bilinç temelinde politika üretmekten geçmektedir. Bu sorunu sadece biz değil, dünya kadın hareketleri tarihinden de öğreniyoruz. Kadın açısından temel bir sorundur. Politika sorunu, kadın için hem tarihsel hem de güncel açıdan yakıcı bir sorundur. Jineoloji, bu sorunu da gündemine alarak, politikanın doğru bir tanıma kavuşmasını sağlar. Bununla birlikte kadın ve toplum açısından politikanın işlevli olmasına da yol açmalıdır. Bir örnek vermek istiyorum, güncel gelişmeleri birlikte takip ediyoruz. Son süreçte tartışılan konuların başında kadına dönük şiddet tartışmaları gelmektedir. Aile ve Kadın bakanı Fatma Şahin bir proje hazırlamış ve bugün bakanlar kuruluna sunacak. Bu proje de çokça tartışma konusu olmuş. İçeriğine dönük ciddi eleştiriler var.

koymak istiyorum. Arkadaşların yazdıkları kadın tarihine ilişkin üç ciltlik kitap vardı, okurken moralim bozuldu ve çok da sinirlendim. Bir belge olarak ele alındı, bir grup işte entelektüel grup deniliyor onlar kaleme aldılar, sadece yazdılar. Çünkü tarihi yazanlar başka olmalıdır. İnsan okurken acılarını, zorluklarını görmüyor, hissetmiyor. Yaşanılanları duyumsamıyor, insan kendine ait görmüyor. Bu grubu da suçlamıyorum. Onlar bir belge olarak ele alıp yazdılar. Ancak böyle olmamalıdır. Bizler çok şey yaşadık, her bir yılımız bir destan niteliğinde bunu güçlü ifade edebilmeliyiz. Yazıya güçlü dökülebilmeliyiz.

Tarih bilinci, tarihe bakış ve ele alış çok önemlidir. Rêber Apo bize her zaman gidin tarihi okuyun diyordu. Çünkü tarih bilinci olmazsa cins bilinci de oluşmaz. Rêber Apo ilk tanıdığımız günden bu yana tarihi hep önümüze koyuyor. Bu çok önemlidir. Biz görkemli bir tarihi yaşadık ama yazamıyoruz. Bu çok acılı, vahim bir durumdur. Bu tarihi yaşayanlar kendi tarihlerini yazamıyorlar. İçimizde olan eski arkadaşlar var, gidip onlara da söyleyelim kimse yazma konusunda yanaşmaz, bana da söyleseler bende yazmam derim. Yanlıştır ama kendimizi bu konuda sorumlu görmüyoruz. Tarihi yazmak için bakış açısı şarttır.

Şimdiye kadar toplumsal bilimler, toplum açısından doğru bir tespit, yaklaşım içinde olmamışlar. Jineoloji tüm bunları aşarak, tüm bilimlerin anası olabilmelidir. Jineoloji bu anlamda sosyoloji ile paralel bir gelişim içinde olmalıdır. Onu en fazla geliştiren Jineoloji olmalıdır. Çünkü toplum her şeyin önündedir. Tüm bu gerçeklerde toplumda saklıdır.

Bizler bir anlamda toplumdan uzağız. İnsan topluma gittiğinde birçok şeyi daha iyi görebiliyor. Biz bu konuda soyut kalıyoruz, insan bunu daha net görebiliyor. En fazla toplumsal sorunlarla uğraşan biziz, ancak gerekli tespitleri yapamıyoruz. Yine arkadaşlarda söyledi sanki kadın özgürlüğü için sadece biz mücadele veriyoruz. Böyle bir yaklaşım yanlıştır, bizim dışımızda mücadele edenlerde vardı. Bence intihar eden kadın da mücadele ediyor. Sorunların farkında, fakat aşma noktasında yol ve yöneme sahip değildir, çözümsüzdür bu nedenle bu yolu deniyor. İntiharlar çok geliyor. Sadece kadınlar değil, toplumun farklı kesimlerinde de geliyor. Bir tehdit, bir tutumdur. Bunlar kapsamlı soruşturma, araştırma konusu olmalıdır. Bunlar üzerinde ortak tartışma platformlar geliştirilebilir. Yine Ev. Ark.'da kadın tarihi konusunda dile getirdi, bende katılıyorum. Bir örnek vererek bu konuda görüş ortaya

Şöyle bir madde var, hangi kadına koruma hakkı tanıyorlar, yakın ilişkide olanlar. Bununla şunu kastediyorlar, evli olan ya da nişanlı olan. Eğer bir kadın evli değilse ya da bir erkek arkadaşı varsa, ondan şiddet görürse ona savunma hakkı tanımıyor. Böyle bir madde. Bu proje öncelikle ataerkil zihniyetle hazırlanmıştır. Burada bir kadın bakışı yoktur. AKP zihniyetinin kendisi şiddet üreten bir zihniyettir. Şiddeti en fazla tırmandıran ve meşrulaştıran bu zihniyettir. Bunun dışına çıkmadan nasıl bir çözüm geliştirebiliriz ki? Bunu şunu için belirtiyorum, AKP bu gün yaşamın tüm alanlarına, sorunlarına el atmaktadır. Sorunun kendisine kaynaklı eden çözümünü de geliştirir mi, geliştiremez. Ama AKP bunu yaparken bizim bıraktığımız boşluklar üzerinden bunu gerçekleştiriyor. Şimdi biz Türkiye'de kadın mücadelesi açısından en örgüt bir güç olmaktayız. Biz böylesi bir sorun üzerinde gündemler oluştursak, bunu diğer kadın hareketleri, kesimleri ya da bireyleri ile ortaklaştırsak ve başta meclis olmak üzere birçok mücadele alanında bunu dillendirsek daha iyi olmaz mı. Daha iyisinden ziyade olması gereken budur. Biz böylesi gündemler, projeler temelinde kadını, politik bir güç ve örgütlülük haline getirebiliriz.

Jineoloji bu sorunları da çözebilmenin, aştırabilmenin alanı olabilmelidir. Özellikle kadını politika sanatında geliştirmenin, yetkinleştirmenin alanı olmalıdır. Sadece dışa dönük değil, kendi içimizde Jineoloji, politika alanında yaşadığımız sorunları gündemleştirmeli ve çözüm yaklaşımını geliştirebilmelidir. **Jineoloji** bu anlamda, ahlaki ve politik toplumun yapısallık ve işlevsellik kazanmasında da önemli bir alan olmaktadır. Bu temelde ortak irade ve akıl gücü olarak politikayı kendi eksenine en güçlü bir biçimde oturtabilmelidir. **Jineoloji**'nin ilgil alanları açısından bunları belirtebilirim. Tabi biz sadece birkaç tanesini ele alabildik. Ancak zamanla tüm alanları kapsayacak bir ele alış ve çalışma olabilir. Belki anlatırken bölüm bölüm dile getirdik. Ancak bunların hepsi bir bütündür. **Tarihi felsefesiz, felsefeyi de tarihsiz ele alamayız. Yine ekoloji olmadan ekonomi, ekonomi olmadan da ekolojiyi ele alamayız.** Birbirini bütünleyen konulardır. Bunu ileride daha iyi bir formüle kavuşturabiliriz.

Komisyon: Tartışmaların gelişmesi açısından böyle bir çerçeve koyduk. Jineoloji öz ve kapsam itibaren kapsamlı bir konudur. Arkadaşların yoğunlaşmaları vardır bu anlamda iyi bir tartışma olabilir.

kalanları gün yüzüne çıkarmalı ve insanlığı da aydınlatabilmelidir. Hem tespit edip tanımlayabilmelidir hem de çözüm geliştirebilmelidir. Bazı gerçekler var duyduğumuzda şaşıyoruz. Çünkü bilmiyoruz. Tarihimiz yazılmamıştır. Yaşanan bu adaletsizliği Jineoloji ortadan kaldırmalıdır. Yine tarihçiler, bilimciler ve yazarlar sadece dört yüz yıllık tarihi ele alıyorlar. Ama önceden yaşanan bir tarih vardır. Klan topluluğundan başlayarak Jineoloji tarihi yeniden ele alabilmeli ve tarihi aydınlatmalıdır. Tüm tarih dallarını kapsayan bir araştırmayı yapabilmelidir ve kadın tarihini yazabilmelidir. Neolitik toplumda kadının duruşu, psikolojisi, yaşama katılımı, sağlığı, her şeyi yeniden ele alınmalı ve yazılmalıdır. Bu konuda özel çalışmalar olmalıdır. Zor bir çalışma, ama geliştirebilmeliyiz. Bu konuda güçlü bir bakış açısına sahip olabilmeliyiz. Şu konuda ikna olmuşuz tüm ilkler burada oluşmuş, toplumun çekirdeğidir, ama bu gün bu yok sayılıyor ya da görünmez kınıyor bunu aydınlatacak, güncelleştirecek olan da Jineolojidir.

Jineoloji tüm bilim dalları ile ilişkilidir, ancak kendine ait dalları da olmalıdır. Bunun üzerinden kendisini geliştirebilmelidir. En fazla da toplumsal alanla ilişkili olmalıdır. Toplumsal bilim olabilmelidir.

oluruz. Tarihi okuyoruz ve görüyoruz ki her çağda gelişen bilimler, toplumsal ihtiyaçlara göre şekilleniyor. Ancak bu ihtiyaçlar tek yönlü daha çok da egemen erkeğin denetimde geliştirildiği için toplum felce uğratılmıştır. Çünkü düşünce tek yönlü gelişmiştir, bu da toplumu felç etmiş, ruhsuz kılmıştır. Dün de Jineolojinin amacı ve örgütlenmesi kapsamlı ele alındı. Bence her alanda örgütlenme olmalıdır. Çünkü erkek düşüncesi her alana sızmış, toplumu ruhsuz kılmıştır. Bu açıdan Jineoloji kendini tüm toplumsal alanda örgütleyebilmelidir. Öncelikli olarak yaşam nerede, nasıl kaybettirildi buna cevap olabilmelidir. Egemenliğin, iktidarın gelişmesiyle birlikte yaşamın da kaybolma süreci başlamıştır. Mitoloji, din, felsefe ve bilimle birlikte bu daha da derinleşmiştir. Yani her alanda kayboluş yaşanmıştır. Savunmalar üzerinde ders görüyoruz. Rêber Apo dört düşünce yöntemini ele alırken hem olumlu hem de olumsuz yönleri ile ele alıyor. Kazandırdıkları ve kaybettirdikleri ile birlikte. Yine tarihten örnekler veriyor, işte Neolitik, Fransız devrimi, burada kaybolan neydi? Bunları bu yöntemlerle doğru ve yanlış yanları ile ele alıp değerlendiriyor. Jineoloji bu anlamda kaybolanı açığa çıkarmalıdır. Tarihin derinliklerinde, karanlıklarında

Başta belirttim yeterli bir tartışma ortamı gelişmedi. Bu açıdan akademi zemindeki tartışmalar Jineoloji çalışmalarının örgütlenmesi açısından önem taşımaktadır. Hem Jineoloji neder, nasıl bir amaca sahiptir yine nasıl ele alınmalı, nasıl örgütlenmeli noktalarında arkadaşlar değerlendirme yapabilirler.

Zo. Ark.; Tabi yeni bir çalışmadır. Hem ele alınmasında hem de anlaşılmasında bir takım sorunları yaşıyoruz. Birim yeni örgütlenirken yapılan ilk tartışmada biz şunu tartıştık; Jineolojiyi sosyal bilimler alanında nereye oturtacağız, onun bir dalı olarak mı yoksa bir alternatif olarak mı ele alacağız. Bu eksende tartışmalarımız oldu. O günden bugüne geldiğimde önemli bir çerçevenin oluştuğunu görebiliyorum. Ancak halende kapsamlı tartışmaları gerektiren bir konudur. Bu konuda öncelikli sorun bir; çerçevesi nasıl oluşturulacak, ikincisi nasıl örgütlenilecektir. Rêber Apo bu çalışmayı uzun bir süre önce gündemimize koydu, fakat biz zamanında gündemimize almadık. Gecikmelide olsa gündemimize almamız, örgütlenmeye gitmemiz anlamlıdır. Komisyonda belirtti, Jineoloji çalışması ilk örgütlenildiğinde büyük bir ilgi de açığa çıktı. Sadece kadın arkadaşlar değil erkek arkadaşlarda da büyük bir ilgi görülmekteydi.

Bize Jineoloji'ye dönük ilk yazıyı cezaevinde bulunan bir erkek arkadaş gönderdi. Dergi için göndermişti. Biz ilk başta yayınlamadık, çünkü kadın arkadaşların bu konuda basına yansıyan değerlendirmeleri olmamıştı. Sonra yazıyı değerlendirdik. Tabi üslubunu da eleştirerek, bu konuda görüşlerimizi de ilgili arkadaşla yazılı bildirdik. Üslup da şu öne çıkıyordu; sanki kadınlar için bir çerçeve belirleme vardı. Bu yanlış bir yaklaşımdı ve bizde değerlendirdik. Ama yeni başlayan bir çalışmaya gösterilen ilgiye ve çabayı da olumlu ele aldık. Yine Maxmur bir ders olarak eğitim programına konulmuştu ancak oldukça dar bir çerçeveye sığdırılmıştı. Büyük bir ilgi gelişti, ancak Jineoloji henüz yeterince anlaşılmamıştır. Rêber Apo'nun projesi olduğu için herkes sahiplenmek istiyor. İçeriğinin ve kapsamının anlaşılması açısından tartışmaların ortaklaştırılması ve süreklileştirilmesi önemlidir. Jineoloji çalışması öncelikli olarak bir akademi çalışmasıdır. Buna önem verilmelidir.

Feminist çevrelerde de kadın sorununa dönük önemli tartışmalar geliştiriliyor. Fakat herkes kendi bakış açısına göre sorunu değerlendiriyor, kendince bir tanım yapıyor. Kadın sorunun ele alınışında ve

yaşadığı sorunları takip etmeli, bu konuda koordinasyonla da ilişki içinde olarak soruna müdahale edebilmelidir. Şu olmamalıdır: Jineoloji açısından ilk başta bir araştırma yapayım, bir broşür geliştireyim bu çıktıktan sonra da görüşleri bekleyeyim, bu olmamalı. Günlük olarak takip etme ve müdahale etme olmalıdır. Bunlar yerine getirildiğinde, Jineoloji kadın hareketi açısından yeni politikaları geliştirme merkezi olacaktır. Bu konuda PAJK ve KJB ile de görüş alış verişinde olabilmelidir. Ortak tartışmalarda geliştirilebilmelidir. Şimdilik bunları değerlendiriyoruz. Ancak Jineoloji çalışmaları oluştuktan sonra, akademilerimiz oluştuktan sonra, yetkin kadrolarımız geliştikten sonra çalışmalarının gidişatı, örgütlendirilmesi daha farklı tartışılabilir. Tabi biz daha yeni örgütlüyoruz ve örgütlenme açısından temel noktaları tartışıyoruz. Diğer tartışmalarda ileriki süreçlerde gelişir. Örgütlenme açısından ben bunları değerlendirebilirim.

Hcr. Ark.: Bu konuda ilk kez tartışıyoruz, yetersiz kalabiliriz. Bana göre her çağ yeni bir bilim geliştirme çabası içinde olmuştur. Rêber Apo'da 21. yüzyıl kadın yüzyılı olacak dedi. Biz Jineoloji açısından ne kadar derinleşirsek bir o kadar içinden geçtiğimiz çağa da daha iyi anlam verir, çağın gerekliliklerine cevap da

yönlü bir ilişkilendirme kurulabilir. Yine zaman zaman anket çalışmalarını geliştirebilmelidir. Türkiye gündemi uygun olmayabilir, ancak dört parça Kürdistan yine Avrupa'da geliştirilebilir. İnternet değerlendirilebilir. Şimdi fece-bok var, herkes bunun üzerinde kendi çalışmalarını günlük, anlık olarak yürütüyor. Toplumsal tüm alanlara ilişkin, tarih, sosyoloji, felsefe, sağlık vb. tüm konularda sorular hazırlanır belli aralıklarla anketler yapılabilir. Somut verilere ulaşılabilir, yine görüş alınabilir. Bölüm bölüm kendini örgütleyebilir. İlk başta tüm alanları ele almaktan ziyade bir kaç alanla başlatılır, sonradan diğer alanlarda örgütlenme olabilir. Jineoloji çalışmalarında kesinti olmamalıdır. Süreklilik kazanmalıdır. Zaman zaman kimi konularda görüş ortaya koymalıdır, gündem oluşturulmalıdır. Örnek, Türkiye devletinin kadın üzerindeki baskısı ve bunun yol açtığı sonuçlar üzerinden gündemler oluşturmalı, hem güncel sorunları deşifre etmeli hem de yaşanan sorunlar karşısında bir politika oluşturabilmelidir. Alternatif bir mücadele oluşturulmalıdır. Yine sağlık alanında ciddi zorlanmalar, sorunlar yaşanıyor bu konuda görüş sahibi olur, diğer birçok çevreyi duyarlı kılar ve ortak bir mücadele zemini geliştirebilir. Hem tarihi araştırabilmelidir hem de günlük olarak kadının

çözümünde ortaklaşma önemlidir. Belki her konuda ortaklaşmayabiliriz, ancak kadına dönük çalışmaları bir yerde ortaklaştırmak önemlidir. Tüm çalışmalar bir yerde toplanabilmeli, kadın açısından birikimler çoğaltılarak, süreklileştirilmelidir. Türkiye'de kimi kadın çevreleri kadın kütüphanesi diye bir çalışma oluşturmuşlar, burada kadın arşiv çalışmalarını da geliştiriyorlar. Bizim çalışmalarımızı da arşivliyorlar. Kadına ilişkin her şeyi arşivliyor ve burada topluyorlar. Burası aynı zamanda bir inceleme-araştırma merkezi gibi işliyor. Kadın hareketi olarak bizim de bu tür merkezleri geliştirmeye ihtiyacımız var. Bu tür mekânlar, örgütlenmeler kadın çalışmaları açısından da önemli bir birikimi sağlayabilir. Kendi birikimimizi daha fazla güçlendirebilmeliyiz. Kadına dönük kapsamlı bilgilere, materyallere sahip değiliz. Kadına dönük kim, ne demiş? Kadını nasıl ele almış? Kadınlar kendi haklarında ne demişler, kendilerine dönük nasıl bir yaklaşım sahibi olmuşlar? Bu konularda yeterli bilgilere sahip değiliz. Örnek; tarihe, feminist hareketlere, yine değişik kadın hareketlerine dönük bazı araştırmalar yaptığımızda şunu görüyoruz ki aslında bazı şeyleri onlarda görmüşler, onlar da zamanında önemli tespitler bulunmuşlardır. Bu konuda bir örnek vermek istiyorum,

ben legal alanda çalışmalardayken Amargi de bir tartışma oldu, biz birkaç arkadaş da bu tartışmalara katıldık. Bizden bir arkadaş konuşmasının bir yerinde, işte kadın açısından öncülüğü biz yaptık dedi, hemen orada bulunanlar refleks geliştirdiler. Hemen birkaç el havaya kalktı. Kalkıp müdahale de bulundular. Tarihten örnekler vererek kadının özgürlük mücadelesi açısından ilk olmadığımızı belirttiler. Böylesi bir üslup ortaklaşma zeminlerini de zedeliyor. Şunu kimse inkâr edemez, kadın mücadelesi açısından Kürdistan Özgür Kadın Hareketi olarak tarihsel bir gelişim ortaya çıkardık. Ancak her şeyi de kendimizle başlatamayız. Bu dünya kadın tarihi açısından olduğu kadar Kürt kadın tarihi açısından böyledir. Kürt Teali sürecinde kadın kurum ve örgütlenmeleri vardı. Bu kurum ve örgütlenmelerde yer alan kadınların çoğu küçük burjuva kesimden ve elit kaldılar. Yetersizlikleri olsa da kadın sorununun o dönemde gündemleşmesinde rol oynamışlar. Kadın haklarının elde edilmesi açısından kimi çabaların sahibi olmuşlar. Yine Güneyde, Rojhilat'ta bu konuda çaba sahibi olan kadınlar vardı. Bizim bir eksikliğimizde tarihi yeterince bilmemizdir. Bu nedenle bu tür üslup ve yaklaşımlara girebiliyoruz. Bilmezsen, araştırmazsan yine bir birikim olarak aktarılmazsa bu tür şeyler

bir araştırma olabilmelidir. Üç ciltlik bir kitap çalışması oldu, ancak halende bilinmeyen, ele alınmayan birçok kadın kahraman vardır. Bu dal bunun üzerinde durmalıdır. Bunlar kendi gündemimizde olan tartışmalardır. Ancak öncesi daha çok bilinmelidir. Yine sosyolojik olarak Kürt kadını kapsamlı çözümleme, analiz etme yaklaşımımız zayıf. Egemenliğin etkilerini, yaratılan psikolojiyi tanımlıyoruz, ama genel kalıyor. Eğer Jineoloji bir kadın bilimi olacaksa ki böyle ele alıyoruz, daha kapsamlı analizlerle tüm bu sorunları bilimsel ifadeye kavuşturabilmelidir. Bilimsel veriler oluşturmalı, bunu ideolojik perspektifimizle yoğurup yeni felsefe anlayışımızla birlikte ortaya koyabilmelidir. Bunların yorumlanması, araştırılması, materyal oluşturulması önemlidir. Rêber Apo'nun geliştirdiği özgürlük perspektifini, felsefesini, kadın açısından tüm toplumsal alanlara yansıtabilmeliyiz. Tarihten, siyasete kadar araştırıp, analiz edip, yorumlayıp, politika ile yaşamsal kılmalıyız. Bu konularda Jineoloji birebir komitelerle belki ilişkili değildir, fakat çalışmaları yürütebilecek ilgili birçok örgütlenmemiz var. Örneğin, sağlık komitesi ile ilişkilendirilerek, yaşanan nüfus sorunlarının, kadında yol açtığı hastalıklar vb. konularda araştırmalar yapabilmelidir. Kurumlar arasından bu

konuyu tartışıyorlar. Önemli olan, kadın tarihinde derinleşmedir. Hem veri toplama hem de bilmediğimiz, fark etmediğimiz konularda da aydınlatma olmalıdır. Bu konuda bizim dışımızda olan kadınların da çabaları olmuştur, onlarla da paylaşma olabilmelidir. Bu konuda tarihsel materyallere, verilere ihtiyacımız var. Önemli olan bir konuda, Kürt kadın tarihini inceleme-araştırma yeniden yorumlama olmalıdır. Bu konuda sadece bazı bireyler öne çıkmıştır. Besê, Zarife, Leyla Qasım... Kürt isyanlarında öncülük rolü oynayan birçok Kürt kadını var, erkeğin gölgesinde kalmıştır. Mücadelede yer alan, edebiyatta alanında yer alan Kürt kadınlarını araştırma, yeniden yorumlama ve tarihe mal etme çabalarımız gelişebilmelidir. Bu çalışma Jineoloji bünyesinde ya da başka kurumlarda mı olur ancak bu çalışmaları geliştirebilmeliyiz. Bu bizim bir mirasımızdır. Nasıl Roza Lüksemburg gibi farklı kadınları miras olarak ele alıyorsak bunlarda bizim mirasımızdır onları araştırabilmeliyiz. Yine edebiyat alanında Kürt kadının önemli çalışmaları olmuştur. Kürt Kadın edebiyatı üzerinde araştırmalarımız olmalıdır. Kürt kadının arşivi toplanabilmelidir. Bu Jineoloji'nin tarih bölümünde bir dal olarak örgütlendirilebilir. Yine bizim özgürlük mücadele tarihimiz açısından da böylesi

gelişebiliyor. Bu nedenle herkes kendisiyle başlatabiliyor. Bu bizim hareket tarihimizin için geçerlidir. Örnek; 2002-2003 yaptığımız, değerlendirdiğimiz birçok şey vardı, aradan bir kaç yıl geçiyor aynı değerlendirmeler, yaklaşımlar geliştiğinde sanki yeni geliyor, öncesi yokmuş gibi yaklaşıyoruz. Hâlbuki önceden yaşanan ve değerlendirilen hususlardı. Niye böyle geliyor? Çünkü bir birikim, bir hafıza olarak oluşmuyor, ortak değerlere, birikimlere dönüşmüyor. Böyle olunca da tekrarlar oluyor, her şeyi kendinle başlatma geliyor. Bunu aşmak için iyi bir araştırma, birikim, örgütlenme önemlidir. Mutlaka birbirimizden öğreneceğimiz şeylerde vardır, buna da açık olmak önemlidir. Yine o tartışmalarda benim dikkatimi çeken bir yanda, Türkiyeli kimi feminist kadınlar bir takım deneyimlerini aktardılar. Bizim de gündemimizde olan konulardı. Ancak onlar bunları denemişler ve sonuç elde etmemişler. Bir örnek de verdiler, evliliklerde yaşanan krizler yine kadına yönelik süreklileşen şiddet karşısında onlar kendi aralarında tartışmışlar, toplu boşanmaları geliştirme kararı almışlar. Yani aynı zamanda on kadın kocasından boşanmak için mahkemeye başvuracak. Bunu geliştiriyorlar ama sonra bu kadınlar ortalıkta kalıyor.

Ne ekonomik ne de farklı yaşam imkânları açısından bir şey geliştiremiyorlar. Türkiyede bir bekâr kendi başına ev kiralamakta zorlanır evli değil ise babasının onayı, evli ise de kocasının onayı istenir. Bu tür durumlar zorlayıcı olmaktadır. Annem kendine bir iş yeri açacaktı, ancak koca izni gerektiği söylenmiş, bende bu kanunları o zaman duydum. Bu tür çözümleri, alternatifleri geliştiremeyince bu sefer kadınlarda yaşanan bir kırılma gelişmiş. Bu açıdan Jineoloji tüm bu sorunları da gündemine alarak, her açıdan yani kadına dönük tartışmaları, ürünleri bir birikimine dönüştürmesi gerekiyor. Kadına dönük değerler burada toplanmalıdır. Birincisi başta belirttim, akademik çalışmalar önemlidir, buna ağırlık vermek gerekir. İkincisi de hareketimiz önemli bir gelişim potansiyeline, kapsamına sahiptir. Çok önemli deneyimlere sahibiz. Bizdeki deneyim-tecrübe gerçekten kimse yoktur. Tabi bunu kendimizi merkeze almak açısından söylemiyorum, yaşanan ve açığa çıkan pratikler üzerinden belirtiyorum. Özgür Kadın Hareketi ideolojik, siyasi, sosyal ve askeri olmak üzere kapsamlı bir örgütlenme alanına sahibiz. Ancak tüm bu gelişimleri, deneyim ve tecrübeleri sosyal bilimler alanında güçlü bir ifadeye yeterince kavuşmamıştır. Birçok arkadaş çok farklı şeyler yaşamış

sağlamalıdır. Tarih, ekoloji, sosyoloji, sağlık, felsefe, yine kadına ilişkin konularda tartışmalar geliştirilmeli, materyal toplanmalı ve tüm bu tartışmalar ve örgütlenmeler üzerinde ortaklaştırılmalıdır. Bu birimler Jineoloji için kaynak oluşturmalıdır. Bu birimler Jineoloji de oluşan değerleri topluma mal edebilmelidirler. Aynı zamanda toplumda kadın açısından yaşanan sorunları ve oluşan birikimleri Jineoloji merkezine aktarabilmelidir. Böylesine bir akış için kurumlaşmalar, örgütlenmelere gidilmelidir. Akademiler bünyesinde yapılan tartışmalar var, yine geliştirilen seminerler ve birebir toplum içinde kadınların sorunları ile ilişkilidirler. Bu temelde daha somut verilere ulaşılabilir, veriler buralarda toplanabilmelidir. Tüm bu çalışmaları diğer kadınlar ile paylaşarak, onların da görüşlerini merkeze aktırabilmelidir. Bir de örgütlenme olarak sadece belirlenen alanlarda değil, bunlarla başlanmalı ancak genişletilmelidir. Kaynak toplanmalı, sonrasında örgütlenmelere gidilmelidir. Özellikle tarih konusunda araştırmalarımız olmalıdır. Hep söylüyoruz, biz kadınların tarihini egemenler yazmış, bizim tarihimiz örtülenmiştir. Rêber Apo'da, kadının tarihi yazılmamıştır diyor. Bizim dışımızdaki kadınlarda bu

Yine kadın açısından böylesi bir çalışmayı siz nasıl görüyorsunuz, bir gereklilik olarak alıyorsanız, bu nasıl olmalıdır? Buna benzer birçok konuda görüş alınabilmelidir. Biz tartışıyoruz ama tartışmalarımız dar kalabilir. Rêber Apo bu projeyi önümüze koymuş, ama biz derinleştirmede yetersiz kalıyoruz. Bu nedenle görüşler önemlidir. Tüm bu görüşler Jineoloji merkezinde toplanır ve değerlendirilir. Ancak şu yaklaşıma düşmemek önemlidir. Jineoloji'yi bu alanda örgütliyoruz, burada çok sayıda kurum ve örgütlenmelerimiz var, onlar tartışır, yazı yazarlar demek yanlıştır. Jineoloji çalışmaları açısından merkez burası, ama merkez burasıdır diye tüm çalışmaları da burada örgütlendireceğiz demek de yanlıştır. “İşte broşür çıkaracağız arkadaşlar okurlar, görüş verirler” ya da bu gibi yaklaşımlarla dar kalabiliriz. Doğru, perspektif buradan çıkar, bir takım çalışmalar, yazı ve değerlendirmelerde buradan gelişir ama her şey buradan yani merkezden yürütülemez. Akademilerimiz, toplumsal kurumlarımız, diplomasi kurumlarımız var. Bunlar üzerinden Jineoloji de çalışmalarını da örgütleyebiliriz. Hem kadın hem de genel akademilerde Jineoloji ders olarak verilmeli, ama buralarda, birimlerde örgütlenmelidir ve bu birimler materyaller

ancak bunu bir bilimsel ifadeye kavuşturamıyor. Örnek bir kadın arkadaş çok ciddi zorluklar yaşamış, evden çıkıp gelmiş, dağda kalmış, savaşın yakıcılığını yaşamış, gitmiş İstanbul'da çalışmış, Güneyde kalmış, yani değişik birçok alanda çalışma da yürütmüş, birçok şeyle karşılaşmış bu bile kendi başına önemli bir deneyim ve birimdir. Bunları örgütsel ifade tarzında dile getiriyoruz, ama güçlü bir bilimsel ifadeye dönüştüremiyoruz. İşte Jineoloji bu ifade tarzını da güçlü geliştirebilmelidir. Yaşadığımız deneyimleri sadece kendi dilimizle değil, kendi içimize dönük olan bu dil dıştan da yeterince anlaşılmanıza yol açıyor. İşte tartıştığımız tüm bu hususları Jineoloji bilimsel bir ifadeye kavuşturabilmelidir. Bunu tüm kadınlarla da paylaşabilmelidir. Çok geniş bir ideolojimiz var, çok önemli tartışmalar yürütüyoruz, bunu aktarırken de daha çok propaganda üslubu ile yapıyoruz. Dolayısıyla yeterince anlaşılmanıza da yol açıyor. Toplumsal alanda '90'larda nasıl propaganda yapıyorsak bunu çok aşmış değiliz. Bunun aşılması açısından sosyal bilimlerin alanında bilinçlenmeye, onun üslup ve tarzını geliştirmeye ihtiyacımız var. Kadın hareketi olarak açılım ve paylaşım konularında ciddi anlamda yaşadığımız sorunlar var.

Hareket olarak savaş süreçlerinde yani ulus-devletin bu kadar çok çözümlenmediği ya da aşılmasına dönük tartışmalarımız gelişmediği süreçlerde farklı kültürlerden, kimliklerden olan kadınların katılımı daha fazla idi. Her kesimden gelenler vardı. Ancak şimdi ideolojik anlamda genişlemiş, kapsamlılaşmış olmamıza rağmen bu katılımları gerçekleştiremiyoruz. Bugün ekolojiyi, sosyal bilimleri, toplumun tüm kesimlerini de içine alan tartışmalar geliştiriyoruz ve çözüm yollarını tartışıyoruz. Aslında Demokratik ulus perspektifi ile yaklaşıldığında Kürt sorunu küçük bir sorun gibi kalıyor. Daha kapsamlı sorunları gündemine alan ve tüm bunlara çözüm gücü olmaya çalışan bir hareketiz. Buna rağmen hem katılıma hem de açılıma baktığımızda çok yetersiz olduğumuz bir gerçek. Oldukça dar kalmaktayız. Bu darlığı Jineoloji, kendi kapsamına alabilmelidir. Toplumsal sorunlar çok ciddi, kadın sorunu da öyle bunları gündemimize alıyoruz, tartışıyoruz ama tüm kadınları kapsayacak projelere geliştiremiyoruz, kadınların katılımını güçlü geliştiremiyoruz. Bazı adımlar atıyoruz, olumsuz sonuçlar ile karşılaşılıyor, hemen geri adım atabiliyoruz. Bu tür yaklaşımlar bizde tutuculuğu geliştiriyor. Örnek bir ara açılım yapmak istedik, kimi

Jineolojinin örgütlenmesi, inşa edilmesinde bir program oluşturulmalıdır. Kongrede tartıştık, bir kadın bilimi oluşturuyoruz, ama buna dönük bir örgütlenmeyi sağlamakla bunu gerçekleştirdik diyemeyiz. Jineolojinin ilk başta meşruluğu ve gerekliliği için hem kadınlar içinde hem de kamuoyunda tartışmalar geliştirebilmeliyiz. Bunun için sadece kendi içimizde değil, farklı çevrelerden de görüş alabilmeliyiz. Kadın özgürlüğü açısından önemli arayışlar vardı, bu nedenle de Rêber Apo 21. yüzyıl kadın yüz yılı olacak dedi. Aynı zamanda cins çelişkisi kendisini en fazla açığa vuracağı, bu anlamda çözümü dayatan bir yüzyıl olarak da tanımlandı. Arayış var, zorlanmalar, çelişkiler var. Güçlü bir zemin var, Jineoloji bu zemin üzerinde bu tür tartışmaları geliştirebilmelidir. Ya PAJK koordinasyon imzası ile ya da kurum kendi inisiyatifiyle bir belge hazırlar, bu çevrelerinde görüşlerini alır. Bizim de deneyimlerimiz var, diğer kadın örgütleri de önemli deneyimlere sahiptir. Kadın sorunu açısından ideolojik, felsefik olarak bu sorunu nasıl ele alıyoruz, nasıl çözümler geliştirebilmeliyiz Jineoloji bu zemin üzerinde bu tür tartışmaları geliştirebilmelidir. Bu konuda kadınları daha güçlü bir örgütlenmeye kavuşturmak, bu anlamda kadın bilimini geliştirmek istiyoruz, denir.

örgütleyeceğiz, bunu da görmemiz önemlidir. Dağda kalıyoruz ve bir savaşın içindeyiz. Jineoloji çalışmalarını bu zemin ve koşullarda geliştiriyoruz. Bunun avantajları kadar dezavantajları da var. Avantajları ideolojik olarak geliştirdiğimiz, örgütlendiğimiz alanda bunu yapıyoruz, bu miras ve deneyim önemli. Hem kendi hem de dünya kadın hareketlerinin deneyimlerinden sonuçlar çıkarmak, bu mirası güçlü sahiplenmek açısından Jineolojinin burada geliştirilmesi önemlidir. Ancak yaşadığımız koşullar nedeniyle hem teknik anlamda yeterince araştırma-inceleme olanaklarının olmaması, hem de açılım anlamında bir takım dezavantajlarımız var. Bana göre de hemen ne abartmalıyız işte kapsamı şu kadar genişletir ve biz hemen bu kapsama göre örgütlenelim ya da işte koşullarımız el vermiyor ancak bu kadar olur anlayışı ile yaklaşmamalıyız. İşte sembolik olarak, çok cuzzi bir örgütlenme yaklaşımı içinde de olunmamalıdır. Bana göre PAJK ve KJB'nin ortak tartışması ile her şeyden önce Jineolojinin çalışma kapsamı, örgütlenmesi netleştirilmelidir. Burada merkezi olur ama legal sahalarda nasıl örgütleneceğiz, yine diğer kadın örgütleri, kurumları ile nasıl bir örgütlülük içinde olacağız tüm bunların netleştirilmesi gerekmektedir.

feminist kadınlar bizden bazılarını etkiledi biz geri adım attık. Yine Venezüella'ya gittik bazı sorunlar çıktı hemen kendimizi çekti. Bu tür platformlar kolay kolay gelişmiyor, ama ortaya çıkan bir sorunda hemen geri çekilebiliyoruz. Sorunlar, zorlanmalar da olabilir, ancak kadının ortak platformlarının geliştirilmesi, katılmaların güçlendirilmesi için daha fazla politika üretebilmeliyiz.

Yetersiz kaldığımız diğer bir alanda, erkeği eğitme alanı olmaktadır. Bu konuda hareket olarak bir-iki deneyimimiz oldu, istenilen sonuçlara ulaşmadık, hatta kimi yetersizlikler çıktı. Bu yetersizlikler sonucunda ortaya çıkan sorunları güçlü değerlendiren ama bu çalışmaları da derinleştirerek ilerleten tutumun sahibi olamadık. Geri adım attık. Bu çalışmaları gündemimize almadık. Ancak Rêber Apo son savunmasında böylesi bir eğitimi tekrardan gündemimize koymaktadır. Önderlik, Özgür eş yaşamın geliştirilmesi için erkeğin eğitimini şart koyuyor. Daha önceleri de Rêber Apo'nun gündemimize koyduğu projeler oldu. Zerdüş evliliği, yine Tanrıçalaşma-Melekleşme ve Afroditleşmeye dönük. Biz bunları yeterli düzeyde gündemimize alamadık, gerekli tartışmaları yaratamadık. Yine dün komisyonda toplumda yaşanan sorunlara değindi, çok ciddi sorunlar yaşanıyor ama biz bunları güçlü

tartışmıyoruz. 8 Mart'ta kırk bin kadını meydanlar dökabiliyoruz, ama bir kadının yaşamının yeterince değiştiremeyebiliyoruz. Benim içinde en temel çelişkilerden birisini oluşturmaktadır. Eylemelere katılıyor ama evine gittiğinde aynı sorunları, zorlanmaları yaşayabiliyor. Ne ekonomik ne de sosyal açıdan alternatifleri olmadığı için sonuçta yine erkeğe mecbur oluyorlar. Birçok Kürt kadını katledilmektedir. Bu konuda bize başvuruda bulunan kadınlarda vardı bir Şemse olayı vardı, bizden yardım da istedi ancak çözüm gücü olmadık. Tek çözümümüz var, o da dağa çıkın. Ama herkes de dağa çıkamıyor. Bu sorunları nasıl ele alacağız, nasıl çözümler geliştireceğiz? Bu alanlar açısından güçlü projelerimiz olmalıdır. Bunu söylerken feministlerin düştüğü hataya düşelim anlamında söylemiyorum. Bugün Feminist hareket, kurumlarının tüm ekonomik ihtiyaçlarını sistemin kendisi karşılıyor. Bu nedenle ciddi bir örgütlenme geliştiremiyorlar. Bağımsız duruşu geliştiremiyorlar. Kadının kendi kendini finanse edebileceği alanlar olmalıdır. Kadınlar halen öldürülmekte ya da kendilerini öldürmektedir. Ne kadar teorik olarak bu sorunların kaynağına ele atsak da ama pratikte güçlü çözümler geliştirmesek bir yerden sonra birçok şey anlamını yitiriyor.

Benim için temel bir çelişkidir. Bir kadın öldürüldüğünde, katliama maruz kaldığında tıpkı Adorno gibi tüm teoriler kafamda uçup gidiyor. Bu alanda yaşadığımız sorunları hareket olarak da Jineoloji güçlü gündemine almalıdır. 2005 sürecinde PJA kongresine katılan bir kadın şunu söyledi; “siz burada üçyüzden fazla kadın toplanmışsınız ve hepinizinde silahları var ama size bu kadar yakın olan Şino'da birçok kadın kendini yakmakta. Ya siz doğru değilsiniz ya da onlar. Orada kadınlar çözümsüz kaldıkları için kendilerin yaktılar, öldürdüler ama burada bir kadın ordusu var ve müdahale etmiyor.” Bu da bir paradokstur. Her şeye toptancı yaklaşıyorum. Fakat bu konuda çelişki ve sorunlar da var. Biz hareket olarak bu kadar büyük bir örgütlenmeye sahibiz, bunu bugün herkes biliyor, ama kadının sorunlarını yaşamın tüm alanlarında ele alma, çözüm ve alternatif geliştirmede çok yetersiz kalmaktayız. Bence Jineoloji bu paradoksları, çelişkileri güçlü çözümleyebilmelidir.

Ev. Ark.: Jineoloji'yi gündemimize Rêber Apo koydu bununla birlikte hareket olarak önemli bir mirasa da sahibiz. Tabi Jineolojinin özü ve kapsamı ele alındığında oldukça geniş ve kapsamlıdır. Bizim kendi koşullarımız göz önüne alındığında bunu nasıl